

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

Правовий статус та потреби ветеранів війни в Україні

/ моніторинг інформаційного поля /

№ 8 (1-15 травня) 2026

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
Центр досліджень соціальних комунікацій,
Національна юридична бібліотека
Заснований у 2026 році.
Головний редактор Ю. Половинчак
Редакційна колегія: С. Закірова, Ю. Половинчак, Н. Іванова, Т. Дубас.
Адреса редакції та видавця: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПОТРЕБИ
ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ
/ моніторинг інформаційного поля /**

№ 8 (1-15 травня) 2026

Укладачі: О. Каращук, Д. Іванов

Відповідальна за випуск: С. Закірова

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського,
Центр досліджень соціальних комунікацій,
Національна юридична бібліотека, 2026

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВЛАДИ

Розширення урядової підтримки для ветеранів та їхніх родин.....	5
Програма перезавантаження для ветеранів і ветеранок з проблемами зору	6
Абілітація для ветеранів і ветеранок на Полтавщині: відновлення навичок та повернення до активного життя	9
Державна компенсація за переобладнання власного авто ветеранам й ветеранкам з інвалідністю.....	10
ГАРТ на Львівщині: баскетбол на кріслах колісних серед ветеранів.....	12

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Компенсація понад 2,6 млн грн за відпочинок Захисникам і Захисницям у Києві.....	12
Навчання фото-відеомонтажу та креативного підприємництва від Львівського хабу «Фокус Вперед»	13
Турнір серед ветеранів з пауерліфтингу та гирьового спорту на Вінничині	14
Безоплатна корекція рубцевих змін шкіри для ветеранів і військовослужбовців у Луцьку ..	15
Ветеранське грантове фінансування на власну справу на Черкащині	16
Предмет «Захист України» для школярів Луганщини	16

ОГЛЯД ПУБЛІКАЦІЙ ЗМІ

ЦЕНТРАЛЬНІ

5,6 млрд грн на житлове забезпечення ветеранів	17
Запуск та захист ветеранського бізнесу.....	17
Забезпечення ветеранів медичними послугами державою: гучні заяви чи реальна допомога.....	19
Збільшення ветеранської спільноти та забезпечення їх житлом	20
Інвестбанк С, Позняк про ветеранів і економіку після війни.....	21
Роль ветеранів у громадах – дослідження ...	25
Безкоштовні курси водіння для ветеранів на Черкащині	26

Залучення ветеранів та військових до кіберспортивної команди на Чернігівщині ..	26
Вибори до Ради ветеранів України – труднощі на різних етапах	27
Безоплатна освіта для ветеранів, захисників та їхніх дітей: вступ 2026	29
Ветеранські стартапи 2026: гранти та менторство від SKELAR.....	30
Дослідження – вакансії та оплата на ринку праці в Україні для ветеранів та УБД.....	31
Спільнота для військових та їхніх родин із Луганщини.....	32
Театр ветеранів у Каневі	33
Сцена як реабілітація для ветеранів	34

РЕГІОНАЛЬНІ

Біонічне протезування для ветеранів у Вінниці	36
Реабілітація ветеранів за допомогою окулярів віртуальної реальності.....	37
Змагання ветеранів на чемпіонаті з адаптивного спорту на Одещині.....	38
Ветеранське виробництво металоконструкцій у Житомирі	39
Ветерани й охорона громадського порядку на Черкащині	40
Всеукраїнська ініціатива «Тут шанують ветеранів» для бізнесу від ГО «Захист+».....	43
Спортивні психологічно-реабілітаційні збори «Плече Побратима 2026» для ветеранів, військових та їхніх родин у Києві	43
Безкоштовний навчальний агротур ветеранів та ветеранок до США для розвитку власного бізнесу	46
Ветерани-підприємці на ярмарку у Франківську.....	46
Медалі рівненських ветеранів на чемпіонаті Європи з богатирського багатоборства	48
Ветеранський туристично-освітній центр на Дніпропетровщині	48
Команда ветеранів з адаптивного спорту на Закарпатті	49
Танець як засіб реабілітації ветеранів на Івано-Франківщині	50

Стрільба з лука для реабілітації поранених ветеранів 50

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Практичні рішення Національної асоціації адвокатів України для ветеранів і родин полеглих 51

Ветеранський бізнес – фундамент української економіки 52

Ветеран, підприємець і капелан Павло Муращенко про простір підтримки в Одесі. 53

Круглий стіл за участі ветеранів та ГО «Захист Держави» щодо адаптації до цивільного життя на Дніпропетровщині. 55

Питання підтримки захисників на ветеранському форумі 56

Можливості реабілітації ветеранів за участі мейкерських ініціатив 56

Відновлення ветеранів через адаптивний спорт у Запоріжжі 58

ЗАРУБІЖНІ ЗМІ

Діджеїнг як терапія для українських ветеранів 58

Політика покинутості американських ветеранів в Україні 61

НАУКОВИЙ ПОГЛЯД

Анотований бібліографічний список наукових статей (2021р.) 64

ОФІЦІЙНА ІНФОРМАЦІЯ

ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВЛАДИ

Розширення урядової підтримки для ветеранів та їхніх родин

Уряд розширює підтримку ветеранів, ветеранок та їхніх родин.

Уряд продовжує створювати нові можливості для ветеранів, ветеранок та їхніх родин – від житлової підтримки і компенсацій на переобладнання авто до розвитку ветеранського бізнесу та спортивних програм. Про це повідомила Прем'єр-міністр України Юлія Свириденко. Йдеться про наступні напрями підтримки.

1. Більше 2 100 ветеранів війни та родин полеглих Захисників і Захисниць отримають виплати на житло

Уряд затвердив виплати грошової компенсації за програмою Мінветеранів на загальну суму 5,67 млрд гривень. Власне житло цього року зможуть придбати понад 2 100 українців з інвалідністю внаслідок війни I–II групи та родини тих, хто віддав життя за захист Батьківщини.

2. Спрощено механізм отримання компенсації на переобладнання авто для ветеранів і ветеранок з інвалідністю

Тепер разом із заявою можна одразу подати інформацію про витрати на переобладнання авто та реквізити банківського рахунку. Врегульовано випадки, коли людина проживає не за місцем офіційної реєстрації – у такому разі заяву необхідно переслати впродовж трьох днів. Рішення щодо компенсації ухвалюватимуть упродовж п'яти днів після отримання документів.

3. Удосконалено систему надання статусу ветерана війни

Міністерство у справах ветеранів координуватиме контроль за дотриманням єдиних правил під час ухвалення рішень про надання статусів ветеранів війни. Це допоможе зробити систему більш прозорою та уникати несправедливих рішень. Йдеться про випадки, коли людині можуть безпідставно відмовити у наданні статусу або, навпаки, надати його незаконно.

4. Захист інтелектуальної власності

Відтепер ветерани та ветеранки сплачуватимуть знижені збори за реєстрацію винаходів, торговельних марок, промислових зразків та інших об'єктів інтелектуальної власності.

Зокрема, оновлено та цифровізовано процес подання заявок. Для електронної форми подачі діятимуть нижчі збори. Підтримуємо розвиток власної справи, інноваційних проєктів, які допомагають реалізувати військовий досвід та навички.

5. Підтримка ветеранських спортивних програм

Уряд затвердив план підготовки та участі українських збірних команд ветеранів у міжнародних спортивних змаганнях.

Також розпочинається проєкт з розвитку спортивної інфраструктури для занять спортом ветеранів.

«Сьогодні Україна має одну з найбільших ветеранських спільнот у світі. Спорт є важливою частиною фізичного та психологічного відновлення, а також допомагає повертатися до активного цивільного життя», – підкреслила Очільниця Уряду.

Більше подробиць про можливості для ветеранів – тут: <https://veteranpro.gov.ua/> (Урядовий нормал (<https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyriuie-pidtrymku-veteraniv-veteranok-ta-ikhnikh-rodyn>)). – 2026. – 14.05).

Програма перезавантаження для ветеранів і ветеранок з проблемами зору

Перезавантаження: віднайти себе у темряві.

Міністерство внутрішніх справ України та онлайн-медіа Міністерства оборони України АрміяInform розпочинають спільний проєкт «Перезавантаження: віднайти себе у темряві». «Перезавантаження» – це унікальна 21-денна програма для ветеранів/ветеранок, які повністю або частково втратили зір, що реалізується в Медичному реабілітаційному центрі «Пуща–Водиця» МВС України. Програму впроваджує мультидисциплінарна команда фахівців, яка допомагає ветеранам повернути право бути собою навіть у темряві, адаптуватися та навчитися жити далі – з новими сенсами, навичками й вірою у власні сили.

У межах проєкту Міністерство внутрішніх справ України спільно з онлайн-медіа Міністерства оборони України АрміяInform детально ознайомлять із програмою та дадуть відповіді на всі запитання.

Сьогодні ми пройшли тим маршрутом, яким 21 день, крок за кроком, рухаються наші ветерани – за унікальною програмою, розробленою мультидисциплінарною командою Медичного реабілітаційного центру «Пуща–Водиця» МВС України. Це шлях відновлення, де кожен пацієнт заново вибудовує контакт із реальністю, повертає гідність, здатність діяти й право бути собою – навіть у темряві.

Світ можна втратити з поля зору. Але не втратити себе. Це історія не про втрату. Вона – про повернення контролю: над тілом, побутом, емоціями, власним життям. Про відновлення навичок, автономності й нової опори в собі. Про ветеранів повномасштабної російсько-української війни, які вчаться жити по-новому. Не після, а далі.

Шлях ветерана починається не з діагнозу і не з констатації втрати. Він починається в Медичному реабілітаційному центрі «Пуща–Водиця» МВС України – зі прийняття. З моменту, коли людина перестає жити всередині травми й робить перший крок назовні – до руху, до дії, до себе нового: спочатку за допомогою, а потім самостійно. Саме цей момент тут називають справжнім відновленням: не просто стабілізувати стан, а повернути людину в життєвий стрій.

«Відновити людину – дати їй можливість повноцінно стати в життєвий чи військовий стрій. І це реально можливо», – говорить заступник начальника медично-реабілітаційного центру з медичних питань, кандидат медичних наук Євгеній Симонець.

Око, яке бачить далі за травму

Професійний маршрут лікаря Євгенія Миколайовича Симонця пролягає через торакальну хірургію, пульмонологію, онкохірургію, фізичну та реабілітаційну медицину. Понад два десятиліття клінічної практики дали йому чітке розуміння: допомога пацієнту не закінчується операційною чи випискою зі стаціонару. Вона має продовження. І саме реабілітація стає тим етапом, де повернення до життя набуває не теоретичного і навіть не практичного змісту, а глибокого людського сенсу.

«Мене завжди цікавив не лише один сегмент надання допомоги пацієнтам, а вся стрічка – від первинної допомоги до високоспеціалізованої і далі до реабілітації. Це повний цикл надання допомоги. Але в центрі цього циклу завжди стоїть не діагноз і не травма, а людина. Її страх, її біль, її здатність знову повірити в себе. І саме заради цього ми працюємо», – пояснює лікар.

У цій логіці реабілітація пояснюється не як завершальний етап лікування, а його повноцінне продовження. І часто саме він має найсильніше емоційне навантаження: найтонший, найскладніший, але водночас найважливіший. Бо саме тут вирішується, чи зможе людина після травми знову жити самостійно, рухатися без страху, приймати себе в новій реальності й повертати контроль над тим, що, здавалося, втрачено назавжди.

«Сприйняття себе – це настільки тонка грань між відновленням і майбутнім, вона як павутинка, яку треба дуже обережно тримати і потроху ущільнювати, щоб наш пацієнт мав за що триматися далі», – каже Євгеній Симонець.

Принцип від зворотного

Для ветеранів, які втратили зір, ця грань – перша і найкрихітша опора. Вона починається не з великих рішень, а з базових речей: самостійно пройти коридором, знайти двері, тримати ложку, застелити ліжку, приготувати собі чай, не розгубитися в просторі, не злякатися власної безпорадності. Тут заново навчають побуту, орієнтуванню, самостійності – без жалю, але з повагою.

Головний меседж простий: не жити «після травми», а жити далі.

Відновлення у центрі починається з фундаментального: повернути людині відчуття, що вона може – повірити в себе, в свої сили. Спершу – в дрібницях. Потім – у більшому. І саме з цього складається нова автономність.

«Найголовніше у відновному процесі – це психологічна рівновага. Потім – адаптація. Як тільки людина психологічно зрозуміла, що з нею відбувається, тоді вона готова вчитися далі», – пояснює Євгеній Миколайович.

Відновлення – це не лише про тіло

У Медичному реабілітаційному центрі працюють не лише з тілом. Тут працюють із втратою. З тим поствоєнним досвідом, який треба прожити, а не витіснити. Із гнівом, соромом, страхом, розгубленістю, мовчанням. Із небажанням виходити із зони свого комфорту: з палати і взагалі спілкуватися. Із внутрішньою порожнечою, яка часто ховається за зовнішньою зібраністю.

«Ззовні це сильні, зібрані воїни у формі. Але за цією ширмою часто ховається величезна втрата і біль, які потім виходять агресією, порушенням сну, замкнутістю. І наше завдання – дуже обережно витягнути людину з цієї ракушки», – говорить Євгеній Симонець.

Саме тому реабілітація тут – це не набір процедур, а збалансоване середовище, професійно сформований підхід, в якому людину буквально збирають із частинок і повертають до життя. Через дію. Через контакт. Через психолога. Через відчуття, що світ не зник – він просто став для ветеранів іншим.

«У цьому процесі немає випадкових рішень. Кожен інструмент – від ергокухні до каністерапії – працює не як розвага, а як спосіб знову включити людину в життя. Повернути інтерес, реакцію, бажання, дію. Розбудити. Ми їх з різних боків «розбурхуємо», щоб витягнути з того вакууму, з тієї ракушки, в якій вони знаходяться», – додає медик.

Принцип «рівний рівному»

Один із ключових принципів цього відновлення, за словами Євгенія Миколайовича, – «рівний рівному». До реалізації реабілітаційних курсів долучені люди із втратою зору, які працюють за принципом «рівний–рівному» (цей підхід передбачає, що люди зі схожим досвідом допомагають та навчають одне–одного). Зокрема, у складі мультидисциплінарної команди «Перезавантаження» працює психолог, асистент фізичного терапевта та ментор – Анатолій Варфоломєєв.

Саме вони стають найпереконливішим доказом того, що після втрати зору життя не зупиняється.

«Вони бачать, що людина без зору не тільки навчає таких самих, як вона. Вона працює, заробляє, забезпечує себе, допомагає родині. І це дає головне розуміння: так, втрата велика. Але можна жити. Можна адаптуватися. Можна бути корисним – собі, родині, державі», – говорить лікар.

Точка відліку

З цього моменту починається справжнє перезавантаження. Не тоді, коли минає біль. А тоді, коли замість страху з'являється дія, замість розгубленості – навичка, а замість порожнечі – сенс. Коли людина, яка ще вчора не уявляла, як жити в темряві, сьогодні робить перший крок самостійно. По суті, це і є точка відліку, з якої починається повернення до себе.

З точки зору мультимедійної команди центру, «Перезавантаження» – це не курс процедур і не набір занять у розкладі. Це момент, у якому людина після травми починає заново вчитися жити. Не теоретично, а практично: на рівні щоденних дій, рухів, реакцій, рішень. Для ветерана, який

втрапив зір, це означає не просто опанувати нові навички. Це означає повернути собі контроль – над тілом, простором, побутом, власним станом. А отже – повернути собі себе до самостійного повноцінного життя.

«Це якраз ті основні функції, які забезпечує орган зору. І ми іншими органами та системами перекриваємо цю втрату. Тому вони – найперші і найважливіші. А далі вже все інше», – пояснює Євгеній Симонець.

Робота системи в реальному житті

«Перезавантаження» – це процес, у якому повернення до життя неможливо забезпечити зусиллям однієї людини.

Реабілітаційна програма структуровано поділена на ключові етапи, де чітко видно зміни в стані учасників – від початкового шоку до нової якості життя.

Перший рівень:

- початкове навчання орієнтуванню в просторі, самообслуговуванню, комунікації за допомогою смартфона;
- консультування щодо використання допоміжних засобів (біла тростина, смартфон);
- психологічна допомога (індивідуальна та групова робота, діагностика, підтримка);
- інформування членів сім'ї щодо особливостей догляду та супроводу.

Другий рівень:

- ознайомлення з рельєфно–крапковою системою Брайля;
- формування щоденних навичок самообслуговування (побут, приготування їжі, гігієна);
- орієнтування у просторі та мобільність (з білою тростиною та без неї);
- використання допоміжних технологій та сучасних засобів, що забезпечують доступ до комунікації та інформації;
- психологічна допомога та інформування про можливості участі у рекреаційних заходах та адаптивних видах спорту.

«Потрібна мультидисциплінарна команда. Не тільки тому, що один фахівець фізично не може охопити все. А тому, що соціальна адаптація вимагає контакту з різними людьми, різними голосами, різними ролями», – роз'яснює на пальцях Євгеній Миколайович.

Зміст програми включає в себе основні етапи реабілітації: орієнтування в просторі та мобільність, самообслуговування (ерготерапевтичні навички), цифрова грамотність, фізична терапія, навчання рельєфно–крапкової системи Брайля, трудотерапія, профорієнтація і навчання, психологічна стабільність, психологічні сесії з членами родини.

Пліч-о-пліч щодня із пацієнтом працюють фізичний терапевт, психолог, тифлопедагог, ерготерапевт, інструктор з орієнтування у просторі і мобільності, фахівець з ІТ, соціальні супровідники. Долучаються й додаткові профільні фахівці з анімалотерапії, арттерапії, і кожен із них повертає людині окрему частину контролю: над рухом, тілом, простором, побутом, комунікацією, тривогою.

«Програма, за якою працюємо ми, функціональна. Вона практична. Вона така, яка є в справжньому житті», – підкреслює заступник начальника медично–реабілітаційного центру з медичних питань, кандидат медичних наук Євгеній Симонець.

Для всіх ветеранів/ветеранок повномасштабної війни

Сьогодні програма «Перезавантаження» відкрита для всіх ветеранів/ветеранок, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України й повністю або частково втратили зір. Після підписання меморандуму в листопаді 2025 року між Медичним реабілітаційним центром «Пуца–Водиця» та Міністерством у справах ветеранів вона стала доступною для ветеранів/ветеранок з усіх відомств, які вже завершили службу і потребують відновлення після травми.

«Зараз відновитися можуть ветерани/ветеранки всіх відомств. Команда лікарів для кожного учасника формує індивідуальну програму навчання, враховуючи його особливості та побажання», – додає лікар.

За словами Євгенія Симонця, це принципово змінює масштаб програми:

«Перезавантаження» більше не є внутрішньою моделлю відновлення для однієї системи. Вона стає маршрутом повернення до життя для ветеранів/ветеранок повномасштабної війни – незалежно від підрозділу, у якому вони служили».

Щоб пройти курс «Перезавантаження», достатньо зателефонувати за номером + 380 97 960 06 05

Запрошуємо ветеранів/ветеранок, які повністю або частково втратили зір, на безоплатний 21-денний курс «Перезавантаження», що включає проживання та харчування.

Детальніше: Медичний реабілітаційний центр «Пуща–Водиця» МВС України

Продовження інтерв'ю з заступником начальника медичного реабілітаційного центру «Пуща–Водиця» МВС з медичних питань Євгенієм Симонцем читайте в наступному матеріалі (*Міністерство внутрішніх справ України (<https://mvs.gov.ua/news/perezavantazennia-vidnaiti-sebe-u-temriavi>). – 2026. – 6.05*).

Абілітація для ветеранів і ветеранок на Полтавщині: відновлення навичок та повернення до активного життя

Абілітація для ветеранів і ветеранок: як у Полтаві допомагають відновлювати навички та повертатися до активного життя.

Мінветеранів продовжує реалізацію експериментального проєкту з абілітації ветеранів і ветеранок – наступного етапу підтримки після реабілітації, який допомагає людям адаптуватися до життя в нових умовах, відновити побутову самостійність та впевненість у щоденному житті.

Одним із надавачів таких послуг є ТОВ «Ортопед» у Полтаві.

Абілітація – це про практичні навички та повернення автономності. *Послуги спрямовані на те, щоб допомогти ветеранам і ветеранкам навчитися по-новому організовувати побут, догляд за собою, взаємодію з простором і повсякденне життя після поранень чи набуття інвалідності.*

У межах програми ветерани та ветеранки можуть отримати:

- підтримку у відновленні рухової та функціональної спроможності;
- допомогу у формуванні навичок самообслуговування та самостійності;
- консультації щодо облаштування безпечного і доступного простору;
- рекомендації щодо використання допоміжних засобів;
- психологічну підтримку;
- допомогу у сфері ментального здоров'я;
- діагностику та корекцію порушень мовлення;
- допомогу при розладах сну;
- залучення до адаптивного спорту та фізичної активності;
- підтримку у соціальній інтеграції;
- консультації для членів родини щодо догляду та супроводу;
- сприяння в отриманні адміністративних, юридичних і соціальних послуг.

Послуги можуть надаватися у стаціонарному, амбулаторному, індивідуальному, сімейному або груповому форматі – залежно від потреб ветерана чи ветеранки.

Скористатися програмою можуть:

- учасники бойових дій;
- особи з інвалідністю внаслідок війни;
- військовослужбовці, поліцейські та інші особи, які брали участь у заходах із захисту України.

Проєкт реалізується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 1476 від 7 листопада 2025 року.

Детальніше про програму, умови участі та перелік надавачів послуг: <https://mva.gov.ua/category/294-eksperimentalniy-proekt-z>

Також більше інформації можна отримати у фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб (*Міністерство у справах ветеранів України* (<https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/abilitatsiya-dlya-veteraniv-i-veteranok-yak-u-poltavi-dopomagaut-vidnovluvat-navichki-ta-povertatisya-do-aktivnogo-zhittya>). – 2026. – 14.05).

Державна компенсація за переобладнання власного авто ветеранам й ветеранкам з інвалідністю

Як ветеранам й ветеранкам з інвалідністю отримати компенсацію від держави за переобладнання власного авто.

В Україні ветерани й ветеранки з інвалідністю можуть скористатися програмою Мінветеранів, за якою держава відшкодовує витрати на переобладнання власного авто під особисті потреби.

Це не лише про фінансова підтримка, а реальний крок до справжньої безбар'єрності та мобільності у цивільному житті Захисників та Захисниць, які втратили своє здоров'я на війні.

Як це працює

Компенсація надається ветеранам й ветеранкам з інвалідністю, які

- успішно пройшли підготовку, перепідготовку водіїв транспортних засобів, як особи з інвалідністю, в акредитованих автошколах;
- отримали посвідчення водія з відповідними відмітками;
- переобладнали власне авто відповідно до Порядку переобладнання транспортних засобів (постанова КМУ від 21 липня 2010 р. № 607);
- зареєстрували переобладнане авто після 1 січня 2026 року.

Який розмір компенсації

У межах фактичних витрат, підтверджених документами, але не більше 70 000 грн. Тому зберігайте всі чеки та квитанції від СТО, на якому робили переобладнання авто.

Алгоритм дій для отримання компенсації

1. Самостійно оберіть СТО (майстерню, фахівця), які спеціалізують на такому переобладнанні та мають на це дозвіл.

Рекомендуємо перевірити наявність

- дозвільних документів, код ЄДРПОУ, зареєстровану сферу діяльності;
- досвіду з монтажу обладнання;

Важливим аспектом при виборі є доступність для людей з інвалідністю.

2. Отримайте документ (висновок) про погодження переобладнання транспортного засобу.

Його видають уповноважені організації – ДП «ДержавтотрансНДІпроект» або Головний сервісний центр МВС.

3. Проведіть переобладнання. Роботи мають виконуватися відповідно до вимог, зазначених у документі про погодження.

4. Пройдіть сертифікацію.

Переобладнаний транспортний засіб потрібно сертифікувати у будь-якому органі сертифікації, призначеному Мінрозвитку (перелік органів із сертифікації розміщено на офіційному сайті Мінрозвитку https://mindev.gov.ua/diialnist/tekhnichne-rehulivannia-na-transporti/vikonannia-zhenevskoi-uhody-1958-roku?fbclid=IwY2xjawRqdJNleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFqajFzNmdTV1o1UkNzZE5jc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHnAYensN4oEPcN15UnL9K1X_1b76JYj6nf-20jAhm3WGopxFwuHNduBj6Hd4_aem_PcrAUdZLyhNiCOC225gRAQ

Додатково реєстр акредитованих лабораторій на сайті Національного агентства з акредитації України (безпосередньо лабораторії сертифікації не здійснюють, вони лише проводять випробування на замовлення органів із сертифікації, але можуть допомогти звернутися до органів із сертифікації): <https://naau.org.ua/3-reiestr-akreditovanikh-ooov>;

5. Зареєструйте (перереєструйте) переобладнане авто у будь-якому зручному територіальному Сервісному центрі МВС.

Важливо! Якщо у посвідченні водія зазначені коди адаптації транспортного засобу (відповідно до постанови КМУ № 340 від 08.05.1993), переобладнання має повністю їм відповідати.

6. Подайте заяву про компенсацію.

Звернутися потрібно до структурних підрозділів з питань ветеранської політики (при ОВА, районних адміністраціях або виконавчих органах міських, районних у містах рад), із заявою та необхідними документами.

У заяві вказується:

- адреса задекларованого або фактичного місця проживання;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);
- серія та номер посвідчення ветерана війни або електронного посвідчення;
- серія та номер посвідчення водія;
- серія та номер свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу.

До заяви додаються копії (завірені в установленому порядку) або електронні копії:

- документа, що посвідчує особу та громадянство України;
- документа про присвоєння податкового номера (за наявності);
- посвідчення ветерана війни (у разі видачі паперового посвідчення) або електронного посвідчення, або витягу з Єдиного державного реєстру ветеранів війни;
- посвідчення водія з відмітками про необхідні пристосування транспортного засобу;
- свідоцтва про реєстрацію переобладнаного автомобіля;
- документів, що підтверджують витрати на переобладнання (акти виконаних робіт, платіжні документи, сертифікати відповідності, фотопідтвердження).

Важливо! Якщо частина документів уже є у розпорядженні місцевого органу або міститься в державних реєстрах, подавати їх повторно не потрібно – достатньо зазначити відповідні відомості в заяві.

Строки розгляду та виплати

Документи опрацьовуються протягом трьох робочих днів.

У разі помилок або неповного пакета документів заявника письмово інформують про відмову із зазначенням причин.

Після усунення недоліків людина має право звернутися повторно.

Виплата компенсації здійснюється протягом п'яти робочих днів після надходження коштів на рахунок місцевого органу та перераховується на банківський рахунок заявника, вказаний у заяві.

Пілотний проект впроваджується Мінветеранів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2025 р. № 1442 «Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо призначення і виплати грошової компенсації за переобладнання (пристосування) транспортних засобів для керування особами з інвалідністю внаслідок війни» на виконання Плану заходів на 2025–2026 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні (*Міністерство у справах ветеранів України (<https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/yak-veteranam-y-veterankam-z-invalidnistu-otrimati-kompensatsiu-vid-derzhavi-za-pereobladnannya-vlasnogo-avto>). – 2026. – 8.05*).

ГАРТ на Львівщині: баскетбол на кріслах колісних серед ветеранів

ГАРТ на Львівщині: понад 100 ветеранів і ветеранок взяли участь у всеукраїнських змаганнях з баскетболу на кріслах колісних.

На Львівщині відбувся масштабний етап проєкту «ГАРТ | Баскетбол на кріслах колісних», який об'єднав ветеранів і ветеранок з різних регіонів України.

Для багатьох учасників це були перші змагання у баскетболі на кріслах колісних. Напередодні фінального етапу для ветеранів провели п'ятиденний спортивний табір, у якому взяли участь 38 Захисників і Захисниць.

Протягом табору учасники тренувалися разом із тренерами, фізіотерапевтами та медиками, опановували нові навички й готувалися до змагань. Окрім баскетболу, ветерани могли спробувати себе у стрільбі з лука, плаванні та веслуванні на тренажерах. У вільний час для учасників організували спільні активності, перегляди фільмів, майстер-класи та поїздку до історико-культурного комплексу Тустань.

Фінальні всеукраїнські змагання відбулися 9–10 травня. Досвідчені спортсмени та новачки змагалися в окремих турнірних сітках, що дозволило створити рівні умови для всіх учасників.

– *Результати у сітці «Про»:*

- «Титани Львів»
- «Вільні воїни City» (Одеса)
- «Veterans Basket Dnipro»

– *Результати у сітці «Аматори»:*

- «Гарт Відваги»
- «Гарт Честі»
- «Гарт Духу»

Ветеранський спорт – це не лише про фізичну активність. Це про відновлення, підтримку побратимів і посестер, повернення впевненості та новий етап адаптації після служби.

Захід відбувся під патронатом Львівської обласної військової адміністрації. Організатори – Міністерство у справах ветеранів України спільно з Центром ініціатив «Повернись живим» за підтримки Програми MATRA Посольства Королівства Нідерландів в Україні. Генеральний партнер заходу – ЕРАМ (*Міністерство у справах ветеранів України (<https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/gart-na-lvivschini-ponad-100-veteraniv-i-veteranok-vzjali-uchast-u-vseukrainskih-zmagannya-z-basketbolu-na-krislah-kolisnih>). – 2026. – 12.05*).

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Компенсація понад 2,6 млн грн за відпочинок Захисникам і Захисницям у Києві

Київ компенсує відпочинок Захисникам і Захисницям: уже відшкодовано понад 2,6 млн грн.

У столиці вже 124 учасники бойових дій разом із родинами отримали часткову компенсацію вартості відпочинку. Загалом у межах програми «Підтримка киян–Захисників та Захисниць» місто відшкодувало понад 2,6 млн грн. Про це повідомила заступниця голови КМДА з питань здійснення самоврядних повноважень Марина Хонда.

Програма передбачає відшкодування витрат на відпочинок у межах України в розмірі до 12 тис. грн на одну особу. Компенсація надається за проживання з харчуванням у готелях,

будинках відпочинку та санаторно–курортних закладах, а також за участь в автобусних турах вихідного дня.

«Не завжди військовослужбовці можуть заздалегідь спланувати відпустку. Часто рішення про відпочинок ухвалюється вже тоді, коли з'являється така можливість – між ротаціями або після повернення. Саме тому місто передбачило механізм компенсації вже здійснених витрат», – зазначила Марина Хонда.

За її словами, програма дає можливість родинам самостійно вибирати формат відпочинку – від коротких поїздок до більш тривалого перебування.

Водночас компенсація надається виключно за фактично понесені витрати. Для цього необхідно надати фінансові документи, що підтверджують оплату – фіскальні чеки, квитанції, банківські підтвердження, договори або ваучери. У документах мають бути зазначені надавач послуги, сума, дата та призначення платежу.

«Йдеться про прозорий механізм використання бюджетних коштів. Це стандартна вимога, яка дозволяє програмі працювати стабільно і забезпечує адресність підтримки», – підкреслила Марина Хонда.

Також важливо, що компенсація передбачена саме для відпочинку Захисника або Захисниці разом із родиною, а оплату має здійснювати безпосередньо особа, яка має відповідний статус.

Щоб отримати компенсацію, необхідно подати:

- заяву;
- паспорт;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- документ, що підтверджує статус Захисника або Захисниці (УБД);
- документи, що підтверджують родинні зв'язки;
- фінансові документи про витрати на відпочинок;
- реквізити соціального банківського рахунку або картки киянина.

Подати заяву й отримати консультацію можна у Київ Мілітарі Хаб за адресами: вул. Хрещатик, 36, Харківське шосе, 168–Ж, вул. Івана Микитенка, 7–Б, а також за телефоном 0800–300–633.

Крім того, можна звернутися до Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА за адресою: просп. Любомира Гузара, 7, каб. 116, або за телефоном (044) 366–59–40 (*Київська міська рада* (https://kyivcity.gov.ua/news/kiv_kompensuye_vidpochinok_zakhisnikam_i_zakhisnitsyam_uzhe_vidshkodovano_ponad_26 mln_grn/). – 2026. – 5.05).

Навчання фото-відеомонтажу та креативного підприємництва від Львівського хабу «Фокус Вперед»

У Львові ветеранів безкоштовно навчатимуть фотографії, відеомонтажу та креативного підприємництва.

У Львові стартував набір на навчальну програму від Львівського культурного хабу «Фокус Вперед» – інтенсив для ветеранів, ветеранок та їхніх рідних, які хочуть опанувати нові навички, зібрати власне портфоліо та зробити перші кроки у креативній індустрії. Учасники зможуть обрати напрям – фотографію або відеомонтаж. Окрім цього, всі учасники проходять навчання з креативного підприємництва.

Програма поєднуватиме теоретичні заняття з великою кількістю практики, роботою над реальними задачами та створенням власного контенту.

Долучитися до проекту можуть ветерани, ветеранки та повнолітні члени їхніх сімей, які проживають у Львові або Львівській області. Навчання буде корисним для тих, хто хоче змінити професію, знайти нову роботу, розвивати власний бренд або започаткувати власну справу.

Реєстрація на програму триває до 17 травня за посиланням.

Навчання відбуватиметься з кінця травня до першої половини серпня на базі Львівської національної академії мистецтв (вул. Кубійовича, 35А) та Львівського культурного хабу (вул. Князя Романа, 6).

Нагадуємо, у Львівській громаді діє комплексна програма підтримки Захисників, Захисниць та їхніх родин, яку спільно напрацювали структурні підрозділи міської ради та депутати. Програма охоплює дев'ять напрямків допомоги – від фінансової, юридичної та медичної підтримки до соціального супроводу, працевлаштування та дозвілля.

Скористатися підтримкою можуть ветерани війни, бійці–добровольці, члени сімей загиблих і зниклих безвісти Захисників та Захисниць України, а також родини Героїв Небесної Сотні. Більше про це – за посиланням (*Львівська міська рада (<https://city-adm.lviv.ua/news/culture/ulvovi-veteraniv-bezkoshtovno-navchatyut-fotohrafii-videomontazhu-ta-kreatyvnoho-pidpriemnytstva/>). – 2026. – 11.05*).

Турнір серед ветеранів з пауерліфтингу та гирьового спорту на Вінничині

За підтримки Вінницької міської ради відбувся турнір серед ветеранів з пауерліфтингу та гирьового спорту.

У Вінниці відбувся відкритий турнір для ветеранів та ветеранок російсько–української війни. Змагання організували у межах проекту із розвитку адаптивного спорту «Сила титанів». У програмі – жим лежачи, присідання та ривок гирі.

Турнір проводили у міській дитячо–юнацькій спортивній школі № 5. У змаганнях взяли участь понад 30 ветеранів і ветеранок.

Як зазначив голова комітету по фізичній культурі та спорту Вінницької міської ради Сергій Краєвський, основною метою заходу було не лише підтримати фізичну форму захисників та захисниць, а й допомогти їм більше поспілкуватись із побратимами.

«Для нас «Сила титанів» – це значно більше, ніж просто спортивні змагання. Це простір підтримки, де ветерани та ветеранки можуть знову відчути командний дух, поспілкуватися з побратимами й посестрами, отримати позитивні емоції та внутрішню мотивацію рухатися вперед. Ми бачимо, як спорт допомагає їм відновлюватися не лише фізично, а й емоційно: на початку заходу вони часто стримані та замислені, а вже наприкінці – усміхнені, натхненні та сповнені сил. І це для нас найцінніше. Ми безмежно вдячні кожному й кожній за їхню мужність, відданість та внесок у захист України», – підкреслив Сергій Краєвський.

Учасники та учасниці випробували свої сили одразу у кількох дисциплінах. За словами головної судді змагань Вікторії Поліщук, переможців визначали не лише за піднятою вагою, а й з урахуванням власної маси тіла спортсменів.

«Ми підготували спеціальне обладнання та умови для наших пауерліфтерів, щоб усім було комфортно під час змагань», – зазначила Вікторія Поліщук.

Однією з тих, хто цього дня демонстрував силу, витримку та незламність, стала учасниця команди «Вінницькі титани» Оксана Рудик – бойова медикіня, ветеранка 59-ї окремої мотопіхотної бригади та учасниця міжнародних спортивних змагань для ветеранів. Вона відома своїми досягненнями на Marine Corps Trials 2026 та Air Force Trials 2026 у США, де виборола кілька золотих медалей, вкотре продемонструвавши силу духу та незламність українських захисників.

Ветеранка поділилася своїми емоціями про змагання: «Для мене спорт уже став невід'ємною частиною життя. Саме завдяки тренуванням, наполегливості та постійній роботі над собою я

сьогодні можу ходити без допоміжної палички, хоча маю протез після поранення. Спорт дає мені не лише фізичне відновлення, а й внутрішню силу, активність та мотивацію рухатися вперед».

Традиційно наприкінці заходу учасників та учасниць відзначили подяками, нагородами та подарунками.

Подібні заходи у Вінницькій громаді проводять регулярно, аби підтримати ветеранів та ветеранок, популяризувати адаптивний спорт і показати, що сила духу не має обмежень (*Вінницька міська рада (<https://www.vmr.gov.ua/za-pidtrymky-vinnyskoi-miskoi-rady-vidbuvsia-turnir-sered-veteraniv-z-pauerliftynhu-ta-hyrovoho-sportu>). – 2026. – 7.05*).

Безоплатна корекція рубцевих змін шкіри для ветеранів і військовослужбовців у Луцьку

У Луцьку для ветеранів і військовослужбовців доступні безоплатні послуги з корекції рубцевих змін шкіри після травм та опіків.

Заступник голови ОДА Тарас Шкітер разом із начальницею управління з питань ветеранської політики Волинської ОВА Вітою Прокопчук та керівником Луцького ветеранського хабу Тарасом Сасовським відвідали «Центр дерматології та косметології Dr. Myroniuk» – єдиного в області учасника експериментального проєкту Мінветеранів з надання безоплатних послуг із корекції рубцевих змін шкіри, спричинених травмами та опіками.

Як зауважив Тарас Шкітер, на сьогодні згідно даними міністерства у Волинській області *небагато військових скористалися можливістю*. Тож завітали, аби дізнатися особливості реалізації проєкту та чим можна допомогти.

Так, керівниця Центру Наталія Миронюк висловила побажання, аби більше лікарів у волинських медзакладах знали про таку можливість для військовослужбовців і направляли до них. У Центрі працює 5 лікарів, але за квітень було лише 2 пацієнти.

«Водночас ветеран може звернутися й без направлення лікарня. Звернутися може будь-хто, незалежно від місця реєстрації чи проживання. Головне, щоб було посвідчення УБД або про інвалідність. Опісля подаємо інформацію, що взяли нового пацієнта в проєкт і надаємо послуги», – розповіла Наталія Миронюк.

Своєю чергою, заступник голови ОДА Тарас Шкітер запевнив, що ОВА проведе інформаційно-роз'яснювальну роботу серед лікарів та фахівців із супроводу ветеранів в області.

До слова, безоплатні послуги з корекції рубцевих змін шкіри після травм та опіків – експериментальний проєкт Мінветеранів України, який реалізується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 № 1610.

Метою проєкту є покращення фізичного та психологічного стану осіб, які брали участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, шляхом застосування сучасних медичних і косметологічних методів відновлення шкіри.

Право на безоплатне отримання послуг мають: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, військовослужбовці, поліцейські, які безпосередньо беруть участь у бойових діях або забезпечують виконання заходів із національної безпеки і оборони в районах проведення бойових дій.

Доступні послуги: консультації лікаря-дерматолога, лазерна корекція рубцевих змін, шліфування та відновлення шкіри після травм і опіків, лікування посттравматичних та постопікових дефектів, процедури, спрямовані на покращення структури, еластичності та зовнішнього вигляду шкіри (*Волинська обласна державна адміністрація (<https://voladm.gov.ua/new/u-lucku-dlya-veteraniv-i-viyskovosluzhbovciv-dostupni-bezoplatni-poslugi-z-korekciyi-rubcevih-zmin-shkiri-pishya-travm-ta-opikiv/>). – 2026. – 12.05*).

Ветеранське грантове фінансування на власну справу на Черкащині

«Політика Героїв»: ветеран із Черкащини реалізує власну справу з грантовою підтримкою.

Ветеранський бізнес. Вадим Мазніченко реалізує власну справу завдяки грантовій програмі «Варто РОБИти СВОЄ 2.0» від Українського ветеранського фонду.

Ветеран отримав грантове фінансування на створення й розвиток власної справи. Підтримали його бізнес–ініціативу також у фонді «МХП–Громаді» та українському агрохолдингу «Kernel».

– Вадим Мазніченко – амбасадор адаптивного спорту у нас на Черкащині, – розповів начальник ОВА Ігор Табурець. – Тепер уболіватимемо за нього також як за підприємця. Його історія – це справді історія незламності. Після важкого поранення, він не лише повернувся до активної життя, а й став прикладом того, як можна реалізувати себе в нових умовах – через спорт, громадську діяльність та власну справу.

Вадим Мазніченко започаткував ветеранський бізнес–проєкт у сфері надання аграрних послуг. За рахунок грантових коштів він придбав комбайн і жатки. Загальний бюджет – 2,24 млн грн. Крім гранту, залучив свої гроші.

– Агроректор є ключовим для нашої області, – наголосив Ігор Табурець. – Тому надзвичайно цінно, що ветеранські проєкти інтегруються саме в цю сферу – створюючи додану вартість та зміцнюючи громади. Реалізуючи «Політику Героїв» на Черкащині, ми системно працюємо над тим, щоб ветерани мали реальні можливості для повернення до цивільного життя. Разом ми завжди можемо більше!

Довідково:

Вадим Мазніченко – ветеран російсько–української війни, спортсмен і громадський діяч із Черкащини. Після важкого поранення у 2014 році, під час бойових дій на сході України, він втратив кінцівки. Однак пройшов реабілітацію та повернувся до активного життя.

У спортивній сфері Вадим Мазніченко досяг значних результатів. Неодноразово представляв Україну на міжнародних змаганнях. Зокрема, у 2023 році на Іграх Нескорених у Дюссельдорфі виборов золоту медаль у командних змаганнях зі стрільби з лука та дві бронзові нагороди в індивідуальних дисциплінах. У 2025 році став переможцем Всеукраїнських змагань серед парастрільців, а у 2026 році отримав спортивне звання «майстер спорту України» (*Черкаська обласна державна адміністрація (<https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/polityka-geroyiv-veteran-iz-cherkashhyny-realizuye-vlasnu-spravu-z-grantovoyu-pidtrymkoyu>). – 2026. – 11.05*).

Предмет «Захист України» для школярів Луганщини

Ветерани навчатимуть школярів Луганщини «Захисту України»: область долучилася до національного освітнього проєкту

Відбулася нарада під головуванням заступниці Керівника Офісу Президента України Ірини Верещук щодо реалізації освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для викладання навчального предмета «Захист України» у 2025 році. У заході взяли участь заступниця голови Луганської обласної державної адміністрації Катерина Безгинська, в.о. директора Департаменту освіти і науки Тетяна Поскрязова та керівництво Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Цьогоріч стартує всеукраїнський проєкт, покликаний зробити вивчення предмета «Захист України» більш практичним і наближеним до реалій сучасної війни. Ключова роль у ньому відводиться ветеранам — саме вони стануть інструкторами та наставниками для школярів.

«У кожній школі має бути ветеран або ветеранка. Це люди, які знають, що таке захист Батьківщини, і здатні передати молоді найголовніше — досвід, гідність і відповідальність», — наголосила Ірина Верещук.

Очікується, що найближчим часом буде видано спільний наказ Міносвіти та Мінветеранів щодо організації відповідного навчання.

Від Луганської області вже подано чотирьох ветеранів до складу робочої групи з удосконалення викладання предмета, а також двох кандидатів на навчання супервізорів, яке відбудеться в червні цього року. Саме вони надалі супроводжуватимуть педагогів Луганського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою. Підготовка та супервізія здійснюватимуться за рахунок обласного бюджету (*Луганська обласна державна адміністрація. (<https://lova.gov.ua/oda/press/news/veterany-navchatymut-shkolyariv-luhanshchyny-zakhystu-ukrayiny-oblast-doluchylasya>). – 2026. – 15.05).*

ОГЛЯД ПУБЛІКАЦІЙ ЗМІ

ЦЕНТРАЛЬНІ

5,6 млрд грн на житлове забезпечення ветеранів

Уряд виділив понад 5,6 млрд грн на забезпечення ветеранів житлом.

Кабінет Міністрів України затвердив розподіл коштів для виплати грошової компенсації за програмами Міністерства у справах ветеранів.

Про це повідомила Прем'єр-міністерка України Юлія Свириденко.

Загальний обсяг фінансування становить 5,67 млрд гривень. Ці ресурси спрямують на вирішення житлових питань осіб, які отримали інвалідність I–II групи внаслідок бойових дій, а також членів родин загиблих військовослужбовців.

«Завдяки виділеним коштам цього року понад 2100 громадян, які постраждали під час війни або втратили близьких, зможуть отримати фінансове відшкодування для придбання власної нерухомості», – зазначила Юлія Свириденко.

Окрім житлової підтримки, урядова стратегія передбачає розвиток програм адаптації, включаючи компенсації на переобладнання автомобілів та підтримку ветеранських бізнес-ініціатив (*Mind.ua (<https://mind.ua/news/20305205-uryad-vidiliv-ponad-56-mlrd-grn-na-zabezpechennya-veteraniv-zhitlom>). – 2026. – 14.05).*

Запуск та захист ветеранського бізнесу

Як ветерану запустити бізнес і захистити його.

Автор: Олена Орлюк, очільниця Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій

Повернення до цивільного життя після служби – це завжди про віднайдення нової точки опори. Для значної частини ветеранів такою опорою стає власна справа. За результатами дослідження Українського ветеранського фонду (УВФ), майже **70 %** військовослужбовців після демобілізації хотіли б відкрити свій бізнес.

Втім, між наміром і повноцінною реалізацією лежить довгий шлях. З чого почати? Як пройти цей шлях так, щоб ідея врешті-решт стала джерелом стабільного прибутку? І чому варто звертати особливу увагу на можливості, які пропонує інструментарій інтелектуальної власності (ІВ)?

Задум: перетворюємо досвід на бізнес

Більшість бізнесів починаються не з конкретного продукту, а з досвіду. І ветерани справді мають унікальні навички, необхідні, аби стати успішними підприємцями. Вони – лідери та командні гравці водночас. Вони здатні ризикувати та приймати зважені рішення у складних ситуаціях. Вони вміють працювати в умовах обмежених ресурсів і постійної невизначеності.

Залишається поставити собі запитання: яку конкретну проблему я вмію розв'язувати краще за інших?

І незалежно від обраної сфери – виробничої, аграрної, будівельної, послуг тощо – вже на першому етапі важливо з'ясувати, чи має ваша ідея унікальність. Бо якщо має – це вже потенційний ІР об'єкт. Те, що формує левову частку вартості бізнесу.

Дослідження: аналізуємо ринок

Типова помилка – інвестувати в розробку продукту чи послуги, не розуміючи, чи існує попит. Тому наступний етап – це перевірка гіпотези. Іншими словами, слід підтвердити або ж спростувати припущення про те, чому конкретне рішення буде успішним.

Базова перевірка включає аналіз потенціалу ринку, оцінку конкурентів, а також тестування мінімально життєздатного продукту (Minimum Viable Product, MVP) – найпростішої версії, що виконує лише основні функції, необхідні для збору перших відгуків від споживачів.

На цьому етапі стає очевидним, що ІР – це не лише про захист, а й про розуміння ринку. Адаже бази даних та інформаційно-довідкові системи, що містять відомості про зареєстровані ІР об'єкти – це джерела, де чітко зафіксовано інформацію про актуальні тренди, вже зайняті ніші та активність конкурентів.

Бізнес-план: розробляємо дорожню карту

Результати, отримані за підсумками попередніх етапів, є фундаментом для формування бізнес-плану – документа, в якому міститься детальний опис стратегії розвитку підприємства. Зазвичай бізнес-план складається з:

- Опису компанії та її продуктів/послуг.
- Аналізу ринку та конкурентів.
- Маркетингового плану.
- Організаційного плану.
- Операційного плану.
- Фінансового плану.
- Оцінки ризиків.

Ці пункти зазначені у більшості «традиційних» мануалів з відкриття власної справи. Здавалося б, усе доволі ґрунтовно? Аж ніяк: тут бракує надважливої категорії – ІР стратегії. Так, про неї варто подбати вже на початкових етапах розвитку підприємства, адже це суттєво підвищує шанси на майбутній успіх. Що передбачає цей пункт? У кількох словах – планування заходів щодо ідентифікації, реєстрації та управління ІР об'єктами.

Грантові програми: шукаємо підтримку

Коли йдеться про пошук фінансових ресурсів для реалізації ідеї, перед українськими ветеранами відкриваються доволі широкі можливості. Серед програм підтримки виділю:

- Державні програми «Грант для ветеранів та членів їхніх сімей» та «Грант на власну справу».
- Програму «ВАРТО: 4 роки підтримки» від УВФ.
- Програму мікрофінансування бізнесу від УВФ, що передбачає компенсацію витрат на купівлю предметів та товарів для ведення власної справи.

Зверніть увагу: як правило наявність бізнес-плану є необхідною умовою для отримання гранту.

Запуск: реєструємо ІР права та виходимо на ринок

Після залучення фінансування настає етап практичної реалізації – реєстрації бізнесу, запуску продукту або послуги, формування перших каналів продажів.

Саме тут багато підприємців концентруються на операційних питаннях, відкладаючи юридичні аспекти «на потім». Зокрема це стосується захисту ІР прав. І це – стратегічна помилка.

Тож на цьому етапі варто:

Подати заявку на реєстрацію торговельної марки.

Визначити, чи потребує продукт або технологія патентування, бізнес – режиму комерційної таємниці тощо, і також подбати про отримання відповідних охоронних документів.

Врегулювати договірні відносини зі співробітниками, підрядниками та партнерами.

Це забезпечить ваш бренд від крадіжки, продукт – від копіювання, а критично важливі дані – від витоку.

Насамперед – обізнаність

Практика показує, що найбільший бар'єр для відкриття власної справи – це не відсутність перспективних ідей чи фінансування, а брак системного розуміння процесу. І саме тут стають у пригоді освітні, акселераційні та менторські програми на кшталт:

- Бізнес-школи для ветеранів та ветеранок (що наразі доступна для мешканців Київської області).
- Можливостей отримати консультацію від представників організацій-партнерів грантової програми для ветеранів та членів їхніх сімей.
- Онлайн-курсу «Інтелектуальна власність та бізнес» на порталі Дія.Бізнес.

Окремо згадаю про проєкт ІР офісу Lab2Market Veterano. Він був створений для того, аби ветерани, активні військовослужбовці та члени їхніх родин змогли стати новаторами в бізнесі, заповнивши прогалини у своїх знаннях про інноваційне підприємництво (*Економічна правда* (<https://epravda.com.ua/biznes/yak-veteranam-vidkriti-vlasniy-biznes-poradi-granti-pidtrimka-ta-ip-821095/>). – 2026. – 1.05).

Забезпечення ветеранів медичними послугами державою: гучні заяви чи реальна допомога

Автор: Кречмаровська Наталія

Гучні заяви чи реальна допомога: як держава забезпечує ветеранів медичними послугами.

В Україні п'ятий рік триває повномасштабна війна і велика кількість військових отримують поранення різного ступеня тяжкості та потребують не тільки негайного лікування, а й реабілітації, профілактики та адаптації. Портал «Коментарі» запитав у Міністерства у справах ветеранів України, чи забезпечені ветерани необхідними медичними послугами.

У Міністерстві на офіційний запит порталу зазначили, що надання медичних послуг ветеранам війни є частиною державної системи підтримки та забезпечене через програму медичних гарантій.

«За програмою медичних гарантій ветерани війни можуть отримати безплатне лікування згідно зі встановленими діагнозами у будь-якому медичному закладі, який має договір з Національною службою здоров'я України на відповідний пакет послуг, за умови наявності електронного направлення від сімейного або лікуючого лікаря. Крім того, у межах програми реімбурсації «Доступні ліки» ветерани війни можуть отримати безоплатно або з частковою оплатою необхідні за медичними показаннями ліки, що входять до Національного переліку основних лікарських засобів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03. 2009 № 333 (зі змінами). Для участі у програмі «Доступні ліки» потрібно мати електронний

рецепт від сімейного або лікуючого лікаря. Препарати можна безплатно отримати в аптеках, які уклали відповідний договір з НСЗУ», – пояснили в Міністерстві.

Також у 2025 та 2026 роках Мінветеранів запровадило реалізацію деяких експериментальних проєктів. *Мета* – розширення медичних послуг для ветеранів війни, підтримки психічного здоров'я ветеранів та членів їх сімей. Фінансуються ці проєкти коштом державного бюджету.

У 2026 році реалізуються наступні експериментальні проєкти з надання послуг з:

- адаптації осіб, які повністю або частково втратили зір,
- довготривалого медичного догляду,
- корекції рубцевих змін шкіри після травм, опіків,
- посилення спроможностей,
- медико–психологічного супроводу.

Зазначають, що окремо реалізується трирівнева система надання психологічної допомоги ветеранам війни та членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб.

Ознайомитися детальніше з проєктами можна в офіційній відповіді Мінветеранів порталу «Коментарі».

Портал «Коментарі» поцікавився в офіцера запасу, лідерки та співзасновниці USASTANDSWITHUKRAINE, експертки з нацбезпеки і оборони Катерини Коваль держава реально задовольняє потреби військових в медичних послугах, чи більше декларує допомогу. Експертка зазначила, що кожную справу, кожне питання треба розглядати індивідуально.

«І офіційно ми знаємо, що існує дуже багато безплатних послуг для ветеранів від ветеранського спорту на обмежену суму з різних медичних послуг. Тому треба дійсно аналізувати, робити висновки щодо кожної ситуації окремо», – наголосила Катерина Коваль.

За її словами, покращити ситуацію можна через більше наповнення бюджету – тоді держава може забезпечувати ще більше послуг для ветеранів, реалізацію нових програм.

«Щоб програма була безплатною, її потрібно профінансувати з державного бюджету. Збільшити кількість послуг для наших ветеранів та створити нові державні програми можливо за умови додаткового наповнення бюджету. Додаткове наповнення бюджету може бути за умови регулювання сфери глобальної безпеки та бізнесу. І в рамках цього важливе започаткування нових економічних моделей співпраці з нашими закордонними партнерами. Це дозволить наповнити більше наш бюджет, залучити ветеранів до функціонування цієї сфери, і також допоможе створити нові програми для наших ветеранів, нові робочі місця», – пояснила експертка.

Нагадаємо: портал «Коментарі» писав, скільки ветеранів в Україні (*Comments.ua* (<https://society.comments.ua/ua/news/human-rights/guchni-zayavi-chi-realna-dopomoga-yak-derzhava-zabezpechue-veteraniv-medichnimi-poslugami-806090.html>)). – 2026. – 7.05).

Збільшення ветеранської спільноти та забезпечення їх житлом

Автор: Кречмаровська Наталія

Кількість ветеранів в Україні шокує: як забезпечують житлом захисників.

Як збільшилась кількість ветеранів в Україні від початку війни та скільки коштів виділили на житло для деяких категорій захисників: офіційна відповідь Мінветеранів.

В Україні п'ятий рік триває повномасштабна російська збройна агресія. За цей час значно збільшилась кількість ветеранів.

У Міністерстві у справах ветеранів України на офіційний запит порталу «Коментарі» повідомили, що станом 1 квітня 2026 року до Єдиного державного реєстру ветеранів війни

внесена інформація про 1 777 382 ветерани війни, з них 1 462 323 особи мають статус учасника бойових дій. З цієї кількості 821 744 ветерани війни отримали статус до 24 лютого 2022 року, з них 564 064 особи отримали статус учасника бойових дій.

Тобто за час повномасштабної війни в Україні зареєстрували 955 638 ветерана.

Портал «Коментарі» також дізнався у Мінветеранів, скільки ветеранів та учасників бойових дій потребують житла станом на 1 квітня 2026 року та загалом скільки ветеранів отримали таку допомогу з 2022 року.

У Міністерстві розповіли, що упродовж 2022–2026 років житлом було забезпечено 9 787 деяких категорій ветеранів війни та членів їх сімей. Вони отримали грошову компенсацію за належні для отримання жилі приміщення.

Станом на 1 березня 2026 року, як повідомили в Мінветеранів, в черзі на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення перебувають 3 579 ветеранів з інвалідністю I–II групи та членів сімей загиблих (померли) Захисників та Захисниць України. При цьому станом на 1 січня 2026 року на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, перебувають 73 383 ветеранів війни, з них:

- учасників бойових дій – 57 029 осіб;
- осіб з інвалідністю внаслідок війн – 10 555,
- учасників війни – 5 799 осіб.

Фактично з 2022 року допомогу отримали менш ніж 5% ветеранів, які були зареєстровані ще у 2025 році.

Щодо бюджетних програм, то найбільше коштів виділили на забезпечення житлом ветеранів у 2024 році – 10517,3 млн грн.

У Мінветеранів зазначили, що міністерство, як головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, постійно контролює цільове використання бюджетних коштів – здійснює моніторинг та аналіз поданої обласними та Київською міською держадміністрацією (військові адміністрації) інформації про використання субвенції з державного бюджету на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення та житло, придбане за рахунок коштів грошової компенсації.

Також у міністерстві повідомили, що ветерани можуть залишити скаргу, звернувшись на Єдину ветеранську лінію за тел. 1545 до фахівців із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб або через спеціалізовану веб-платформу та сервіс у застосунку «Дія» e-veteran (*Comments.ua (<https://society.comments.ua/ua/news/warrussia/kilkist-veteraniv-v-ukraini-shokue-yak-zabezpechuyut-zhitlom-zahisnikiv-805861.html>)*). – 2026. – 5.05).

Інвестбанкiр С, Позняк про ветеранів і економіку після війни

Автор: Олександр Пасховер

«Ветеранів буде до 4 млн точно». Інвестбанкiр Позняк, який втратив на війні ногу, – про бізнес побратимів і стан економіки після війни.

Сергій Позняк, ветеран і власник кількох бізнесів, детально розповідає про всі перешкоди для ветеранів, що вирішили стати підприємцями і пояснює як їх подолати.

Пощастило. В коридорі компанії Cronvest журналіст NV зустрів її власника Сергія Позняка разом з Денисом Малишенком. Обидва – ветерани російсько-української війни. Перший до того ж засновник ветеранського фінсервісу FinStream і голова Асоціації підприємців-ветеранів. Другий – підприємець-початківець. Перший втратив на війні ліву ногу, другий – ліву руку. З

цього трагічного збігу доль Позняк склав купу чорних жартів, якими радо ділиться з журналістом NV.

Як і годиться, в кожному з його жартів є частка правди. Правда про те, чому банки бояться кредитувати ветеранів і чому їм аж ніяк від цього кредитування не дітисся. Правда про ухвалений парламентом закон на користь ветеранського бізнесу, який значно ускладнив його. Правда про загрози та можливості, які виникнуть, і вже виникають при поверненні мільйонів героїв війни до дому. Про все це NV поговорив з Позняком. Але лише після того, як той закінчив справу на 1,5 млн грн з побратимом та бізнес-партнером Малишенком.

А вже потім, не чекаючи першого запитання, Позняк розповів про все вищезгадане, а розпочав іронічно з історії про народження ідеї створення бізнес-клубу за участю центру військової травми Superhumans.

– Руднєва Оля [CEO Superhumans] сказала мені, що вона мріє, щоб хлопці (таки як я «паралімпійці» – сміється) об'єднувалися навколо чогось, і щоб це була не травма. Пряма мова як вона мені це сказала: «вони дружать між собою, «ніжки з ніжками», у кого нема ніг, «ручки з ручками», хто втратив руку (и), «мордочки з мордочками». Вони певно не стануть супербізнесменами, але вони почнуть тусити навколо бізнес-ідей, щось зробити, придумувати, і у них в голові не буде, у кого там нема ноги, руки, або щось з обличчям. Спочатку я виступав в цій створеній бізнес-школі, потім ми десантували туди наших спікерів від Асоціації. Класний вийшов кейс.

– Денис Малишенко, якого я тільки-но тут у вас зустрів, також там вчився?

– Так. Денис, використовуючи ті знання для початківців, почав на OLX торгувати плиткою. Справа у нього нормально пішла. І він прийшов тоді до мене і каже: мені потрібен склад і велика закупка плитки. Ветеранам і військовим зараз в банках кошти не дають, тому він звернувся до першого ветеранського фінансового сервісу FinStream. Зараз у нього третій чи четвертий транш, ми весь час з ним взаємодіємо.

Ми профінансували йому закупку плитки, два навантажувача і він почав торгувати. Наймає виключно ветеранів, або членів родин ветеранів. За минулий рік сплатив вже 5 млн грн податків. І от з наступного тижня ціни на закупку зростають. Він прийшов до мене і каже: «мені потрібні гроші». А я якраз отримав компенсацію за втрату кінцівки. Я кажу: Денисе, гроші є. Ми внесли це в додатковий капітал і видали йому позику. Мова десь про 1,5 млн грн.

Але ж яка картинка! Одноногий кредитує однорукого.

– Вибачте, що я сміюся там, де слід плакати. Але мені видається, що я розумію, чому так відбувається. Да ви і самі сказали, що банки неохоче кредитують ветеранів. Так?

– Є об'єктивні причини. На сьогодні банки, фінансові установи не можуть без ризиків фінансувати ветеранів. Бо існує законодавство, яке забороняє нараховувати їм пеню, штрафи. В принципі можемо нараховувати відсотки, але ветеран має право їх не сплачувати. Ну і плюс репутаційний ризик.

Я говорив з багатьма головами управлінь банків, президентами банківських асоціацій. Вони кажуть: Сергію, ми вас поважаємо, любимо, але уявіть ситуацію: ми видали гроші ветерану, і він не повертає. Ми йому подзвонимо, натякнемо, попросимо: друже, може ти нам хоч трішки повернеш. І за пів години під відділенням будуть стояти побратими з плакатами.

Я сам ветеран, у нас в менеджменті, в борді – ветерани. Мені такого сказати не можуть. Тому це є ризик. За три роки роботи ми видали ветеранських кредитів десь на 200 млн грн. Ми три роки працюємо у війні. У нас NPL, тобто частка непрацюючих [запозичень] – нуль. На жаль, ми не можемо дати кредит за [державною] програмою 5–7–9, і не можемо для ветеранів опуститися нижче облікової ставки 15%.

– Тобто банкіри пояснили вам чому бояться видавати позики ветеранам і на цьому розмова закінчилась. Так?

– Розмова не закінчилася. Я [працюю] в двох робочих групах в парламенті разом з цивільним ринком. Представники цивільного ринку кажуть цинічно: як це не сумно, але ветерани є оперативним резервом, це ті перші, які йдуть на війну. І вони на війні гинуть. І ми не можемо стягнути кошти. Таке горе в людей, капець. Це я чув на власні вуха на комітеті, на робочій групі у Гетьманцева.

Потім кажуть: ми не можемо стягнути навіть з сімей загиблих. Ми не можемо нарахувати там відсотки. Законодавець ухвалює непередбачувані популістські рішення, ми вже збилися з рахунку мораторіїв, які на нас наклали. А ще ми не можемо верифікувати точно, це військовий чи не військовий, чи ветеран. Документів підроблених дуже багато, і немає єдиного реєстру. Зараз це питання вирішується, є у нас і Армія+, і Резерв, і відповідно це може бути, і точно буде підключено.

– *Я не фінансист, тому моє наступне запитання на правах дилетанта: а хіба в цьому сегменті немає місця для страхових компаній?*

– Після цієї зустрічі у мене буде зустріч з Віктором Берліним, це голова федерації страхових організацій України. Вони щось придумали, ми зараз будемо рухатися в цьому плані. Страхові компанії почали нас фінансувати. VUSO вже купило ветеранські облигації, і ми за рахунок цих коштів зараз фінансуємо ветеранські компанії. Звісно, цього замало, аде це тільки початок.

– *Коли я згадав страхові компанії, я більшою мірою мав на увазі страхування угод. Хеджування ризиків.*

– Є така історія. Але це мають бути міжнародні страхові компанії. Військові ризики мають бути перестраховані, але у нашого страхового ринку культура перестраховки відносно закордонних наших колег дуже низька.

– *Добре, закінчимо з банками. Вони й самі бідолашні «страждають» від надмірної рекордної ліквідності, яку «рятують» через ОВДП.*

– Вони отримують надприбутки, не ризикують. Але ж вони мають розуміти, що ветеранів буде до 4 млн точно. Зараз вже 2 млн є. Це ж ще нічого не закінчилося.

– *4 млн для такої країни як Україна – це третина працездатного населення.*

– Ну, скажімо, дослідження, в тому числі і наше, яке ми проводили з Інститутом майбутнього, Ветеранським фондом і міністерством ветеранів кажуть, що найбільша категорія серед них – це підприємці, їх 13%. І ця цифра зростатиме, тому що хлопець, який зліз з сїялки і пішов на війну, там чотири роки воює, він вже командир роти, в нього 100 людей в підпорядкуванні. Про рівень мультитзадачності, креативності, і кризовості ситуації годі й казати. Він же готовий топ-менеджер, CEO.

– *Ветеранів до 4 млн, з них 13% на сьогоднішній день підприємці. І ще 69 % хочуть бути підприємцями. На що здатен цей ресурс?*

– Найголовніше, на що здатен цей ресурс, як для мене, це створити нову бізнесову еліту. Це зростання ВВП на 2–3 % чітко може. Далі. Реалізація ідеї ветеранських індустріальних парків, де ветерани будуть об'єднуватися, це в разі підвищить ефективність діяльності. У нас є голова [парламентського] підкомітету з питань соціального захисту про ветеранів Анатолій Остапенко, він вийшов за ініціативою узаконити статус ветеранських фінансових установок за зразком Сполучених Штатів. Вони можуть нараховувати відсотки, і відповідно ми ринку дамо інструмент, який може фінансувати ветеранів, а з цивільного фінансового сегменту знімаємо і приймемо ганьбу на себе. У мене перед очима – Navy Federal Credit Union (найбільша у світі некомерційна кредитна спілка в США, що обслуговує військовослужбовців, ветеранів та їхні родини). Її створили ветерани, військові. Сім чуваків у 1933 році скинулися і створили таку касу. Сьогодні ця фінансова установа має активів на \$124 млрд. За 2025 рік вони виплатили більше \$3 млрд дивідендів. Уявляєте! Це моя мета.

– *Є такий стійкий штамп, до певної міри закарбований в медіа, що ветеранський бізнес це винятково дрібне підприємництво, піцерія, шаурмячна тощо.*

– Це стереотип, який ми легко руйнуємо. Я зараз вам покажу (достає з кишені смартфон, відкриває на ньому світлини). У нас є класний кейс, коли члени CEO Club [закритий бізнес-клуб, який об'єднує власників та топменеджерів середнього та великого бізнесу в Україні] вклалися в будівництво. Ми їм [ветеранам–підприємцям] забезпечили фінансування, і вони будують ось такі будинки. Уже сьогодні цей [будинок] введений в експлуатацію. Залишилося всього 16 квартир. Ми профінансували 47 млн грн спочатку, і потім ще \$800 тис [близько 32–33 млн грн]. І вони побудували вже чотири таких комплекси. Зараз вже будуть вкладати інвестори. Забезпечили дохідність з прив'язкою до валюти майже 20 %. Це вам про «ветеранські кав'ярні» та «шаурму».

– В лютому набув чинності Закон України, який запроваджує офіційний статус «суб'єкта ветеранського підприємництва» якщо ветерану належить 100 % компанії. Ви називаєте цю норму дискримінаційною. Поясніть.

– З точки зору бізнес-процесу це небезпечно. Тому що ти не можеш нікого взяти, в партнери, залучити інвестиції, дати опціон якомусь суперспецу, найняти працівника, якому в майбутньому можеш пообіцяти частку в компанії. Це обмежує ветеранський бізнес. Легше не бути ветеранською компанією, аніж бути нею. Це крок до перетворення ветеранських компаній в малий мікробізнес, в шаурмячню. Зараз зареєстрований законопроект 13493. І ми внесемо зміни.

– В березні ви взяли участь у Вашингтоні в зустрічі Ukraine week. Там ви закликали американських партнерів інвестувати у ветеранські проекти, називаючи їх найбільш стійким сектором української економіки. Це така красивість, чи ви говорили з цифрами на руках?

– Я говорив з цифрами на руках. Натепер наші американські партнери, компанія Azstar, яка постачає матеріали Пентагону, надає логістичні послуги, запчастини. Ми з ними реалізували проєкт, який називається Вміло діло. Нам вдалося залучити близько \$5 млн в цей проєкт. Ветеранська логістика. Вони закупили автомобілі, які ми давали ветеранам в розстрочку. Зараз буде наступний етап. Ми завозитимемо легкові автомобілі. Крім того, вони проінвестували 6 млн грн в ветеранські облігації. І зараз ця компанія працює з Нафтогазом. Вони на етапі укладання однієї з найбільших угод в історії Нафтогазу.

– Угоди на що?

– Я не можу сказати. Не на видобуток. До речі, ветеранська складова в рамках мінеральної угоди звучить вже не один раз. І, власне, я думаю, що ми підпишемо меморандум з американцями про залучення ветеранських компаній як підрядників, субпідрядників в реалізації цієї угоди. Це буде в червні в Польщі. Крім того, ветеранська економічна складова дасть можливість працювати тут безпечно.

– Що ви маєте на увазі «працювати безпечно»? Це ж буде повоєнний час.

– Велика кількість трофейної зброї [залишиться] на руках. Велика кількість людей повертаються з війни в певних станах, з певними думками. Чи будуть вони всі зайняті? Це окрема тема. Плюс додайте величезну кількість замінованих територій. Тому на ветеранську частину, я скажу, лягає велика відповідальність. Треба розраховувати на це.

– Я закінчу питанням, з яким я постукав до вас у месенджер. От прямо звідти і читаю: з точки зору економічного розвитку, інвестиційної привабливості, якою протягом п'яти років має стати Україна, за яку воюєте ви та усі ваші побратими?

– Я сподіваюся на те, що ми все-таки розвинемо виробництво в середині країни. Не будемо продавати навіть борошно, будемо продавати булочки. Не будемо продавати руду, а будемо продавати виделки. Ми маємо стати продуктовою країною, а не сировинною, за рахунок цього зможемо підвищити ВВП. В горизонті п'яти років, безумовно, у нас буде ветеранська економіка. Це буде нація ветеранів (*NV (<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/veterani-ukrajini-sergiy-poznyak-pro-novu-elitu-v-biznesi-chomu-banki-boyatsya-kredituvati-ubd-50605429.html>). – 2026. – 7.05).*

Роль ветеранів у громадах – дослідження

Автор: Сергій Орловський, член ГО «Звитяжці», ветеран 112 бригада ТРО

Яку роль ветерани відіграють у громадах.

Повернення ветеранів і ветеранок до цивільного життя стає одним із ключових викликів для українського суспільства. Разом із цим постає питання: яку роль вони відіграють у громадах і яку роль самі хочуть відігравати?

Відповіді на ці питання частково містяться у дослідженнях, проведених, зокрема, IREX (аналізує бар'єри доступу ветеранів до сервісів та послуг), а також серію звітів UNDP – Returning Home, UNDP – Adapting to Civilian Life, UNDP – Review of International Practice in the Reintegration of Veterans. Останні охоплюють широкий спектр питань реінтеграції від доступу до сервісів і зайнятості до участі у житті громад та міжнародних підходів до підтримки ветеранів.

Загальна картина, що простежується у дослідженнях, свідчить про високу готовність ветеранів до повернення в активне суспільне життя, зокрема через участь в економічних ініціативах, громадській діяльності та підприємництві. Водночас окремо наголошується на низці інституційних бар'єрів, зокрема щодо доступу до сервісів, працевлаштування та інструментів підтримки процесу реінтеграції.

У цьому контексті також підкреслюється потреба у створенні більш сприятливих умов для участі ветеранів у житті громад та взаємодії з ними. Все це вказує на важливий розрив між потенціалом участі ветеранів і реальними можливостями його реалізації.

Це частково визнається і на рівні державної політики. У стратегічних документах зазначається, що попередня модель підтримки ветеранів була орієнтована переважно на надання пільг, а не на реальні потреби та довгострокову інтеграцію. Водночас перехід до нової моделі ще не завершений. Це створює ситуацію коли з одного боку, ветеран у політиках розглядається як отримувач послуг, а з іншого декларується необхідність його активної участі у житті громади.

Отже, це визначає потребу в нових підходах до участі ветеранів. Сучасні форми участі мають виходити за межі пасивної ролі та передбачати реальне включення у процеси прийняття рішень і розвитку громад. Це означає на практиці, що ветеранам необхідно входити до складу консультативних органів та громадських рад, брати участь у контролі за бюджетними коштами та якістю надання послуг, а також долучатися до розробки місцевих програм та проєктів. У таких форматах ветеран стає активним членом громади та співрозробником рішень.

Водночас важливо розуміти, що такі підходи поки що не є системними. У більшості громад участь ветеранів залишається обмеженою або ситуативною і часто залежить або від особистої проактивності самих ветеранів, або від прямого запиту з боку влади. На сьогодні, система ще не створює умов для їхнього повноцінного включення.

У цьому контексті громадські організації можуть відігравати роль платформи взаємодії, де формується комунікація між ветеранами, місцевою владою та іншими учасниками громади. Сьогодні вони переважно виконують функцію надання окремих послуг, однак саме вони мають потенціал змінювати підхід, а саме переходити до створення умов для активної участі ветеранів у житті громад.

Йдеться не лише про передачу знань і навичок, хоча це необхідна основа. Громадські організації спроможні створювати умови, які надають ветеранам необхідні інструменти для активної участі. Це і розуміння процесів прийняття рішень, і практичні навички взаємодії з владою, робота з проєктами та контроль за ресурсами.

Окремі практики вже показують, що такий підхід працює. У правильно організованих форматах ветерани не лише долучаються до процесів, а й ініціюють власні проєкти, об'єднуються навколо спільних ідей і впливають на рішення на локальному рівні. Проте ці приклади поки що залишаються точковими і не формують системного підходу.

Саме тому мова має йти не про окремі ініціативи, а про зміну ролі громадських організацій, від сервісних провайдерів до тих, хто формує інфраструктуру участі. Така інфраструктура передбачає поєднання навчання, супроводу, практичних інструментів та платформ для взаємодії, дозволяючи ветеранам перейти від ролі «отримувачів» до ролі активних учасників і співтворців рішень.

Перехід до моделі «ветеран як співтворець рішень» стає ключовим для розвитку громад. Це не лише питання інтеграції ветеранів, а й ефективного використання людського потенціалу в умовах відновлення країни. Розрив між готовністю ветеранів долучатися до життя громад і реальними можливостями впливати на рішення є досить значним.

Саме цей розрив і визначає наступний крок – це створення умов, за яких участь ветеранів у житті громад стане реальною, впливовою і системною (*Економічна правда* (<https://epravda.com.ua/power/uchast-veteraniv-u-zhitti-gromad-bar-yeri-vikliki-ta-novi-pidhodi-821243/>). – 2026. – 6.05).

Безкоштовні курси водіння для ветеранів на Черкащині

У Черкасах ветеранів безкоштовно навчатимуть водінню.

У Черкасах стартували безкоштовні курси водіння для ветеранів російсько-української війни. Навчання організували на базі Черкаського професійного автодорожнього ліцею. Наразі це перша автошкола для людей з інвалідністю в Черкаській області.

Першу групу склали десять ветеранів, які проходять теоретичну та практичну підготовку на спеціально переобладнаному автомобілі. Вартість навчання компенсує держава в межах програми підтримки ветеранів.

Для участі необхідно отримати медичну довідку водія форми 83/о із зазначенням відповідної категорії транспорту.

Виконувачка обов'язків директора ліцею Ніна Сердюченко пояснила, що проєкт створений для підтримки ветеранів, які повертаються до цивільного життя після служби. Проєкт підтримала міська влада Черкас. Зокрема, коштом міста профінансували переобладнання навчального автомобіля спеціальними пристроями для людей з інвалідністю.

У місті зазначають, що проєкт буде довгостроковим і працюватиме доти, доки серед ветеранів буде попит на таке навчання (*Новини ветеранів* (<https://nova.net.ua/u-cherkasah-veteraniv-bezkoshtovno-navchatymut-vodinnyu/>). – 2026. – 8.05).

Залучення ветеранів та військових до кіберспортивної команди на Чернігівщині

Ветерани та військові можуть долучитися до кіберспорту.

Ветерани та військові можуть долучитися до спільної кіберспортивної команди, яку створює Ветеранський корпус Чернігівщини. Команда буде тренуватися разом і брати участь у турнірах. Організатори прагнуть створити потужне ветеранське ком'юніті в Україні та вийти на велику кіберспортивну арену.

До участі запрошують усіх ветеранів і військовослужбовців, незалежно від того, в якому підрозділі вони служили. Проєкт реалізують за підтримки Третього армійського корпусу. Учасники зможуть регулярно тренуватися, грати разом і спілкуватися у неформальній атмосфері.

Змагання проходять у популярних іграх: Counter-Strike 2 та Dota 2.

Організатори кажуть, що це не тільки про ігри. Це можливість підтримати одне одного, відчутти командний дух і знайти нове коло спілкування.

Реєстрація вже відкрита, долучитися може кожен охочий (*Новини ветеранів* (<https://nova.net.ua/veterany-ta-vijskovi-mozhut-doluchytysya-do-kibersportu/>). – 2026. – 7.05).

Вибори до Ради ветеранів України – труднощі на різних етапах

Що відомо про вибори до Ради ветеранів України?

Цьогоріч в Україні проходять перші вибори до Ради ветеранів – важливий крок для формування органу, який має представляти інтереси тих, хто захищав нашу країну на фронті. Цей процес став новим етапом у розвитку ветеранського руху, спрямованим на забезпечення гідного представництва ветеранів у прийнятті ключових рішень.

Проте, як і в будь-яких нових ініціативах, виникали певні труднощі на різних етапах, які відображають реалії сучасної ситуації.

За словами кандидата до Ради ветеранів Миколи Микуляка, який посів друге місце на виборах, сам процес голосування відбувся спокійно та без порушень. За його словами, реєстрація, голосування та підрахунок голосів проходили під контролем спостерігачів руху «Чесно», а жодних проблем чи конфліктних ситуацій зафіксовано не було.

Микуляк також наголосив, що незалежно від результатів виборів продовжить працювати у ветеранському напрямку. Зокрема, йдеться про соціальний проєкт «Ветеранська рибалка», який уже кілька років реалізовується у Тернополі та об'єднує ветеранів, ветеранок і людей з інвалідністю внаслідок війни:

«Щодо співпраці з переможцем виборів до Ради ветеранів – ми дружимо, відповідно, співпраця між нами була, є і буде. Ми не були противниками чи ворогами, які дивляться в різні боки та працюють по-різному. І я, і він працюємо в одному напрямку. Можливо, дещо відрізняються види діяльності, але основна робота спрямована на підтримку ветеранів, ветеранок та осіб з інвалідністю внаслідок війни. Тому робота триває, нічого не змінюється», – коментує ветеран з Тернополя.

У Харкові вибори до Ради ветеранів затримались через проблеми з реєстрацією кандидатів через неналежність документів. Однак після вирішення цих питань вибори відбулись. Переможець Дмитро Олійник наголосив, що Рада ветеранів є консультативно-дорадчим органом, тому її головне завдання – доносити позицію ветеранської спільноти до Міністерства у справах ветеранів та відстоювати її інтереси:

«Моє бачення полягає у підсиленні ветеранської спільноти Харківщини, щоб кожен ветеран знав: є структура, яка є багатовекторною, здатною в будь-який момент відреагувати та підтримати», – коментує Олійник.

Серед ключових проблем, які потребують уваги, Олійник назвав питання здоров'я ветеранів, реабілітації, забезпечення житлом, а також захисту соціальних прав і свобод. За його словами, підтримка ветеранів має бути комплексною – від лікування та забезпечення ліками до допомоги з компенсаціями та оформленням статусів.

Ветеран Костянтин Руденко, який посів друге місце на виборах до Ради ветеранів у Харкові, позитивно оцінив атмосферу під час голосування та наголосив на важливості єдності всередині ветеранської спільноти:

«Мені дуже сподобалася сьогоднішня атмосфера в залі. Ветерани піднімали важливі питання, говорили про об'єднання – і це дуже добре. Адже сенс не в тому, щоб переміг Костянтин, Сергій

чи Дмитро. Сенс у тому, щоб ветеранів Харкова та Харківщини представляла достойна людина, яка має підтримку всієї ветеранської спільноти», – наголосив ветеран.

Спостереження за виборами до Ради ветеранів здійснював рух «ЧЕСНО», який оцінював прозорість процесу та дотримання процедур. Рух фіксував як позитивні аспекти, так і потенційні порушення, що дозволяє зробити висновки щодо ефективності організації виборів:

«У багатьох регіонах, які ми вже відвідали, а Харківщина стала дев'ятим таким регіоном, проблеми виникали переважно не під час самого голосування, а на етапі підготовки документів та формування списків. Наприклад, у різних областях використовуються різні форми голосування: десь голосують бюлетенями, а десь – підняттям рук. У таких випадках майже неможливо повноцінно проконтролювати процес», – розповіла представниця від руху «Чесно» Вікторія Олійник.

Учасник виборів на Рівненщині Юрій Плоский розповів, що безпосередньо сам процес голосування відбувся організовано та відповідно до алгоритму, визначеного Міністерством у справах ветеранів. Водночас, на його думку, очний формат голосування в умовах, коли значна частина ветеранів перебуває у районах виконання бойових завдань, суттєво обмежив можливість участі у виборах для великої кількості людей.

До того ж у Рівному вибори до Ради ветеранів ускладнились інцидентом, коли одну з виборчих скриньок залили зеленкою:

«Я також розумію невдоволення представників Третьої штурмової бригади, які висловлювали протест через обмеження процедури реєстрації. Їхні побратими змогли приїхати лише у день голосування, однак зареєструватися вже не могли, адже кінцеві строки були визначені заздалегідь. Щодо інциденту із зеленою фарбою біля виборчої скриньки – це створило певні незручності, однак не вплинуло на сам підрахунок голосів і не завадило встановити результати виборів», – прокоментував ветеран.

У Полтаві ми поспілкувалися з обома учасниками виборів. Один з них зазначив, що голосування було конкурентним, але підкреслив необхідність чіткішої організації та доступності для всіх ветеранів.

Переможець виборів до Ради ветеранів у Полтаві Артем Ліфрідов розповів, що спочатку не планував брати участь у виборах, однак після розмов із побратимами все ж погодився висунути свою кандидатуру.

Також він наголосив, що головною мотивацією для нього є бажання змінювати систему та формувати нову ветеранську політику на принципах відповідальності й відкритості:

«Моя внутрішня мотивація полягає у тому, щоб не стати частиною старої системи, а навпаки – принести зміни. Я переконаний, що нове покоління ветеранів, яке приходить у державні структури, місцеве самоврядування чи політику, має залишатися принциповим і не втрачати власних цінностей», – розповів ветеран.

Окремо він розповів про свій досвід роботи у ветеранському центрі Полтавської міської ради, який створювався фактично з нуля. Саме цей досвід, за його словами, дозволив йому глибше зрозуміти проблеми ветеранів та механізми їх вирішення.

Ліфрідов також зазначив, що проблематика ветеранів у різних регіонах України є дуже схожою, тому Рада ветеранів має не лише озвучувати проблеми, а й брати участь у підготовці змін до законодавства та державної політики у сфері ветеранських питань.

Кандидат до Ради ветеранів у Полтаві Андрій Баранов, який посів друге місце на виборах, заявив, що сам виборчий процес продемонстрував важливу проблему – ризик роз'єднання ветеранської спільноти через поділ за принципом «свій – чужий». За його словами, на результат виборів значною мірою вплинули обмеження, закладені у порядку проведення голосування, затвердженому Міністерством у справах ветеранів:

«Воїни–інтернаціоналісти, учасники миротворчих місій, ліквідатори аварії на ЧАЕС та інші категорії ветеранів фактично були усунуті від участі. Більше того, частину людей, яких спочатку

зареєстрували як учасників зборів, після додаткової перевірки виключили зі списків. Це викликало значне обурення серед ветеранів, які відчули себе дискримінованими та обмеженими у правах. Проблема значно ширша, адже багато ветеранів, зокрема афганців, які брали участь у російсько-українській війні, змушені проходити додаткові бюрократичні процедури для підтвердження свого статусу. Це, на мою думку, є несправедливим», – описав ситуацію Андрій Баранов.

Наразі, з огляду на те, що вибори у Києві ще тривають, нова рада ветеранів не може почати свою роботу. Важливо розуміти, що затримки в столиці мають значення для завершення процесу по всій країні.

Водночас варто звернути увагу й на те, що ветерани з різних регіонів неодноразово вказували на недосконалість самої системи виборів. На практиці участь багатьох ветеранів була суттєво обмежена через надмірні бюрократичні процедури та організаційні бар'єри, що викликає певні зауваження до підходів Міністерства у справах ветеранів.

З огляду на це лишається відкритим питанням, коли нова Рада ветеранів зможе розпочати виконання своїх обов'язків. Оскільки Рада є консультативно-дорадчим органом, оцінка її ефективності в значній мірі залежатиме від того, як вона зможе взаємодіяти з органами влади та вносити пропозиції щодо вдосконалення ветеранської політики. Продовжуємо спостерігати за розвитком подій (*Новини ветеранів* (<https://nova.net.ua/shho-vidomo-pro-vybory-do-rady-veteraniv-ukrayiny/>). – 2026. – 9.05).

Безоплатна освіта для ветеранів, захисників та їхніх дітей: вступ 2026

Інститут ветеранів оголосив вступ 2026: як отримати безоплатну освіта для ветеранів, захисників та їхніх дітей.

Інститут ветеранів «Архітектура стійкості» КНУБА оголосив старт підготовки до вступної кампанії-2026 для ветеранів, військовослужбовців, захисників і захисниць України, а також їхніх дітей і членів родин.

Програма передбачає доступ до вищої освіти без НМТ – за співбесідою, навчання за понад 100 спеціальностями та більш ніж 250 освітніми програмами, а також індивідуальний супровід від подачі документів до працевлаштування.

Освіта розглядається як інструмент повернення до активної професійної ролі та участі у відбудові країни. Навчання можливе у денному, заочному, онлайн та дистанційному форматах – по всій Україні та з-за кордону.

Університети партнери-учасники:

- Київський національний університет будівництва і архітектури
- Національний університет фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ)
- Західноукраїнський національний університет
- Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
- Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
- Національний університет біоресурсів і природокористування України
- Дрогобицький національний педагогічний університет
- Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського
- Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
- Університет Менеджменту Освіти

**Під «безоплатним навчанням» мається на увазі участь у державних програмах компенсації, грантах, стипендіях і підтримці від роботодавців. Важливо: вступ під час базової вступної*

кампанії в стандартних термінах (з 1 липня до 10 серпня). Всі документи мають бути підготовлені та подані вже до 1 липня в відповідний підрозділ навчального закладу.

Деталі та консультації можна отримати на сайті www.Veterano.info,

пошта: honcharenko.av@veterano.info; veterano@knuba.edu.ua

та за номером телефону: +38 073 94 96 179; +38 050 22 35 182; +38 067 49 81 098 (**OBOZ.UA** (<https://www.obozrevatel.com/ukr/novosti-obschestvo/institut-veteraniv-ogolosiv-vstup-2026-yak-otrimati-bezoplatnu-osvita-dlya-veteraniv-zahisnikiv-ta-ihnih-ditej.htm>)). – 2026. – 12.05).

Ветеранські стартапи 2026: гранти та менторство від SKELAR

Ветеранські стартапи у 2026 році: SKELAR пропонує гранти та менторство.

Український venture builder SKELAR відкрив набір на другий потік Veteran Venture Program – безкоштовну акселераційну програму для ветеранів, які планують запустити або розвинути власний IT-бізнес.

Учасники зможуть пройти навчання, отримати менторську підтримку та залучити до \$20 000 інвестицій. Заявки приймають до 14 травня, навчання стартує 21 травня.

Хто може взяти участь у програмі Veteran Venture Program

Подати заявку на участь можуть ветерани, які повернулися до цивільного життя. Програма орієнтована на кандидатів із досвідом в IT та підприємництві.

Цьогоріч фокус програми – на вивченні AI-інструментів для:

- прототипування продукту без залучення додаткової команди;
- автоматизації підтримки клієнтів;
- генерації маркетингових текстів і креативів.

Це дозволить швидше й дешевше запускати бізнес.

Що отримують учасники акселератора SKELAR

Учасники Veteran Venture Program отримують комплексну підтримку:

- Навчання – інтенсивна програма на основі практичного досвіду засновників tech-компаній: від бізнес-моделі до створення прототипу та запуску продукту.

- Менторство – супровід від експертів SKELAR та практиків індустрії з досвідом роботи в Meta, Google, Microsoft та інших глобальних компаніях.

- Інвестиції – найсильніші команди представлять продукти інвесторам і зможуть залучити до \$20 000 на запуск та масштабування бізнесу.

Хто підтримує програму для ветеранів

Ініціатива реалізується в межах благодійного фонду SKELAR Foundation за підтримки:

- Міністерства у справах ветеранів України;
- Міністерства цифрової трансформації України;
- Українського ветеранського фонду;
- Українського фонду стартапів;
- Азов.Супровід;
- ГО «Всеукраїнське Об'єднання «Ветеранський Корпус»;
- Патронатної служби Окремої президентської бригади імені гетьмана Богдана Хмельницького.

Чому SKELAR підтримує ветеранські стартапи

Co-Founder та CEO SKELAR Максим Штепа зазначив, що ветеранський досвід є цінним ресурсом для розвитку економіки.

«Ветерани повертаються з унікальним досвідом, лідерськими якостями та високою мотивацією. І в цьому – величезний ресурс для країни. Тож ми створюємо середовище, де військові знання конвертуються в реальні tech-бізнеси. Для країни – це розвиток економіки, для ветеранів – найкоротший шлях до власної справи, а для нас – можливість робити те, що у нас виходить найкраще: допомагати запускати і будувати бізнеси», – наголосив Штепа.

SKELAR – український venture builder, який створює міжнародні tech-компанії за принципами венчурних інвестицій. У портфелі компанії – десяток бізнесів у різних нішах: від EdTech до маркетплейсів (*The Page* (<https://thepage.ua/ua/news/akselerator-veteran-venture-program-vid-skelar-investiciyi-v-biznes-veteraniv>)). – 2026. – 6.05).

Дослідження – вакансії та оплата на ринку праці в Україні для ветеранів та УБД

Автор: Тетяна Веремєєва

Робота для ветеранів: кому в Україні готові платити до 85 тисяч гривень.

Аналітики назвали галузі, де найчастіше чекають на кандидатів із УБД.

Ринок праці в Україні поступово адаптується до зростання кількості кандидатів зі статусом учасника бойових дій (УБД). Наразі в країні налічується близько 1,8 млн ветеранів, що становить значну частку працездатного населення.

РБК-Україна з посиланням на дослідження OLX Робота розповідає, які сфери є найбільш відкритими для людей зі статусом УБД та на яку оплату вони можуть розраховувати.

Головне:

- Кількість ветеранів: В Україні вже налічується близько 1,8 млн ветеранів, що суттєво впливає на працездатний сегмент населення.
- Найпопулярніші сфери: Найбільше пропозицій зосереджено у виробництві, логістиці (водії, вантажники) та роздрібній торгівлі.
- Найвищі доходи: У будівельній галузі штукатурки можуть отримувати до 85 тис. гривень, муляри – близько 60 тис. гривень.
- Динаміка вакансій: За рік попит на ветеранів найбільше зріс у сфері клінінгу та виробництві, проте в IT-секторі спостерігається скорочення.

Де найчастіше пропонують роботу ветеранам

Найбільше вакансій у березні 2026 року було у сфері виробництва та робітничих спеціальностей – понад 2,2 тисячі пропозицій із середньою зарплатою 27,5 тис. гривень.

Також значна кількість вакансій зосереджена у логістиці та доставці. Зокрема:

- водії – 1843 вакансії із зарплатою близько 37,5 тис. гривень;
- вантажники – 929 вакансій (26,4 тис. гривень);
- кур'єри – 360 вакансій (35 тис. гривень);
- комірники – 350 вакансій (27,5 тис. гривень).

У роздрібній торгівлі попит також залишається стабільним: понад 1,1 тисячі вакансій для продавців із зарплатою близько 25 тис. гривень, а також пропозиції для касирів.

Серед інших популярних напрямів – охорона (744 вакансії), будівництво (694 вакансії) та автосервіс.

Де платять найбільше

Найвищі зарплати пропонують у будівельній сфері. Зокрема:

- штукатурки можуть заробляти до 85 тис. гривень;

- муляри – близько 60 тис. гривень;
- виконроби, малярі та плиточники – близько 57,5 тис. гривень;
- фасадники – понад 56 тис. гривень.

Також високі зарплати є в інших сферах:

- СТО та автомийки – рихтувальники отримують близько 61,5 тис. гривень;
- продажі – менеджери до 59 тис. гривень;
- сфера краси та спорту – масажисти близько 55 тис. гривень;
- логістика – далекобійники близько 55 тис. гривень.

Як змінюється кількість вакансій

За рік у частині сфер кількість вакансій для ветеранів зростає. Найбільше:

- у клінінгу та домашньому персоналі – на 62 %;
- у виробництві – на 40,5 %;
- в адміністративному сегменті – на 37 %.

Водночас у деяких галузях, зокрема ІТ, кількість таких пропозицій скоротилася.

Що це означає для ринку праці

За офіційними даними, в Україні вже близько 1,8 млн ветеранів, і ця цифра зростає. Це суттєво впливає на ринок праці.

Дослідження показує, що роботодавці поступово відкриваються до найму ветеранів, однак основний попит наразі зосереджений у робітничих професіях і сферах із фізичною працею. Одночасно з цим зростає потреба у створенні кращих умов праці та гідної оплати для цієї категорії кандидатів.

Раніше РБК–Україна розповідало про розширення державної підтримки ветеранів – зокрема житлових пільг, працевлаштування та запуск нових сервісів.

Також ми писали про запуск у Львові програми підтримки ветеранів з інвалідністю – їм компенсуватимуть до 400 тисяч гривень на облаштування житла. Гроші можна використати на адаптацію будинку чи квартири (пандуси, ширші двері, санвузол тощо) (*РБК–Україна (<https://www.rbc.ua/rus/news/robota-veteraniv-komu-ukrayini-gotovi-platiti-1777830666.html>). – 2026. – 4.05*).

Спільнота для військових та їхніх родин із Луганщини

Ветеран із Луганщини створив спільноту для військових та їхніх родин.

Для ветеранів та військових Луганщини створили окрему онлайн-спільноту, де захисники можуть отримати інформацію про житлові програми, виплати та державні сервіси без бюрократичної «офіційщини». Наразі до чату вже долучилися близько тисячі людей.

Військовий Третього армійського корпусу та позаштатний радник голови Луганської ОВА Михайло Карабут створив спільноту для ветеранів, військових та членів їхніх родин у What's App. Ініціатива стала продовженням його інформаційного проєкту «Ветеран знає», де він розповідає про державні та регіональні програми для захисників. За словами пана Михайла, головною причиною створення чату став брак доступної інформації про можливості для ветеранів.

– Проєкт «Ветеран знає» задумувався як відповідь на інформаційний голод з приводу державних програм для захисників. Рівно те саме я захотів зробити на рівні Луганщини та регіональних програм, – пояснив він.

Наразі у спільноті вже близько тисячі людей. Карабут зазначає, що для ветеранів і їхніх родин важливо мати власне середовище, де не потрібно пояснювати базові речі.

– Я думаю, що це природна потреба – знаходитись у зрозумілому для себе середовищі. Це працює однаково як для ветеранів, так і для членів їхніх родин, – каже він.

Модерація чату поки що здійснюється самим Михайлом. За його словами, основні правила спільноти базуються на взаємній повазі. Для створення безпечного середовища обрали саме What's App.

– На даному етапі, модерація чату обмежена моїми фізичними спроможностями) ми визначили базові правила чату, які ґрунтуються на повазі один до одного. Враховуючи, що зараз в спільноті знаходиться 1000 людей, можна говорити про те, що люди спілкуються дуже тактовно. Важливим аспектом при створенні спільноти було забезпечення безпечного середовища, саме тому я віддав перевагу What's App, і не пошкодував. Вже були запити до спільноти від російських номерів, які одразу мною блокуються, – ділиться Михайло.

Також Михайлом розглядається можливість залучати до спільноти профільних фахівців – юристів, психологів та інших спеціалістів, однак для цього потрібна фінансова підтримка. Самій же сучасній державній ветеранській політиці, на його думку, бракує зрозумілої комунікації та публічного голосу.

– *Ветеранській політиці, на мою думку, бракує зрозумілого обличчя.* Зараз статус ветерана асоціюється з пільгами на комуналку і проїздом в громадському транспорті. А це доволі слабкий соцпакет, і водночас слабка мотивація заходить у військо. Мені особисто бракує голосу Міністерства: по багатьом важливим для ветеранів питань я не бачу публічних заяв, і не бачу публічної комунікації поза межами урядових ресурсів, – зазначив він.

Також, за словами Карабута, багато ветеранів просто не отримують інформацію про доступні програми через неправильну комунікацію державних структур.

– Ветерани не переглядають новини на урядових ресурсах. Маючи цільову аудиторію в мільйони людей, можна виходити з комунікацією на канали–мільйонники, – вважає він.

Паралельно з розвитком спільноти пан Михайло веде соцмережі, де публікує короткі відео про можливості для захисників. У своїй роботі військовий регулярно отримує позитивний фідбек від аудиторії.

Довідково: Михайло Карабут – уродженець Сіверськодонецька із бойовим шляхом: у 2022 році він приєднався до 111-ої бригади територіальної оборони, а на сьогодні продовжує службу у складі Третього армійського корпусу. У квітні чоловіка призначили позаштатним радником голови Луганської ОВА. Також пан Михайло активно представляє інтереси Луганщини в Раді ветеранів при Міністерстві у справах ветеранів України, започаткував та веде ресурс «Ветеран знає», а також бере участь в роботі комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів над питанням доопрацювання редакції Ветеранського Кодексу.

Долучитися до ініціатив можна через соцмережі проекту «Ветеран знає» та чат спільноти у What's App. Спільнота Захисників Луганщини та членів їх родин у What's App (*Фарватер.Схід* (<https://farvatermedia.com/news/veteran-iz-luhanshchyny-stvoryv-spilnotu-dlia-viiskovykh-ta-ikhnikh-rodyn/>)). – 2026. – 13.05).

Театр ветеранів у Каневі

У Каневі запрацював унікальний театр ветеранів.

Мистецтво що рятує. У Каневі на Черкащині почав працювати ветеранський театр. Його труппа складається з ветеранів російсько–української війни та рідних військовиків. У кожного з них своя доля і нелегкий шлях, та їх об'єднує одна мета – хоч на хвилину відірватися від жахів війни та болу втрат. Театр для цих акторів – своєрідна психологічна адаптація, а для глядачів – неймовірне видовище. На одній із вистав побувала і наша знімальна група.

Гримуються, перевдягаються, повторюють репліки. Так у Каневі учасники ветеранського театру готуються до прем'єри своєї першої повноцінної вистави «Майже фараони». Глядачів у залі має бути чимало, тож актори помітно хвилюються.

З 20 учасників трупи – жодного професійного актора. У кожного свій нелегкий шлях до сцени, адже всі вони або ветерани російсько–української війни, або рідні військовиків.

Цей елемент сценічного гриму Ангеліна позичила у своєї доньки. До ветеранського театру жінку привів невимовний біль: її чоловік зник безвісти на фронті. Зізнається: акторська гра бодай на короткий час рятує від важких думок.

Ангеліна, акторка ветеранського театру:

Мені так набагато легше, я тут говорю, багато тут в мене слів і це мене звільняє, звільняє мою напругу таку. Бо вдома я не можу сидіти, не можу я вдома сама бути.

Для Канева ця прем'єра – непересічна мистецька подія. Адже власного професійного театру в місті немає. Захід має благодійну мету: всі зібрані кошти спрямують на потреби Збройних сил. Пані Наталя придбала аж чотири квитки – для себе, онучок та подруги. Її чоловік загинув на фронті, а син досі боронить країну, тож вона просто не могла пропустити цю виставу.

Наталя, глядачка:

Ми самі не з Канева, ми приїхали з села і хочемо потрапити й подивитись це все, пережити разом із ними оце все.

Побутову комедію «Майже фараони» поставили за мотивами однойменного твору Олексія Коломійця. За сюжетом сільські чоловіки міняються обов'язками зі своїми дружинами. І це створює безліч кумедних ситуацій – і в житті громади, і в їхніх родинах. Режисерка Оксана Кириченко розповідає: спершу хотіли обрати складнішу драматургію про психологічні переживання військових, проте самі ветерани виступили проти.

Оксана Кириченко, режисерка:

Вони категорично відмовились від серйозного матеріалу. Вони сказали, що нам вистачає, що ми всі пройшли через таке, що нам хочеться надзвичайно легке, просте. І от ідея з фараонами була безпосередньо ідея самих учасників театру.

Своєю майстерною грою актори протягом двох годин, і без антракту, тримали увагу залу, викликаючи щирий сміх та овації. І хоча проєкт ветеранського театру в Каневі задумували не як мистецький, а радше як реабілітаційний, результат перевершив усі очікування.

Ветеран Микола Олійник пройшов справжнє пекло боїв за Кліщіївку. Після важкого поранення його комісували, проте війна у спогадах досі не відпускає. Захисник каже, театр його просто рятує.

Микола Олійник, актор ветеранського театру:

Ми завжди обіймаємось, ми такі один до одного дружні. І от ти приходиш і кожен день якісь нові історії, Саня «травить» нам анекдоти, ми приходимо, репетируємо і ти приїжджаєш додому на піднесенні. Це і є один з пунктів реабілітації душевної, не фізичної, де ти заспокоюєшся ось тут.

На комедії «Майже Фараони» трупа не збирається зупинятися – ветеранський театр незабаром планує розширити репертуар (*Подобиці (<https://podrobnosti.ua/2515207-u-kanev-zapratsjuvav-unkalnij-teatr-veteranv.html>). – 2026. – 3.05*).

Сцена як реабілітація для ветеранів

Театральні проєкти, які залучають ветеранів та військовослужбовців. *В Україні все більше й більше стає театральних проєктів*, де ветерани та чинні військовослужбовці пробують себе як актори, драматурги та режисери. Йдеться звісно, не про акторів, які залишили сцену заради служби у ЗСУ. Ми говоримо про ті проєкти, де для військових сценічний досвід стає першим.

У Києві діє «Театр Ветеранів», створений Силами ТрО ЗСУ спільно з «Театром Драматургів». Його очолив актор, режисер та військовослужбовець Ахтем Сеїтаблаєв. Вистава «Енеїда» у

постановці Ольги Семьошкіної привернула велику увагу глядачів. У виставі ветерани імпровізують та діляться власним досвідом за допомогою класичного сюжету. Найближчий показ – 10 травня (Київський Молодий театр).

Ми зібрали кілька цікавих вистав, прем'єри яких відбулись у Львові останнім часом.

У театрі імені Марії Заньковецької можна побачити п'єсу Аліни Сарнацької «Баланс». Це незвична форма спілкування театру з глядачами. «Баланс» не є виставою у звичному сенсі цього слова. Тут актори не грають ролі. Є лише слухачі та навушники, у яких звучить голос військовослужбовиці Олени Апчел.

Це розповідь про війну без цензури та «будні» бойових медиків. Про те як смакують звичайнісінькі помідори після двох тижнів каші з канапками, як приємно засинати з рідним іграшковим борсуком і як це загортати у новий пакет того, хто тобі дорогий.

Музичне оформлення створили військовослужбовці платформи «Культурні сили» Михайло Олійник та Павло Краснощок. Режисер – Ігор Білиць. Вистава відбувається у «Комарику», кафе за лаштунками театру.

«Розумію, що для когось цей текст може здатися занадто відвертим або «не театральним», або травматичним. Але мені здається, що він нормальний. Так, саме нормальний у цій ненормальній реальності. І таких текстів в українському театрі та українській драматургії мусить бути не десять і не сто. Їх мусить бути тисячі», – говорить Олена Апчел.

«Львів 3000» – вистава, створена ветеранами у реабілітаційному центрі. Вона також відома як «Львівське метро 3000» – це футуристична театральна новела, написана ветераном Андрієм Григор'євим під час реабілітації у центрі Unbroken. Дія розгортається у майбутньому, де герої мандрують львівським метро.

Ролі виконують Ростислав Колачник, Назар Бонящук, Сергій Литвиненко, Тетяна Шелель, Ісабель Меркулова та Михайло Понзель. Режисером постановки став Владислав Білоненко.

Прем'єра вистави «Сам на сам» відбулася у листопаді 2025 року в Театрі імені Леся Курбаса. Тепер вона входить до його репертуару. Постановка створена за участю ветеранів, що проходять реабілітацію в центрі Unbroken.

П'єса створена на основі реальної історії ветерана Михайла Фатєєва. Вона народилася з досвіду болю, реабілітації та віри в життя і звучить голосами ветеранів.

У центрі історії – людина, яка повертається з фронту у світ, що не завжди встигає зрозуміти її зміни. Це історія не лише про ветеранів, а й про кожного з нас: про потребу підтримки, вдячності та співпереживання. Це розмова про любов, людяність і нову культуру турботи, яку ми маємо навчитися будувати разом.

Режисер вистави – Олег Онещак. У ролях – Олексій Столяр, Михайло Фатєєв, Руслан Кухта, Кирило Баранов, Вікторія Хемич, Микита Обухов, Катерина Якимечко. Також існує аудіоверсія вистави.

У виставах театру «Видиво» (Стрий) ветерани російсько-української війни та їхні родини адаптують тексти під власний життєвий досвід, діючи без класичної режисури, спираючись на власні відчуття. Ці вистави часто є автобіографічними та спрямовані на те, щоб допомогти ветеранам пройти шлях реабілітації через мистецтво. Театр працює у «Будинку воїна». Художня керівниця театру – Галина Драгомерецька.

Трагікомедія «Директор ліфта» – це документальна трагікомедія «Театру Незламних», заснована на реальних історіях ветеранів, що проходять реабілітацію в центрі Unbroken. Прем'єра відбулася у квітні 2026 року у Львові. Сюжет розповідає про буденне життя реабілітаційного центру, його ритм і теплоту взаємин між людьми, які тут відновлюються та працюють. Усі випадкові та невідповідні зустрічі відбуваються у ліфті. Він курсує між поверхами разом з Директором, який перетворив простір у власний бізнес-проект та знімає оплату за проїзд. Учасники – ветерани та працівники центру Unbroken.

Її автори – драматургиня Ірина Гарець та захисники Филип Хворостянкін, Руслан Пригода й Роман Онучко.

Режисеркою вистави є Світлана Федешова. Художник – Богдан Поліщук. Ролі виконують Роман Онучко, Руслан Пригода, Вікторія Хемич, Денис Монастирський, Олександра Шимко, Богдан Вараниця, Андрій Тарасов, Тетяна Тарасова, Оленка Сіра, Назарі Красовський, В'ячеслав Мойсєєв, Олександр Март, Катерина Кіт–Садова, Тарас Якимович, Олег Ярош, Андрій Варварчин, Владислав Хархардін.

Вистава йде на сцені Першого театру. Найближчі покази – 9 та 10 травня (*ZAXID.NET* (https://zaxid.net/vistavi_u_lvovi_za_uchastyu_veteraniv_shho_i_koli_podivitisya_n1636637)). – 2026. – 9.05).

РЕГІОНАЛЬНІ

Біонічне протезування для ветеранів у Вінниці

«Виготовляється під кожного пацієнта індивідуально»: як у Вінниці захисникам встановлюють біонічні протези.

Ветеран російсько–української війни Сергій Літвіненко півтора року ходив із механічним протезом, а тепер опановує біонічний. А військовий Микола Сергєєв за два тижні призвичаївся до «розумної» руки, яка реагує на електричні імпульси м'язів. Біонічні протези захисникам виготовили й встановили на вінницькому протезному заводі. Суспільне дізнавалося, скільки триває адаптація до такого протеза, як військові долають штучні перешкоди та повертаються до повноцінного життя.

У Вінницькому протезно–ортопедичному підприємстві за останніх пів року біонічні протези встановили шістьом ветеранам. У процесі встановлення ще три, розповів нам технік–протезист Сергій Сірик. За його словами, біонічні протези реагують на електричні імпульси м'язів. Їх виготовляють індивідуально під кожного пацієнта. Щоправда, підходять вони не всім.

«Біонічні протези (ще вони називаються протези із зовнішнім джерелом енергії) – це протези, в принцип роботи яких покладено електричні імпульси від м'язів кінцівки людини. Вони перетворюються в сигнали управління електродвигунами самої кисті. Виготовлення протеза в такому випадку складається з індивідуальної гільзи, яка виготовляється під кожного пацієнта індивідуально», – розповів Сергій Сірик.

Реабілітологиня Олена Сметанюк розповіла, що адаптація до біонічного протеза залежить від фізичного стану людини та її мотивації.

«Адаптація для кожного пацієнта проходить індивідуально: для когось місяць, для когось – кілька тижнів. Один ветеран дуже швидко адаптувався. За тиждень тяговий освоїв і за тиждень – біонічний», – розповіла Олена Сметанюк.

Серед тих, хто протезувався, ветеран російсько–української війни Сергій Літвіненко. Нині він складає своєрідний підсумковий іспит з користування біонічним протезом.

«Я захистив опанування протезом. На ньому можна ще їздити на велосипеді й бігати. Я не пробував, але обов'язково спробую», – сказав Сергій Літвіненко.

Він розповів, що ногу втратив у січні 2024 року на Запорізькому напрямку.

«ВОГ прилетів. Мене не могли в той же день вивезти. Турнікет був понад вісім годин на нозі. В лікарні сказали, що нога мертва і треба ампутувати», – розповів ветеран.

Півтора року він ходив із механічним протезом. Місяць тому отримав електронний.

«Електронне – воно набагато краще. І при падіннях воно гальмує, менше ймовірності впасти. І по сходах набагато легше», – сказав Сергій Літвіненко.

Два тижні з біонічним протезом руки – 24-річний військовослужбовець Микола Сергєєв з Харкова. «Я корінний харків'янин, виріс, був усе життя в Харкові. У 20 році пішов служити в армію. Мене відправили в 93 бригаду. Бахмут, Харківщина, Курахове. І вже на Дніпропетровщині я втратив руку. Шість років я служив», – розповів Микола Сергєєв.

Він отримав поранення у грудні 2025 під час атаки FPV-дрона.

«Приліт FPV-дрона. Я виходив виносити свій борт і прилетів ворожий. І кінцівочка трохи відлетіла. Побратими мене евакуювали».

До цього у Миколи був тяговий протез. Нині він вчиться виконувати побутові речі з біонічним: користуватися комп'ютером, готувати їжу та тримати чашку.

«Чай з протезом роблю вперше. Поки несеш, то спрацьовують м'язи, бо не до кінця контролюю правильно. Але всьому треба навчатись, – сказав Микола Сергєєв.

– Якщо тим протезом я міг взяти чашку і пакет, то цим – ручку, мишку комп'ютерну, клавіатуру, ключі. Більша функціональність. Та ніяк життя не змінилось. Звикаєш до протеза, як він з'явився – то зручно. Бо з однією рукою незручно. Я його одягнув – і на другий день він став як рідний».

Найважче, за словами Миколи, до нової руки звикає його трирічна донька.

«В мене принцеса – три роки. Вона каже: «Тато – робот». Дитина лякається звуку».

Після реабілітації Сергій Літвіненко планує працювати водієм таксі. А Микола Сергєєв мріє навчати військових керувати дронами.

«Якщо мені вдасться – піду навчати літати людей. Мені подобається в армії. Я люблю свою справу», – сказав Микола Сергєєв (*Суспільне Вінниця* (<https://suspilne.media/vynnytsia/1307885-vigotovlaetsa-pid-koznogo-pacienta-individualno-ak-u-vinnici-zahisnikam-vstanovluut-bionicni-protezi/>). – 2026. – 7.05).

Реабілітація ветеранів за допомогою окулярів віртуальної реальності

«Розвантажє психологічно»: в Одесі проводять реабілітацію за допомогою віртуальної реальності.

У приміщенні Veterans HUB ODESA проводять реабілітацію за допомогою окулярів віртуальної реальності. Скористатися такою можливістю можуть ветерани, військовослужбовці та їхні родини. Організатори розповіли Суспільному, що подібна реабілітація спрямована на розслаблення та концентрацію уваги.

Ветеран російсько-української війни Олександр Прімак вперше спробував VR-окуляри у січні 2026 року. Він розповів, що це відчувалося дивно й дуже незвично, але цікаво. Тоді йому увімкнули подорож Карпатами.

«Оцей ретрит, який ми можемо провести і витратити дуже багато ресурсів для поїздки до Карпат, його можна за 15–20 хвилин провести у віртуальній реальності. Дуже воно допомагає та розвантажє психологічно. Потім відчувається якась легкість», – поділився Прімак.

Олександр Дюжиков – також ветеран російсько-української війни. Раніше досвіду користування VR-окулярами він не мав, тож поділився своїми емоціями:

«Мені дуже сподобалися ці окуляри. Дуже цікава штука. Ми дивилися, грала мелодія якась і мені було надане завдання розпізнати інструменти. Я сам музикант, але в окулярах воно якось так по-новому. Більш незвично стає вже після того, як знімаєш окуляри. Тому що світ навколо одразу таким об'ємним стає».

За словами психологині ветеранського простору Олени Шитко, сесії реабілітації віртуальною реальністю допомагають розслабитися та навчитися концентрувати увагу. Головна умова, на

її думку, обрати правильний відеоряд та музичний супровід, щоб не перевантажувати нервову систему.

«Якщо це техніки релаксації, то це більше буде природа, гори, шум води. І буде звуковий супровід саме на те, на що робити акцент: як зосередитися, де уповільнитися, де спостерігати за власним диханням. VR-окуляри можуть бути допоміжними в тому, щоб подолати тривожність, подолати якісь компоненти депресії. А також можуть підвищити концентрацію, увагу – такі когнітивні наші здібності. Залежить від запиту людей», – розповіла психологиня.

Олена також додала, що сесії переважно індивідуальні, а після них важливо обговорювати побачене, зміни емоційного стану.

За словами психологині, вперше проводити подібні сеанси терапії віртуальною реальністю у Veterans HUB ODESA почали на початку 2026 року. За її словами, вони були нерегулярними – люди самостійно висловлювали бажання спробувати таку терапію. Вона також зазначила, що за цей час послугою скористалися більше десяти людей. З 6 травня систему планують змінити й заздалегідь оголошувати день проведення терапії за допомогою віртуальної реальності (*Суспільне Одеса (<https://suspilne.media/amp/odesa/1303253-rozvantazue-psihologicno-v-odesi-provodat-reabilitaciu-za-dopomogou-virtualnoi-realnosti/>). – 2026. – 1.05*).

Змагання ветеранів на чемпіонаті з адаптивного спорту на Одещині

Стрільба з лука, теніс і метання ножів: на Одещині майже 100 ветеранів змагалися на чемпіонаті з адаптивного спорту.

У селі Ларжанка Ізмаїльського району Одеської області 7 травня відбувся відкритий чемпіонат з адаптивних видів спорту для ветеранів, ветеранок і членів їхніх сімей. Участь у змаганнях взяли близько ста учасників – ветерани російсько-української війни з усієї Одеської області. Вони змагалися у п'яти видах спорту: стрільбі з лука, пневматичної зброї, метанні ножів, настільному тенісі та підтягуванні гіри.

Метою чемпіонату є підтримка ветеранів через спорт і популяризація адаптивних дисциплін в громадах Ізмаїльського району, розповіла голова Саф'янівської сільської ради Наталія Тодорова. За словами жінки, подібні змагання піднімають бойовий дух і допомагають військовим під час реабілітації.

«Я вважаю, що це треба робити на постійній основі і не тільки у нашій громаді, а в Україні в цілому. Маємо показати нашим захисникам, що ми про них завжди думаємо, дбаємо, і вони для нас сьогодні є усім. Тому що поки є наші захисники, поки вони нас захищають, є наша рідненька Україна», – зазначила посадовиця.

«Це дуже важливо, як для військових, так і для їхніх сімей».

Одним з організаторів є Олег Бур'ян – ветеран війни, тренер з кікбоксингу Саф'янівської дитячо-юнацької спортивної школи та захисник Маріуполя, який провів рік і дев'ять місяців у полоні. Після звільнення він розпочав тренерську роботу з дітьми та захопився адаптивним спортом.

Наразі на території громади працюють три зали з адаптивних видів спорту: у селах Матроска, Стара Некрасівка та в місті Ізмаїл. За словами чоловіка, на проведення змагань його надихнула громадська організація «Вільні воїни» та спортивно-фізкультурне товариство «Спартак» з Одеси.

«Я їздив туди на навчання, дивився, як у них проходять тренування, вчився. І на сьогоднішній день вже працюють три зали з адаптивних видів спорту. У цих залах хлопці безкоштовно займаються боксом, дзюдо, стрільбою з лука, метанням ножів, стрільбами з пневматичної зброї, тенісом. Це дуже важливо, як для військових, так і для їхніх сімей», – підкреслив тренер.

«Не потрібно втрачати надію, потрібно жити далі»

Серед учасників чемпіонату – Володимир Гутник, захисник острова Зміїний, звільнений з полону в грудні 2024 року. Хлопець змагався у трьох дисциплінах: стрільбі з лука, пневматичній стрільбі та настільному тенісі. За його словами, такі заходи допомагають відволіктися та приділити час здоровому способу життя:

«Насправді це дуже актуально. З нашою службою важко знайти час для заняття спортом. А спорт наразі – це життя. Він допомагає нам не зачахнути і підтримувати наше здоров'я у такому тонусі, який необхідний для наших нинішніх суворих буднів», – прокоментував він.

Прикордонник Максим Бляшук отримав поранення на Курщині півтора роки тому, проте залишився на службі – нині він працює інструктором і навчає інших. На чемпіонаті чоловік змагався в настільному тенісі, стрільбі з лука та пневматиці.

«Такі види спорту і такі заходи важливі для реабілітації військовослужбовців після поранень, після тих ситуацій, які ми пережили. Для хлопців і для мене це дуже важливо, тому що я розумію, що мене не забувають і не залишають осторонь. Поранення – це не так страшно, головне, що ми всі живі і продовжуємо жити», – зауважив прикордонник.

Дмитро Калуков – військовослужбовець в/ч 3058 Національної гвардії України. За словами захисника, участь у змаганнях він з командою приймає вперше. Але, на його думку, потрібно популяризувати адаптивний спорт та проводити такі заходи частіше:

«Дуже подобається, коли в громадах проводять заходи на підтримку військовослужбовців, бо для них це важливо. Вони не мають забувати, що життя продовжується, що потрібно себе якимось підтримувати фізично та психологічно. А спорт об'єднує, допомагає приймати якісь спільні рішення, це важливо», – розповів нацгвардієць.

Загалом до участі долучились близько сто учасників з Одеси, Арциза, Білгорода–Дністровського, Татарбунар, Вилкового, Кілії, Болграду, Рені та Ізмаїла. Організатори планують продовжувати розвивати адаптивний спорт на Ізмаїльщині – як для реабілітації ветеранів, так і для їхньої соціальної інтеграції після служби (*Суспільне Одеса (<https://suspilne.media/odesa/1308003-strilba-z-luka-tenis-i-metanna-noziv-na-odesini-majze-100-veteraniv-zmagalisa-na-chempionati-z-adaptivnogo-sportu/>). – 2026. – 7.05*).

Ветеранське виробництво металоконструкцій у Житомирі

Бойове братерство в цивільному житті: у Житомирі ветерани створюють металоконструкції.

У Житомирі діє підприємство «Ветеран–Майстер», на якому працюють військові після звільнення з лав Збройних сил України. Вони виготовляють та монтують огорожі, теплиці, накриття, альтанки, відкатні ворота та інші металоконструкції.

Про це Суспільному розповів засновник ТОВ «Ветеран–Майстер», колишній військовослужбовець Сергій Твардовський.

«Виникла ідея створити бригаду саме з ветеранів, щоб у трудовому колективі ми мали форму продовження бойового братства і комунікації на рівні побратимів. Це дає дуже хороший терапевтичний ефект: як я бачу, хлопці добре допомагають один одному. Важливо не підводити, не допускати браку і якісно виконувати всю роботу», – сказав Сергій.

За словами Сергія Твардовського, на підприємстві працюють п'ять ветеранів на постійній основі. На весняно–літній період кількість працівників збільшують до десяти.

«Це люди, які звільнилися: хтось півтора року тому, хтось – два роки тому. У більшості з них є певні проблеми зі здоров'ям. В одного – травмовані п'яти, він не може повноцінно працювати

цілий день, усе залежить від навантаження. У іншого – проблеми зі спиною, зараз загострення: він мав би бути з нами сьогодні, але поїхав на процедури до лікаря, бо має сильні болі. Але це все люди, які вміють боротися за життя», – розповів Сергій Твардовський.

Сергій Твардовський – ветеран. Під час служби в ЗСУ працював офіцером–психологом у 516 окремому батальйоні бригади імені Івана Богуна. Сергій сказав, що знання та навички, отримані під час служби, допомагають йому розуміти, як сприяти соціалізації військових після звільнення.

«Головне, що потрібно ветерану для нормального повернення в цивільне життя, – це робота. Бо робота дає йому і самоповагу, і відчуття потрібності в суспільстві, і статус», – зауважив ветеран.

За словами Сергія Твардовського, підприємство «Ветеран–Майстер» працює з 2024 року. За два роки виготовили понад 50 конструкцій.

«У нас цієї зими було дуже незвичне замовлення – ми робили БДСМ–ліжко. Оскільки в інтернеті такі вироби дуже дорогі й в Україні їх не виготовляють, нам надали фотографії, ми розробили проєкт і виготовили його. Було багато нюансів щодо того, як воно мало виглядати, але клієнт залишився задоволений. Нам було цікаво попрацювати, бо це унікальний виріб: до нас у Житомирі такого ще ніхто не робив», – розповів Сергій Твардовський.

Віктор замовив у підприємства «Ветеран–Майстер» паркан та відкатні ворота. Чоловік сказав, що працівників цього підприємства йому порадили знайомі.

«Знайомі підказали, що тут працюють ветерани: швидко й дуже зручно. Працівники дуже хороші, з такими людьми приємно співпрацювати. Ми цією співпрацею дуже задоволені», – сказав замовник Віктор.

Олексій – ветеран, родом із Херсона. З лав ЗСУ чоловік звільнився після поранення, отриманого під Бахмутом. Після повернення до цивільного життя він почав працювати на підприємстві «Ветеран–Майстер».

«Сьогодні ми встановлюємо перемичку над хвірткою, а далі будемо монтувати прогони паркану. У кінцевому результаті це має бути закрита територія замовника – паркан з відкатними воротами», – розповів Олексій.

Засновник підприємства «Ветеран–Майстер» Сергій Твардовський додав, що вакансії на підприємстві є, тому чекають ветеранів до співпраці (*Суспільне Житомир (<https://suspilne.media/zhytomyr/1302933-bojove-braterstvo-v-civilnomu-zitti-u-zitomiri-veterani-stvoruut-metalokonstrukcii/>). – 2026. – 3.05*).

Ветерани й охорона громадського порядку на Черкащині

Громадські формування з охорони громадського порядку та роль ветеранів у безпеці громад: чому це знову актуально для Черкащини!

Питання громадської безпеки в умовах повномасштабної війни набуло для українських громад зовсім нового значення. Захист правопорядку, оперативне реагування на надзвичайні ситуації, підтримка взаємодії між населенням, органами місцевого самоврядування та правоохоронними структурами – усе це стало не лише функцією держави, а спільною відповідальністю всієї громади. І сьогодні це відчувається особливо гостро – у щоденних викликах, у потребі швидких рішень і взаємної підтримки.

Саме тому сьогодні особливо актуальним є повернення до практики розвитку громадських формувань з охорони громадського порядку – дієвого механізму, який дозволяє посилити безпекове середовище на місцях, залучити активних громадян до підтримки правопорядку та створити додаткові можливості для соціальної адаптації ветеранів російсько–української війни. Це не просто інструмент – це жива відповідь громад на виклики часу.

Ветерани мають унікальний досвід, який сьогодні потрібен громадам. Це не лише військова підготовка, а й дисципліна, відповідальність, вміння діяти в кризових ситуаціях, навички командної роботи та високий рівень мотивації до служіння суспільству. Саме тому їх залучення до громадських формувань з охорони громадського порядку є логічним і необхідним кроком – кроком, що підсилює і громаду, і самих ветеранів.

Для багатьох ветеранів така діяльність стає не просто формою громадської активності, а важливою частиною повернення до мирного життя. Це можливість залишатися корисними, продовжувати служити громаді, брати участь у забезпеченні безпеки та відчувати власну потрібність після повернення з фронту. Це про новий сенс, нову роль і нове місце в суспільстві.

Що таке громадське формування з охорони громадського порядку?

Громадські формування з охорони громадського порядку створюються відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Згідно із законом такі формування створюються на добровільних засадах за ініціативою громадян за місцем проживання, роботи або навчання з метою сприяння Національній поліції, органам місцевого самоврядування та виконавчої влади у забезпеченні громадського порядку, запобіганні правопорушенням та реагуванні на надзвичайні ситуації. Це реальний спосіб долучитися до безпеки своєї громади не на словах, а на практиці.

Для створення громадського формування необхідно провести установчі збори, затвердити статут, визначити керівний склад та подати документи на реєстрацію до органу місцевого самоврядування. Після погодження з підрозділами Національної поліції формування може офіційно розпочинати діяльність – і вже працювати на результат.

Члени таких формувань мають право брати участь у спільному патрулюванні з поліцією, забезпеченні порядку під час масових заходів, профілактиці правопорушень, інформуванні правоохоронних органів про загрози безпеці, участі у заходах цивільного захисту та реагуванні на кризові ситуації. Це конкретні дії, які щодня формують відчуття безпеки в громаді.

При цьому діяльність формувань не замінює роботу поліції, а доповнює її, створюючи ефективну систему партнерства між громадою та правоохоронцями – систему, в якій кожен знає свою роль і працює на спільний результат.

Досвід Черкащини: напрацювання, які вже були!

Громадська організація «Черкаський правозахисний центр» ще у 2018–2021 роках активно працювала над розвитком системи громадських формувань на Черкащині та залученням ветеранів до цієї роботи. Це був період, коли закладалися перші практичні підходи, що випереджали свій час і формували основу для майбутніх рішень.

У цей період організація спільно з ветеранами, представниками органів місцевого самоврядування та правоохоронних структур проводила роботу щодо створення нових громадських формувань, розробки локальних механізмів взаємодії з поліцією, а також формування практичних моделей співпраці між громадами та ветеранською спільнотою у сфері безпеки. Робота була системною і водночас максимально прикладною – орієнтованою на реальні потреби громад.

Особлива увага приділялася саме тому, щоб ветерани ставали не лише учасниками таких формувань, а й їхніми організаторами, координаторами та лідерами безпекових ініціатив на місцях. Йшлося не просто про залучення, а про формування нової якості лідерства у громадах.

Організація проводила консультації для громад, допомагала у підготовці статутних документів, супроводжувала процеси створення формувань та сприяла налагодженню взаємодії з місцевою владою. Це дозволяло створювати не формальні структури, а реальні інструменти підтримки порядку в громадах – такі, що працюють не на папері, а в повсякденному житті.

Частина цих напрацювань показала свою ефективність, однак із часом через відсутність системної обласної підтримки та належного фінансування багато ініціатив не отримали необхідного розвитку. Вони не зникли – але так і не були розгорнуті на повну силу.

Чому це особливо важливо саме зараз!

Сьогодні ситуація кардинально змінилася. Кількість ветеранів зросла у рази, навантаження на правоохоронну систему значно посилилося, а громади стикаються з новими безпековими викликами – від охорони публічного порядку до реагування на наслідки надзвичайних ситуацій, роботи з внутрішньо переміщеними особами, захисту критичної інфраструктури та посилення громадської стійкості. Виклики стали складнішими – і відповідь на них теж має бути сильнішою.

У цих умовах потреба у сильних громадських формуваннях стала значно більшою, ніж кілька років тому. Те, що раніше виглядало як перспектива, сьогодні стало необхідністю.

Поліція потребує реальної підтримки на місцях, а громади – людей, які готові брати відповідальність за безпеку свого середовища. Саме ветерани можуть стати основою такої системи – досвідченою, мотивованою та відповідальною.

Це не лише питання правопорядку, а й питання реальної ветеранської політики: надати людині після війни можливість бути потрібною, працювати для громади, мати нову роль у суспільстві – і відчувати, що її досвід справді має значення.

Ініціатива щодо відновлення системної роботи!

Саме тому громадська організація «Черкаський правозахисний центр» спільно з ветеранськими об'єднаннями Черкащини сьогодні ініціює відновлення напрацювань попередніх років та їх широке впровадження на рівні всієї Черкаської області. Це крок, який має не лише повернути ефективні практики, а й надати їм нового масштабу та змісту.

Йдеться про створення обласної програми підтримки громадських формувань з охорони громадського порядку, сформованих за участі ветеранів, а також запуск аналогічних програм на рівні територіальних громад. Ідея полягає в тому, щоб ці ініціативи працювали не точково, а як цілісна система.

Організація пропонує передбачити чіткі механізми фінансування діяльності таких формувань: забезпечення формою, засобами зв'язку, індивідуального захисту, транспортом, фінансування навчання та підготовки, компенсацію витрат, пов'язаних із забезпеченням громадської безпеки. Йдеться про реальні інструменти, без яких жодна ініціатива не може бути стабільною та ефективною.

Також важливим є нормативне врегулювання взаємодії таких формувань з поліцією, органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями, щоб ця співпраця була системною, а не ситуативною. Адже саме від чіткості правил залежить довіра та результат.

Голова ГО «Черкаський правозахисний центр» Тарас Щербатюк наголошує:

«Сьогодні ветерани можуть і повинні бути не лише отримувачами соціальної підтримки, а повноцінними учасниками формування безпечного середовища у своїх громадах. Громадські формування з охорони громадського порядку – це реальний механізм, який дозволяє поєднати потребу громад у безпеці та потребу ветеранів у самореалізації після повернення з війни. Ми ще у 2018–2021 роках напрацьовували такі моделі на Черкащині спільно з громадами, органами місцевого самоврядування та ветеранами. Сьогодні ці напрацювання потрібно не просто відновити, а масштабувати на рівень всієї області. Це питання і громадської безпеки, і поваги до захисників, і сильної ветеранської політики».

Безпека громади – спільна відповідальність

Громадські формування з охорони громадського порядку – це не про формальні структури. Це про довіру, взаємодію та реальну участь людей у безпеці власної громади. Це про готовність діяти разом і відповідати за спільний простір.

А коли в основі такої системи стоять ветерани – люди, які вже довели свою готовність захищати країну – це стає не лише питанням безпеки, а й питанням поваги, державної відповідальності та правильної ветеранської політики. Це про визнання їхнього досвіду і його значення для суспільства.

Черкащина вже має досвід таких рішень. Сьогодні настав час повернутися до цих напрацювань, посилити їх та зробити частиною системної обласної політики – політики, яка працює на результат і відповідає викликам часу (*Черкаська Інформаційна Платформа (<https://chip-info.com.ua/gromadski-formuvannya-z-ohorony-gromadskogo-poryadku-ta-rol-veteraniv-u-bezpeczi-gromad-chomu-cze-znovu-aktualno-dlya-cherkashhyny/>). – 2026. – 1.05).*

Всеукраїнська ініціатива «Тут шанують ветеранів» для бізнесу від ГО «Захист+»

ГО «Захист+» запрошує бізнес до всеукраїнської ініціативи «Тут шанують ветеранів».

Київські компанії можуть долучитися до формування культури вдячності та підтримки захисників.

Громадська організація «Захист+» – ветеранська організація, створена учасниками бойових дій для підтримки та інтеграції ветеранів у цивільне життя, формує культуру вдячності в суспільстві та будує систему, де громада, бізнес і влада працюють разом заради гідності й поваги до захисників.

Флагманський проєкт організації – «Тут шанують ветеранів» – всеукраїнська ініціатива, що поєднує мобільний застосунок «Захист+», візуальну ідентифікацію бізнесів–партнерів та інтеграційну кампанію з формування культури поваги до ветеранів. Таке партнерство дозволить системно залучати київський бізнес до підтримки захисників, посилити соціальну згуртованість у столиці та продемонструвати послідовну політику турботи про ветеранів на рівні міста.

Запрошуємо столичний бізнес долучатися до проєкту з програмами лояльності для ветеранів.

Участь в проєкті – це не лише про вдячність і повагу. Це про реальні можливості для бізнесу та важливий внесок у розвиток ветеранської спільноти.

Чому варто долучитися:

– підтримка ветеранів/ветеранок та членів їхніх родин – надання знижок чи спеціальних умов стає жестом вдячності та турботи;

– статус соціально відповідального бізнесу – ваша компанія демонструє цінності та громадянську позицію.

Деталі читайте тут (*Вечірній Київ (<https://vechirniy.kyiv.ua/news/127043/>). – 2026. – 11.05).*

Спортивні психологічно-реабілітаційні збори «Плече Побратима 2026» для ветеранів, військових та їхніх родин у Києві

Серед своїх: у Києві відбувся реабілітаційний захід для ветеранів, військових та їхніх родин.

Організатори прагнули створити простір підтримки й відновлення для ветеранів та їхніх рідних. У програмі були лекції, спортивні активності, арт-терапія, каністерапія, майстер-класи для дітей та польова кухня.

У Києві відбулися VII спортивні психологічно-реабілітаційні збори «Плече Побратима 2026», що об'єднали ветеранів, військовослужбовців, учасників Революції Гідності, волонтерів та їхніх родини.

Захід організувала ГО Родини «Небесної Сотні» за підтримки Департаменту суспільних комунікацій КМДА, реабілітаційного центру «База 4.5.0», ГО «Holy Doggy», німецького центру

протезування Prosthetics.Pro, ГС «Ліга єдності ветеранів», Bakkara Hotel on the river та ГО «Справа Ветерана».

За словами волонтерки та засновниці ГО Родини «Небесної Сотні» Юлії Цепун, особливістю заходу є саме атмосфера. Важливим була підтримка, яку ветерани могли отримати під час спілкування зі своїми побратимами, друзями та близькими.

«Ми з найперших зборів запрошуємо родини військових. Ветерани не завжди знаходять час зустрітися з побратимами, поговорити, зайнятися якимось легким спортом. Це і об'єднує, і допомагає в спілкуванні – звідси й назва», – пояснила Юлія Цепун.

Через початок повномасштабного вторгнення щорічні збори довелось призупинити, але у 2023–у році організатори вирішили відновити захід. Це сталося завдяки зверненням самих учасників з проханням відновити зустрічі.

Спеціальним гостем став Уповноважений Київської міської ради з прав ветеранів війни Станіслав Риженков. Він виступив з лекцією про чинні міські програми підтримки. Зокрема, посадовець розповів про компенсацію на придбання автомобіля для ветеранів з інвалідністю, матеріальну допомогу та житлову програму, яка дозволяє частково компенсувати вартість придбання.

«Проведення таких заходів впливає на ветеранів як соціалізація, як можливість провести час серед своїх, дізнатися щось нове, взяти участь у майстер–класах та почути про муніципальні програми», – зазначив Станіслав Риженков у коментарі журналістам «Вечірнього Києва».

За його словами, міська влада завжди намагається підтримувати та фінансувати такі заходи – і брати участь безпосередньо, а сама система ветеранської підтримки в столиці є однією з найсильніших в Україні.

Окремо посадовець наголосив на важливості формування поваги до ветеранів в українському суспільстві, адже підтримка не має бути обмежена тільки окремими заходами, натомість вона повинна ґрунтуватися на шанобливому ставленні в повсякденному житті.

«Треба культивувати повагу – починаючи з дітей і вже серед дорослого населення. Якщо ми виховуємо суспільство, яке поважає одне одного, то і повага до ветеранів з'явиться автоматично», – пояснив Станіслав Риженков.

Сам захід розпочав заслужений академічний оркестр ЗСУ «Святовид», виконавши Державний гімн України. Для гостей лунали українські пісні, серед яких «Гей, степами», що народилася ще в часи Другої світової війни, супроводжуючи боротьбу повстанської армії за незалежність, та яка сьогодні символічно звучить у спротив російській агресії.

У межах заходу також відбулася лекція від німецького центру протезування Prosthetics.Pro. Співзасновник та ветеран війни Олег Ціздин розповів про сучасне протезування та підтримку ветеранів.

«Ми створюємо ветеранську екосистему у сфері протезування. Для нас важливо не просто зробити протез і дати його людині, а допомогти їй адаптуватися та повернутися до активного життя», – зазначив співзасновник центру.

Як розповів Олег Ціздин, центр уже запротезував понад 330 ветеранів за державною програмою та одним із перших в Україні почав працювати з високотехнологічними колінними вузлами Genium X4.

Окрему увагу на зборах приділили психологічній підтримці та каністерапії. Для учасників провели зустріч–знайомство із кінологомінею та каністерапевткою Наталі Поліванчук та її собакою–терапевтом Асею. Фахівчиня пояснила, як спілкування із собакою може допомогти ветеранам розслабитися та легше йти на контакт.

«Каністерапія допомагає трошки переключитися на собаку. Люди починають згадувати історії, розповідати про тварин на фронті, більше спілкуються між собою. Часто вони кажуть, що поруч із собакою почуваються безпечніше», – зазначила Наталі Поліванчук.

Каністерапія, за її словами, є допоміжним методом й має обов'язково поєднувати роботу з психологом.

На зборах «Плече Побратима 2026» також була присутня психологиня Наталія Тимощенко, яка працює з ветеранами у сфері ментального здоров'я. У розмові з журналістами «Вечірнього Києва», вона розповіла про основи своєї роботи з військовослужбовцями: критично важливим є відсутність осуду та побудова ставлення до людей без стигм навколо їхнього досвіду.

«У роботі з каністерапією в групі моя роль як психолога тримати саму групу і пояснювати те, що відбувається з людьми під час взаємодії з собакою. Коли люди контактують із твариною, у них можуть виникати різні емоційні реакції, і важливо розуміти, чому це відбувається і як це проявляється. Це більше про пояснення і усвідомлення того, що відбувається, а не про оцінку чи діагностику», – пояснила психологиня.

Тakoж Наталія Тимощенко підкреслила, що суспільству не потрібно намагатися повністю зрозуміти бойовий досвід ветеранів, достатньо ставитися до них з повагою.

Однією з головних спортивних активностей став петанк під керівництвом Сергія Храпко – ветерана АТО, який у 2015 році отримав важкі поранення. Сьогодні він є учасником збірної України Invictus Games: Team Ukraine, займається стрільбою з лука, вейкбордингом, стрибає з парашутом та бере участь у марафонах.

Сергій активно розвиває ветеранський спорт і власним прикладом показує, як рух і підтримка допомагають відновлюватися, знаходити нові цілі та повертатися до активного життя.

За словами організаторки Юлії Цепун, саме на «Плече Побратима» Сергій познайомився з петанком, а зараз уже тренує інших ветеранів та виступає на змаганнях.

Традиційно однією з обов'язкових частин заходу стала польова кухня. Для гостей готували авторський «Бойків куліш» від учасника Революції Гідності та ветерана російсько-української війни Святослава Бойка.

Як пояснив кухар, класичний козацький куліш є простішим і швидшим у приготуванні, тоді як його варіант більш «домашній». До складу Бойківського кулішу входять пшоно, гриби, м'ясо, сало, цибуля та різні приправи. Святослав наголошує, що важливим елементом страви є не лише інгредієнти, а й процес приготування, у який він вкладає багато часу та уваги. Саме цією стравою пригостили усіх відвідувачів зборів.

«Бойків куліш – це не просто страва. Це атмосфера підтримки та спілкування серед своїх», – розповів він.

Святослав також поділився, що бере участь у заході вже у сьоме. У перші рази він був співорганізатором. Зараз він бере участь та насолоджується атмосферою, спілкуванням та можливістю створити цей простір й для інших.

«Тут можна почуватися своїм серед своїх. Тут спокійно, тут не напружено. Є можливість поспілкуватися, пограти в адаптивні ігри, психологічно розвантажитись. Ми тут не працюємо – ми тут відпочиваємо», – розповів Святослав Бойко.

Для дітей та родин військових на заході проводили творчі майстер-класи та виступи аніматорів. Представниці ГО «Профі-клуб Пташка» допомагали дітям розфарбовувати кашпо та підсвічники у жовто-блакитні кольори, плести дармовиси та висаджувати рослини.

Протягом дня учасники спілкувалися з побратимами, брали участь у спортивних активностях, лекціях та майстер-класах. Для багатьох ветеранів і родин військових ці збори стали не лише можливістю відпочити, а й нагадуванням, що поруч є люди, які готові підтримати та зрозуміти без зайвих слів (*Вечірній Київ* (<https://vechirniy.kyiv.ua/news/126970/>). – 2026. – 11.05).

Безкоштовний навчальний агротур ветеранів та ветеранок до США для розвитку власного бізнесу

Безкоштовний тур до США для українських ветеранів та ветеранок, які розвивають власний агробізнес.

Chemonics International надає можливість взяти участь у безкоштовному навчальному турі до США для українських ветеранів та ветеранок, які розвивають власний агробізнес.

Проєкт реалізується за підтримки Уряду США та спрямований на отримання практичного досвіду щодо американських моделей господарювання, сучасних технологій виробництва та переробки продукції.

Учасники двотижневого візиту до штату Міссурі зможуть встановити прямі контакти з американськими фермерами, відвідати провідні університети та ознайомитись з роботою дорадчих служб. Програма має на меті зміцнення ветеранського підприємництва в Україні через впровадження інноваційних підходів та міжнародне партнерство.

Програма передбачає повне покриття витрат на участь у навчальному візиті та логістику. Учасники відбираються на конкурсній основі шляхом оцінювання їхніх заявок та професійного досвіду.

Подати заявку на участь можуть учасники, які відповідають таким критеріям:

- наявність офіційно зареєстрованого фермерського господарства або аграрного підприємництва;
- подання заповненої аплікаційної форми з описом поточної діяльності та цілей;
- готовність до міжнародної поїздки, запланованої на липень 2026 року.

Подати заповнену аплікаційну форму необхідно до 15 травня 2026 року за посиланням: <https://surl.li/vxtgho>

Більш детальна інформація про Програму розміщена за посиланням: <https://surl.li/lglhjw> (МІСТО (<https://mi100.info/2026/05/07/bezkostovnyj-tur-do-ssha-dlya-ukrayinskyh-veteraniv-ta-veteranok-yaki-rozvyvayut-vlasnyj-agrobiznes/>). – 2026. – 7.05).

Ветерани-підприємці на ярмарку у Франківську

Ветерани-підприємці підкорили серця та гаманці франківців на великому ярмарку.

Три дні, тисячі відвідувачів і сотні замовлень, що розписані на тижні вперед. В Івано-Франківську завершився масштабний ветеранський ярмарок до Дня міста. Вічевий майдан став не просто торговим майданчиком, а місцем сили, де вчорашні воїни остаточно ствердилися як успішні підприємці.

Для багатьох учасників ці вихідні стали справжнім проривом: від маріупольських шевронів до крафтового м'яса – франківці розкуповували все, підтримуючи гривнею тих, хто раніше боронив їх зі зброєю.

Це Вічевий майдан в Івано-Франківську. Сьогодні тут межа між війною та миром виглядає саме так: поруч із військовою технікою – намети тих, хто ще вчора цю техніку опановував на передовій. Ветерани з багатьох міст України зібралися тут, аби довести: після фронту життя не просто триває – воно розквітає новими справами.

«Я прийшов і так як ветеран, і як співорганізатор цього заходу. Ми до Дня міста вирішили показати нашим мешканцям, що ветерани, які повертаються додому можуть відкривати власні справи, можуть вести успішні бізнеси, можуть виготовляти свої власні продукції. Ми сьогодні маємо змогу подивитися як і на Івано-Франківське представлення бізнесу, так і в нас є зі Львова,

наскільки мені відомо, з Тернополя, якщо не помиляюсь, приїхали представники. Це дуже хороша нагода підтримати хлопців і дівчат, популяризувати їхні справи і в загальному провести гарно час», – каже Микола Крошній, директор комунального закладу «Дім воїна», ветеран російсько-української війни

Андрій Гльоза приїхав із Маріуполя. Ветеран–прикордонник демобілізований через інвалідність. Його бізнес почався з гранту та ідеї дружини купити вишивальну машину. Тепер у них – власне виробництво шевронів, які замовляють по всій Україні.

«Зараз проживаємо у Франківську. Я ветеран, служив в прикордонних військах, вже списаний по інвалідності. Ідея була дружини, коли ми виграли грант, придбати вишивальну машину, хоча ми ніколи не займалися цим, і вона перші пів року стояла. Ми поки дивилися на неї, вивчали, щось там в інтернеті вивчали, потім з часом почали робити перші вироби на ній, і побачили, що почало виходити. Написали грант від Українського ветеранського фонду на 1,5 млн гривень, який ми виграли, і дали можливість купити більше обладнання. І зараз у нас цей бізнес існує 1,5 року, на якому ми виготовляємо багато різних шевронів: для бригад, патріотичних, для дітей, для цивільних, нашивки. Тобто, це зараз в тренді, люди показують свій патріотизм», – каже Андрій Гльоза, ветеран з міста Маріуполь.

Віталій Владковський, колишній кулеметник 72-ї бригади, тепер розвивається у власній майстерні. Його кераміка – це суміш світового досвіду та українських традицій. Зізнається: ярмарок для нього – це непростий, але необхідний вихід у світ.

«Зараз я демобілізований і працюю, займаюся керамікою. Керамікою я займався ще до війни, трохи працював за кордоном, трошки почерпнув всяких знань, що там у світі роблять. Тепер змішую наші традиції з світом. Щось презентую, показую людям, що з того вийшло. Взагалі, ці ярмарки дуже корисні, бо це комунікація з світом. Коли собі художник сидить в майстерні і щось собі вигадує, він законсервовується у своїх ідеях, думках. Я собі можу думати, що воно так, а тут я реально бачу, що людям цікаво, що вони хочуть, що сам треба зробити. З минулого ярмарку дуже було приємно і корисно, що підійшов голова. Потім люди підходили: «О, я хочу! О, я вас бачив! О, я хочу таке!», – каже Віталій Владковський, ветеран, 72-ї бригади.

А ось тут – найпалкіша точка ярмарку. Василь Рибчук, ветеран Нацгвардії, відкрив доставку м'яса з мангалу «Димно». Каже: підтримка від міста – це не лише слова, а реальна реклама, яка працює миттєво.

«Воював на Донецькому напрямку, там і отримав поранення у свій час. Потім уже після реабілітації ми з моїм побратимом придумали зробити таке щось своє, свій бізнес відкрити, ветеранську справу. Називається «Димно» – доставка м'яса з мангалу і різних страв по Франківську. Пан Руслан до нас як приходить, то у нас завжди збільшуються продажі. До нас, до речі, приходив двічі, за що ми йому вдячні. Останній раз ми з ним виявили таку ініціативу – розіграти бургер серед містян. Той бургер забрали за 3 хвилини. Хоча дзвонили ще 2 дні після того. Надзвичайно після того, як приходить до нас мер, показує нашу справу – підтримка замовлень і підтримка від міста збільшується в рази», – каже Василь Рибчук, ветеран війни, колишній нацгвардієць.

Мер міста закликає: підтримати ветеранів – це обов'язок кожного. Бо їхній успіх сьогодні – це стабільність громади завтра.

«Дякуємо захисникам за їхню працю. Вони втратили своє здоров'я і після служби дали продовжують працювати і виготовляють гарні, бачите, продукти, які не соромно сьогодні виставляти. І я прошу іванофранківців – підтримуйте такі заходи, підтримуйте ветеранський бізнес!», – підсумовує Івано-Франківський міський голова Руслан Марцінків.

Ярмарок завершився, але історія кожного з цих підприємців тільки починається. Для багатьох покупців придбана тут кераміка чи шеврон стали не просто сувеніром, а символічним «дякую» за те, що цей захід у Франківську взагалі став можливим (*Рamyua (<https://www.ratusha.if.ua/veterany-pidpriyemtsi-pidkoryly-sertsia-ta-hamantsi-frankivtsiv-na-velykomu-iarmarku/>). – 2026. – 12.05*).

Медалі рівненських ветеранів на чемпіонаті Європи з богатирського багатоборства

Рівненські ветерани здобули вісім медалей на чемпіонаті Європи з богатирського багатоборства.

Четверо представників Рівненщини продемонстрували стовідсотковий результат на чемпіонаті Європи з богатирського багатоборства серед ветеранів, що проходив у грузинському місті Цхалтубо.

Про це інформує Андрій Карауш.

Усі рівняни, які увійшли до складу національної збірної України, вибороли призові місця.

До складу української делегації від Міністерства у справах ветеранів увійшли 19 спортсменів. Рівненську область представляли Дмитро Свиридон, Євген Федосєєнко, Володимир Климов та Юрій Чабан.

За результатами змагань спортсмени здобули такі нагороди:

Євген Федосєєнко (провідний фахівець обласного комунального закладу «Ветеранський простір») – дві золоті медалі;

Дмитро Свиридон – дві золоті медалі;

Володимир Климов – дві золоті медалі;

Юрій Чабан – срібна та бронзова медалі.

Загалом рівненські ветерани привезли зі змагань шість золотих, одну срібну та одну бронзову нагороди. Такі досягнення захисників на міжнародній арені вкотре підтверджують високий рівень підготовки українських ветеранів та їхню волю до перемоги у мирному житті (*ОГО (<https://ogo.ua/rivnenski-veterany-zdobuly-visim-medalej-na-chempionati-yevropy-z-bogatyrskogo-bagatoborstva/>). – 2026. – 11.05*).

Ветеранський туристично-освітній центр на Дніпропетровщині

Ветеран з Дніпропетровщини створив центр туризму та освіти.

Вчитель, боєць і мандрівник – ветеран із Дніпропетровщини відкрив туристично-освітній центр, який покликаний сприяти розвитку туризму та освітніх ініціатив у регіоні. Цей унікальний проєкт став наслідком багатогранного життєвого досвіду його засновника, котрий об'єднав у собі професію педагога, військового ветерана та активного подорожувача.

Ініціатива ветерана має на меті не лише надати можливість для якісного відпочинку та пізнання, а й активно залучати молодь та дорослих до туристичних подорожей із освітнім наповненням.

Новий центр пропонує:

Різноманітні туристичні маршрути, розроблені з урахуванням історичного та природного потенціалу Дніпропетровщини.

Освітні програми, що включають лекції, практичні заняття й зустрічі з експертами у сфері туризму і краєзнавства.

Майстер-класи з навичок виживання, орієнтування на місцевості та екологічної відповідальності.

Платформу для обміну досвідом між туристами, місцевими жителями та представниками туристичного бізнесу.

Автор проєкту, використовуючи свій багатий досвід у педагогіці та військовій службі, прагне формувати в учасників не лише знання, а й цінності патріотизму, відповідальності й активної

громадянської позиції. Такий підхід має на меті сприяти всебічному розвитку особистості через інтеграцію навчання і активного відпочинку.

Ключовими перевагами цього туристично–освітнього центру є:

1. Професійний підхід засновника, що поєднує педагогічну компетентність та досвід бойових дій.
2. Спрямованість на формування практичних навичок, важливих для самостійних мандрів і безпеки.
3. Орієнтація на різні вікові групи та рівні підготовки, що робить програми доступними для широкої аудиторії.
4. Використання регіонального потенціалу Дніпропетровщини для популяризації туризму і культурного розвитку.

Цей туристично–освітній центр відкриває нові можливості для жителів області та гостей краю, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості та розвитку місцевої інфраструктури. Відвідувачі зможуть не лише насолоджуватися красою довкілля, а й брати участь у змістовних освітніх заходах, які розкривають історію, культуру та природні багатства регіону.

Проект уже отримав підтримку місцевої спільноти і має потенціал стати важливим центром для розвитку туризму, освіти та патріотичного виховання у Дніпропетровській області. Відкриття такого центру свідчить про зростаючу роль ветеранів у громадському житті та їхнє прагнення служити суспільству у мирний час через освітні та культурні ініціативи (*DMKD.DP.UA (<https://www.dmkd.dp.ua/veteran-z-dnipropetrovshhyny-stvoryv-centr-turyzmu-ta-osvity/>). – 2026. – 11.05*).

Команда ветеранів з адаптивного спорту на Закарпатті

У Перечині ветерани об'єднуються в команду адаптивного спорту.

У Перечинській громаді формується команда з адаптивних видів спорту для ветеранів. Паралельно в місті триває створення громадської організації «Перечин–Шаркані», яка працюватиме над залученням захисників України до спортивної активності та підтримкою їхньої інтеграції у мирне життя. Про це повідомила на Facebook–сторінці Громадська організація «Наш Дім – Перечин».

Основною метою ініціативи є об'єднання ветеранів, їхня реабілітація та всебічна підтримка після повернення з фронту. Учасники матимуть змогу спілкуватися, проводити спільне дозвілля та відкривати нові можливості для розвитку.

Одним із ключових напрямів роботи визначено спорт як ефективний інструмент відновлення. Команда ветеранів уже встигла взяти участь у Всеукраїнському турнірі «Карпатський виклик», що відбувся наприкінці квітня в Ужгороді.

За словами одного з ініціаторів Євгена Макара, у громаді планують розвивати різні адаптивні види спорту, зокрема більярд, настільний теніс, туризм, петанк, стрільбу з лука та силові дисципліни. Наразі серед головних завдань – пошук приміщення для тренувань, забезпечення необхідним інвентарем і залучення кваліфікованих тренерів. До команди можуть приєднуватися не лише ветерани з Перечинської громади, а й із сусідніх територій (*Банощ (<https://banosh.com.ua/novyny-zakarpattya/u-perechyni-veterany-ob-yednuuyutsya-v-komandu-adaptyvnogo-sportu/>). – 2026. – 6.05*).

Танець як засіб реабілітації ветеранів на Івано-Франківщині

Танцююча родина: як ветерани у Городенці повертають сили.

У Городенківській лікарні створено унікальний простір, який спрямований на реабілітацію ветеранів за допомогою танцю. Цей спеціалізований центр допомагає колишнім військовослужбовцям відновити внутрішню рівновагу та знайти опору після пережитих важких поранень.

Рух у формі танцю виконує кілька важливих функцій:

- сприяє фізичному відновленню і покращенню координації;
- підтримує психологічне здоров'я, знижує рівень стресу та тривоги;
- створює емоційний зв'язок з однодумцями, що підсилює почуття спільності та взаємної підтримки.

Таким чином, у Городенківській лікарні діє інноваційна програма реабілітації, яка поєднує фізичні вправи з творчим самовираженням і соціальним залученням, сприяючи всебічному відновленню ветеранів після випробувань війни (*MEGA (<https://mega.if.ua/tanczyuyucha-rodyna-yak-veterany-u-gorodenczi-povertayut-sily/>). – 2026. – 6.05*).

Стрільба з лука для реабілітації поранених ветеранів

У Тлумацькій лікарні використовують стрільбу з лука для реабілітації поранених ветеранів (фото).

У КНП «Тлумацька центральна міська лікарня» розвивають адаптаційні види спорту як частину реабілітаційних програм. Одним із таких напрямів стала стрільба з лука, яку можуть практикувати, зокрема, люди після поранень.

Стрільба з лука як частина реабілітації

У медзакладі зазначають, що стрільба з лука поєднує фізичне навантаження, концентрацію та психологічне відновлення. Такий вид активності може бути доступним для людей із різним рівнем мобільності, адже стріляти з лука можна не лише стоячи, а й сидячи. Це важливо для поранених військових і цивільних, які проходять відновлення після травм.

«Стрільба з лука – це не лише вид спорту, а й потужний інструмент реабілітації, який допомагає пораненим військовим і цивільним повернутися до активного життя, поєднуючи фізичне відновлення, психологічне розвантаження та соціальну адаптацію», – йдеться на сторінці КНП «Тлумацька центральна міська лікарня».

У лікарні пояснюють, що під час занять стрільбою з лука працюють м'язи спини, плечового пояса, рук і преса. Таке навантаження допомагає поступово залучати тіло до контрольованої фізичної активності. Водночас цей спорт потребує зосередженості, витримки та координації рухів. Для людей, які проходять реабілітацію, такі заняття можуть бути не лише тренуванням, а й способом повернути відчуття контролю над власним тілом.

Психологічне розвантаження і соціальна адаптація

Окрему увагу в лікарні звертають на психологічний ефект стрільби з лука. Під час занять людина концентрується на мішені, диханні, положенні тіла та точності руху. Це допомагає відволіктися від пережитого досвіду і зменшити напруження. У повідомленні лікарні також йдеться про користь таких занять для людей із проявами ПТСР: поступове навчання контролювати емоції, знижувати тривожність і відновлювати впевненість.

«Коли людина фокусується на мішені, «зайві» думки про пережите відступають. Це допомагає при ПТСР, оскільки навчає контролювати емоції та гнів, знижує рівень тривожності, повертає

віру у власні сили після кожного влучного пострілу», – зазначають у КНП «Тлумацька центральна міська лікарня».

Адаптаційний спорт у реабілітації має не лише фізичний вимір. Він також допомагає людям поступово повертатися до спілкування, взаємодії та звичного ритму життя. Для поранених військових і цивільних це може бути важливим етапом після лікування та первинного відновлення. Стрільба з лука дає змогу тренувати тіло без надмірного навантаження і водночас працювати з увагою та емоційним станом. У Тлумацькій центральній міській лікарні цей напрям розглядають як частину комплексних реабілітаційних програм (*VERSII.IF.UA (<https://versii.if.ua/novunu/utlumaczkij-likarni-vykorystovuyut-strilbu-z-luka-dlya-reabilitacziyi-poranenih-veteraniv-foto/>)*. – 2026. – 13.05).

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Практичні рішення Національної асоціації адвокатів України для ветеранів і родин полеглих

НААУ запропонувала практичні рішення для захисту прав ветеранів і родин загиблих.

Ветерани та члени їхніх родин формально мають право на правничу допомогу і захист у суді, однак на практиці стикаються з процедурними бар'єрами, тривалими строками, складністю підтвердження статусу та нерівним застосуванням законодавства щодо державних гарантій.

Доступу ветеранів і членів їхніх родин до правосуддя та правничої допомоги був присвячений семінар «Справедливість і довіра: судова влада і ветерани». Захід організувало Міністерство у справах ветеранів України. Співорганізаторами виступили Верховний Суд, Рада суддів України, Національна асоціація адвокатів України та ГО «Асоціація правників України».

Учасників заходу привітали міністр у справах ветеранів Наталія Калмикова, заступниця керівника Офісу Президента Ірина Мудра, суддя Великої Палати Верховного Суду Олег Ткачук, член Вищої ради правосуддя Олена Ковбій, голова Ради суддів України Віталій Саліхов та представник Уповноваженого ВРУ з прав людини Андрій Овсієнко. Заступник міністра у справах ветеранів Фархад Фархадов окреслив результати вже проведеної роботи у цьому напрямі, зокрема створення експертної групи, взаємодію із судовою владою, збір практичних кейсів у регіонах та підготовку пропозицій до законодавства. Окремо він відзначив співпрацю з НААУ – підписання меморандуму та залучення адвокатів до системної роботи у сфері захисту прав ветеранів.

На доступі ветеранів до безоплатної правничої допомоги зосередилася член Ради адвокатів України від Рівненської області Ганна Лазарчук. За її словами, з первинною правничою допомогою особливих проблем немає, оскільки право на неї має кожна людина, а звернення може бути подане особисто або засобами електронного зв'язку. Натомість на етапі вторинної правничої допомоги виникають перепони: ветеран має звернутися до центру БПД, подати власноручну заяву, засвідчену електронним або фізичним підписом, а також додати документи, що підтверджують його статус і право на таку допомогу. А для ветерана, який продовжує службу або перебуває на лікуванні, така процедура не завжди є реально доступною, а розгляд звернення може тривати до 10 днів. Як приклад спікерка навела ситуацію, коли ветеран перебував у лікувальному закладі, але за час оформлення доручення адвокату його перевели до іншого регіону. Через це доручення анулювали, документи передали до іншого регіону, і фактично протягом трьох місяців людина була позбавлена не лише вирішення юридичного питання, а й самого доступу до безоплатної вторинної правничої допомоги.

Серед пропозицій Г. Лазарчук назвала вдосконалення застосунку «Ветеран Про». Вона звернула увагу, що в ньому є психологічна допомога, послуги фахівця супроводу ветеранів війни та медіація, однак немає окремого доступу до БПД. На її думку, до застосунку можна додати відповідне посилення, що забезпечило б миттєву верифікацію статусу ветерана без очікування 10 днів і без подання пакета документів для реалізації права. Також спікерка запропонувала передбачити за регіонами прямі контакти адвокатів, які пройшли відповідне навчання або підтвердили фах у цій категорії справ. Такий підхід, за її словами, дозволив би ветерану напряму звертатися до адвоката, відстежувати факт надання правничої допомоги через «Ветеран Про» і скоротити строк отримання контакту адвоката до одного–двох днів.

Заступниця голови Комітету НААУ з питань захисту постраждалих від збройної агресії проти України, компенсаційних механізмів та євроінтеграційного правового забезпечення відновлення Жанна Грушко відзначила, що комітет збирає пропозиції щодо змін до законів і підзаконних нормативно–правових актів, які можуть поліпшити правовий статус військовослужбовців, ветеранів і членів їхніх родин.

Також вона зазначила, що представники комітету виїжджають у регіони, зустрічаються з представниками військових частин та управлінь ветеранської політики, аби підтримувати контакт і реалізовувати спільні ініціативи.

Окремо Ж. Грушко зосередилася на питанні членів сімей загиблих військовослужбовців і складності отримання одноразової грошової допомоги. Спікерка пояснила, що з початку повномасштабного вторгнення стаття 16–1 Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», яка визначає коло осіб, що мають право на одноразову грошову допомогу після загибелі військовослужбовця, змінювалася кілька разів. Вона звернула увагу, що право на виплату визначається за редакцією закону, чинною на момент загибелі особи: якщо військовослужбовець загинув у червні 2022 року, застосовується одна редакція, якщо у 2023 році – інша, якщо з 2024 року до сьогодні – третя. За словами адвокатки, найменш сприятливою для частини родин була редакція, що діяла з липня 2022 року до грудня 2023 року: тоді право на виплату мали батьки, один із подружжя, який не одружився враз, неповнолітні діти та окремі утриманці; повнолітні діти без статусу непрацевдатності фактично не могли отримати таку допомогу. Тому головна пропозиція, яку озвучила представниця профільного комітету НААУ, полягає в тому, щоб зрівняти членів сімей загиблих військовослужбовців у праві на отримання одноразової грошової допомоги незалежно від того, коли загинула їхня близька людина і яка редакція закону діяла на той момент.

У межах дискусії представники адвокатури наполягали на необхідності практичних рішень, які спрощують доступ ветеранів і членів їхніх родин до правничої допомоги, забезпечують швидший контакт з адвокатом та усувають законодавчі прогалини у сфері державних гарантій (*Національна Асоціація Адвокатів України (<https://unba.org.ua/news/11656-naau-zaproponovala-praktichni-rishennya-dlya-zahistu-prav-veteraniv-i-rodin-zagiblih.html>). – 2026. – 1.05*).

Ветеранський бізнес – фундамент української економіки

Як ветеранський бізнес стає фундаментом української економіки.

Сьогодні у Києві відбулася презентація нової грантової програми підтримки ветеранського підприємництва «ВАРТО: бізнес з характером», яку Український ветеранський фонд Мінветеранів реалізує в партнерстві з компанією Kernel.

Під час заходу говорили про ветеранський бізнес мовою цифр, досвіду та реальних історій успіху. Участь у події взяли представники держави, бізнесу та ветерани–підприємці.

З вітальним словом виступила Міністерка у справах ветеранів України Наталія Калмикова. Про результати роботи Українського ветеранського фонду та умови нової конкурсної програми розповів виконавчий директор установи Олег Олива.

Український ветеранський фонд наразі є потужною опорою для розвитку ветеранських ініціатив, і це підтверджують результати роботи установи:

- 2 672 заявки надійшло до Українського ветеранського фонду за весь період реалізації конкурсних програм;

- 814 проєктів–переможців уже працюють на розвиток української економіки;

- майже 993 млн грн отримали ветеранські бізнеси для розвитку власної справи.

У межах презентації учасники обговорили, як держава та великий бізнес спільно допомагають захисникам і захисницям повертатися до цивільного життя через підприємництво.

У дискусії, яку модерував ветеран–підприємець, засновник Mandry in UA та переможець конкурсу «Варто почати власну справу» Максим Стукало, взяли участь:

- заступниця Міністра у справах ветеранів України Юлія Кіріллова;

- директорка БФ «Разом з Кернел» Лілія Марачканець;

- перша заступниця виконавчого директора Українського ветеранського фонду Ніна Роговець.

Окрему увагу під час дискусії приділили формуванню ефективної екосистеми підтримки ветеранів на рівні держави, громад і бізнесу, яка створює можливості для професійної реалізації після служби. Водночас нагошували, що ветерани є важливими партнерами для бізнесу та громад завдяки своїй адаптивності, відповідальності та здатності ефективно працювати в умовах викликів.

Учасники обговорили розвиток ветеранського підприємництва, роль грантових програм у започаткуванні та масштабуванні власної справи, а також важливість прозорих і доступних механізмів підтримки, цифровізацію процесів отримання підтримки для ветеранського бізнесу та спрощення взаємодії з державними сервісами.

Йшлося також про формування серед ветеранів культури взаємодопомоги – створення професійних спільнот, партнерств і нових можливостей для співпраці.

Детальніше про умови конкурсу «ВАРТО: бізнес з характером» – на сайті Українського ветеранського фонду: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-biznes-z-kharakterom/> (*Ветеранський фонд* (<https://veteranfund.com.ua/newsukr/yak-veteranskyy-biznes-staie-fundamentom-ukrainskoi-ekonomiky/>). – 2026. – 15.05).

Ветеран, підприємець і капелан Павло Муращенко про простір підтримки в Одесі

Павло Муращенко: як ветеран і капелан створив в Одесі виробництво взуття та простір підтримки для людей після війни.

Ветеран, підприємець і капелан Павло Муращенко після багатьох років служби в армії створив в Одесі виробництво жіночого шкіряного взуття та простір підтримки для людей, які пережили війну та складні життєві обставини. Його історія – про понад два десятиліття у війську, службу та бойовий досвід, гуманітарні місії після початку повномасштабного вторгнення, а також про пошук нового сенсу після завершення військової кар'єри.

В інтерв'ю Павло Муращенко розповів про шлях від офіцера до підприємця, капеланське служіння та роботу з ветеранами й дітьми в Одесі.

Від самого дитинства Павло мріяв бути військовим. Після школи чоловік вступив до військового інституту, а згодом почав службу на офіцерських посадах. У війську Павло провів понад два

десятиліття. Спочатку працював у різних підрозділах, згодом у сфері фінансів у війську, а після 2014 року повернувся до бойових посад. Про свою службу Павло, за офіцерською звичкою, говорить стримано, хоча за його плечима чимало військового досвіду.

Початок у війську

«Я в 2000 році випустився. І з 2000 року фактично в Збройних Силах був на офіцерських посадах. До 14-го року – в сфері фінансів. А потім через те, що не вистачало офіцерів на бойові посади, я пішов знову на бойові посади і воював з 14-го по 21-й. Згодом служив в одному з оперативних командувань. Ми готували свої підрозділи, розуміли, що повномасштабне вторгнення неминуче. І коли це все почалось, то росіян ми зустріли так, як потрібно було», – говорить ветеран.

У 2022 році Павло вийшов на пенсію. Але каже, що фактично не залишив людей, які потребували допомоги. Не міг просто зупинитись. Після початку повномасштабного вторгнення він займався гуманітарними місіями, допомагав переселенцям, підтримував військових і тих, хто опинився у складних обставинах. Згодом, коли перша хвиля гострих потреб війська трохи спала, постало інше питання: як жити далі, як забезпечувати родину і водночас продовжувати бути корисним у суспільстві?

Ідея бізнесу

Відповідь знайшлася у розмові з товаришем, дизайнером взуття Віктором Волошиновим. Вони зустрілися за філіжанкою кави й почали обговорювати, яку справу можна запустити. Спершу думали про військове взуття, бронежилети та інші напрямки, пов'язані з потребами армії. Але через складність вимог обрали цивільне виробництво шкіряного взуття.

Так в Одесі народилося виробництво жіночого шкіряного взуття Paradize. Починали Павло та Віктор без значних ресурсів – з невеликого цеху та кількох станків.

«Ми стартували з цеху на 200 квадратів. Починали з двох станків, які нам просто віддали. Потім у Харкові було влучання в цех, обладнання стало нікому не потрібне, і ми перевезли його в Одесу. Люди, які там працювали, теж переїхали. Так потихеньку все і запускали. Потім отримали грант, закупили вже серйозне обладнання, зробили модернізацію. Наша продуктивність зростає», – каже Павло.

Грант від Українського ветеранського фонду

Проект Павла Мураценка здобув перемогу у конкурсній програмі «Варто діяти» від Українського ветеранського фонду Мінветеранів. Для команди ця підтримка стала можливістю перейти на інший рівень: оновити обладнання, удосконалити виробництво та збільшити продуктивність.

За розвиток виробництва бізнес-партнери відповідають разом, але кожен має свій напрям роботи. Співзасновник бізнесу Віктор Волошинов понад 20 років працює у взуттєвій сфері. Саме він займається моделюванням, проєктуванням і дизайном жіночого взуття, а також відповідає за виробничу частину та створення нових моделей.

Павло Мураченко натомість зосереджується на організаційній роботі: комунікації з клієнтами, пошуку нових партнерів, логістиці, розвитку підприємства та вирішенні щоденних робочих питань. Каже, що саме такий розподіл ролей дозволив поступово вибудувати стабільну роботу виробництва навіть у складних умовах війни.

«Ми займаємося переважно жіночим шкіряним взуттям. Працюємо в основному у B2B-сегменті – це оптові замовлення, маркетплейси, великі покупці. Роздрібний напрям ми тільки почали розвивати, поки що він не дуже масштабний. Зараз у нас є чотири основні оптові клієнти, і цього поки достатньо для наших потужностей. На сьогодні ми виробляємо до 600 пар взуття на місяць. Це дозволяє забезпечувати роботу виробництва та команди», – розповідає Павло.

Про капеланство

Окреме місце в житті Павла Мураценка займає капеланство. Ще під час служби ветеран мав позивний «Капелан», хоча офіційно такої посади тоді для нього не було. У найважчі моменти він підтримував людей, допомагав їм не втрачати внутрішню опору.

Після виходу на пенсію ветеран продовжив цей шлях уже при Церкві Перемога в Одесі. Сьогодні займається пастирською опікою, підтримує людей різного віку, а також допомагає ветеранам, які повертаються до цивільного життя. Каже, що комусь потрібна робота, комусь просто розмова, а комусь – віра в те, що життя після війська можливе.

«Капеланство для мене – це напрямок служіння людям. Зараз у мене є хлопці, які пройшли війну, були в дуже важкому стані. Хтось навіть пив, хтось мав інші залежності. А зараз ці люди працюють, думають про майбутнє, про сім'ї. Я їм допомагаю емоційно, духовно, підтримую їх. Для мене дуже важливо бачити, як людина повертається до життя», – каже Павло Муращенко.

«Ковчег спасіння»

Сам цех чоловік з посмішкою називає «Ковчегом спасіння». Бо, крім роботи, це місце, де люди можуть відчувати підтримку, повернутися до регулярної праці, отримати емоційну й духовну опору.

«Я допомагаю їм пройти це становлення, повернутися до нормального життя. І результат справді є. Нещодавно в одного чоловіка, який мав проблеми з адаптацією, народилася донька. І я сказав йому: «Дивись, там було одне життя, де треба було воювати, а тут ти твориш життя. Тобі просто треба змінити ціль». І зараз він настільки включився в батьківство, що майже не відходить від дитини. Для нього це стало дуже важливим і дуже цінним», – розповідає Павло.

Ще один напрям служіння ветерана – це допомога дітям. Разом із командою він розвиває мультиспортивний клуб для дітей. Каже, що багато дітей потребують уваги, наставництва й безпечного простору, де ними займаються.

«Я розвиваю ще один напрямок – спортивне капеланство. Так я його називаю. Тому що дуже багато дітей просто гуляють без діла і роблять що хочуть. А так ми відкрили мультиспортивний клуб. І вже 50 дітей займаються, вони при ділі, ними опікуються», – розповідає Павло.

Для ветерана, підприємця та капелана Павла Муращенка важливо не просто розвивати підприємство, а створювати простір, де люди можуть відновлюватися. Він твердо вірить, що духовна підтримка після складного досвіду війни може допомогти будувати нове життя (*Ветеранський фонд (<https://veteranfund.com.ua/stories-of-winner/pavlo-murashchenko-ia-veteran-i-kapelan-stvoryv-v-odesi-vyrobnytstvo-vzuttia-ta-prostir-pidtrymky-dlia-liudey-pisli-viyny/>). – 2026. – 12.05*).

Круглий стіл за участі ветеранів та ГО «Захист Держави» щодо адаптації до цивільного життя на Дніпропетровщині

Ветерани та ГО «Захист Держави» обговорили адаптацію до цивільного життя.

Дніпровський районний осередок ГО «Захист Держави» провів круглий стіл за участі представників ветеранської спільноти, присвячений питанням підтримки військових, які повертаються із зони бойових дій, та їхній адаптації до цивільного життя.

Під час зустрічі учасники зосередилися на практичних аспектах реінтеграції ветеранів у суспільство. Обговорювалися основні виклики, з якими стикаються військові після повернення зі служби, зокрема соціальна адаптація, пошук нових можливостей, а також необхідність комплексної підтримки на рівні громади.

Окремий блок дискусії був присвячений обміну особистим досвідом ветеранів, які вже пройшли шлях повернення до цивільного життя. Учасники відзначили важливість таких історій, адже вони допомагають краще розуміти реальні потреби військових і формувати ефективні рішення.

Також під час круглого столу порушили питання соціальних ініціатив та можливих спільних проєктів, які можуть сприяти більш швидкій та комфортній адаптації ветеранів, а також їх залученню до активного громадського життя.

Керівник Дніпровського районного осередку ГО «Захист Держави» Анастасія Самойленко наголосила на значущості досвіду ветеранів, які вже адаптувалися до цивільного життя.

Їхні знання, розуміння потреб ветеранів та практичний досвід можуть стати важливою підтримкою для тих, хто лише повертається до цивільного життя, – зазначила вона.

За підсумками зустрічі учасники домовилися продовжувати співпрацю та спільно працювати над ініціативами, спрямованими на підтримку ветеранів і їхню ефективну інтеграцію в суспільство (ГО «Захист держави» (<https://zahyst.org.ua/news/1778146749-veterani-ta-go-zahist-derzhavi-obgovorili-adaptatsiyu-do-tsivilnogo-zhittya>). – 2026. – 7.05).

Питання підтримки захисників на ветеранському форумі

Ветеранський форум із питань підтримки захисників відбувся за участі ГО «Захист Держави».

Команда Кропивницького осередку ГО «Захист Держави» взяла участь у ветеранському форумі «Актуальні аспекти реалізації державної ветеранської політики», що відбувся на базі Донецького державного університету внутрішніх справ.

Захід об'єднав представників влади, силових структур, військовослужбовців, членів їхніх родин, громадського сектору та фахівців соціальної сфери для комплексного обговорення актуальних питань підтримки ветеранів.

Програма форуму була поділена на три профільні секції. Перший блок був присвячений питанням працевлаштування та освітніх можливостей для ветеранів. У межах наступної секції розглядали адаптивний спорт як ефективний інструмент фізичної та психологічної реабілітації захисників і їхніх родин. Окрему увагу приділили темам юридичної допомоги та психологічного супроводу ветеранів.

Підсумком роботи форуму стало напрацювання спільних підходів і рішень, спрямованих на вдосконалення системи соціального захисту в регіоні та посилення міжвідомчої взаємодії.

Як зазначила представниця ГО «Захист Держави» Тетяна Крижановська:

Ми маємо зосередитися на тому, щоб кожна ініціатива – від юридичної та психологічної допомоги до спортивної реабілітації – працювала на людину, яка повертається з фронту. Важливо, щоб кожен захисник відчував підтримку та бачив чіткі можливості для себе в цивільному житті.

У ГО «Захист Держави» наголошують, що системна участь у таких форумах дозволяє формувати практичні рішення та посилювати підтримку ветеранів на рівні громад і регіонів. Організація продовжує працювати над тим, щоб кожен, хто повертається з війни, отримував належну допомогу, супровід і можливості для адаптації в цивільному житті (ГО «Захист держави» (<https://zahyst.org.ua/news/1778076077-veteranskiy-forum-iz-pitan-pidtrimki-zahisnikiv-vidbuvsya-za-uchasti-go-zahist-derzhavi>). – 2026. – 6.05).

Можливості реабілітації ветеранів за участі мейкерських ініціатив

Як мейкерські ініціативи у співпраці з бізнесом створюють нові можливості для реабілітації ветеранів.

У квітні в реабілітаційне відділення Івано–Франківської обласної клінічної лікарні команда простору Ветераноцивільні PETROS передала спеціально розроблені адаптивні мобільні

мейкерспейси для військових та ветеранів, які проходять тут лікування й реабілітацію після поранень.

Проект таких адаптивних мобільних мейкерспейсів було розроблено в межах ініціативи Хаби розвитку мейкерства від Tolosa. Вони служать не лише формою дозвілля, але й інструментом для створення простору, у якому люди можуть не лише відновлюватися фізично, а й знову включатися в активну діяльність через творчість, ручну роботу та нові навички.

«Це реально допомагає не просто лежати»

Один із пацієнтів реабілітаційного відділення, Олександр Михайлюк, одразу вирішив протестувати столик у роботі.

«Проходжу зараз реабілітацію в Обласній лікарні після поранення. Коли до нас принесли цей адаптивний столик, я вирішив спробувати попрацювати – взяв дерево, інструменти, які там були, і прямо в палаті почав різьбити. І насправді це виявилось дуже зручно.

Столик добре фіксується, не їздить, можна нормально розкласти інструменти й працювати без зайвого напруження. Те, що раніше було складніше організувати в лікарняних умовах, тут стає простішим.

Такі речі реально потрібні в лікарнях, бо дають можливість чимось займатись, не просто лежати. Особливо для тих, хто хоче щось робити своїми руками – це дуже виручає.»

Від ідеї – до практичного інструменту для реабілітації

Мобільні мейкерспейси створювалися як просте, але функціональне рішення для лікарняних умов, де зазвичай не передбачено зручного місця для творчої чи ручної роботи.

Адаптивні столики забезпечують стабільну поверхню для різьблення по дереву, роботи зі шкірою чи інших занять, які допомагають переключитися, зосередитися на процесі та урізноманітнити щоденну рутину під час лікування. Разом зі столиками військові отримують набір інструментів та доступ до підготовлених відеоматеріалів для базових мейкерських практик.

У команді зазначають, що спочатку багато хто ставиться до цієї ідеї доволі скептично. Але після першої спроби роботи інтерес швидко зростає.

«Коли ти довго лежиш у лікарні й дні стають дуже однаковими, починаєш шукати, чим себе зайняти і як переключитися. І тут з'являється можливість зробити щось руками, втягнутися в процес, можливо навіть знайти для себе нове хобі.»

За словами команди проекту, саме можливість повернути людині відчуття дії, залученості та творчого процесу стала основою для створення адаптивних мобільних мейкерспейсів.

Бізнес як частина процесу відновлення

Зараз ініціатива розвиває модель партнерства, у якій компанії можуть долучатися до створення адаптивних мейкерспейсів у лікарнях, реабілітаційних центрах та громадських просторах.

Команда проекту наголошує: для них *співпраця з бізнесом – це не лише про фінансову підтримку, а про спільну участь у створенні середовища для відновлення ветеранів і військових.* Через спільні майстерки, відкриті події та включення бізнесу в сам процес команда прагне формувати нові зв'язки між ветеранами, цивільними та професійними середовищами.

Один із форматів співпраці передбачає, що компанія підтримує виготовлення двох адаптивних мобільних мейкерспейсів: один – для власного простору чи команди, інший – передається до лікарні або реабілітаційні центри для роботи з військовими та ветеранами.

У команді вважають важливим, щоб така підтримка не залишалася лише фінансовим внеском, а стала прикладом відповідальної участі бізнесу у процесах реабілітації та реінтеграції ветеранів. Саме тому передбачена можливість позначення партнерської підтримки на столиках або у комунікаційних матеріалах проекту.

У перспективі команда планує масштабувати ініціативу та створювати мережу мобільних і стаціонарних адаптивних мейкерспейсів у співпраці з бізнесом, лікарнями та локальними громадами. Також, на думку команди, у фокусі відповідального бізнесу сьогодні – створення

інклюзивних можливостей для ветеранів після лікування та реабілітації: через нові навички, адаптовані середовища, спільноти та можливості для подальшої участі у суспільному житті.

TOLOCAR – частина проєкту «Ефективне державне управління завдяки GovTech і прозорості в Україні», що фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) і реалізується Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH у тісній співпраці з українськими та міжнародними партнерами (*ГО Інформаційно-аналітичний центр «Громадський Простір»* (<https://www.prostir.ua/?news=yak-mejkerski-initsiatyvu-u-spivpratsi-z-biznesom-stvoryuyut-novi-mozhlyvosti-dlya-reabilitatsiji-veteraniv>)). – 2026. – 12.05).

Відновлення ветеранів через адаптивний спорт у Запоріжжі

Як у Запоріжжі створюють умови для відновлення ветеранів/ок через адаптивний спорт.

Адаптивний спорт для ветеранів/ок стає не просто формою фізичної активності, а інструментом відновлення – тілесного, психологічного та соціального. Про підтримку військових, навчання тренерів та безбар'єрні спортивні простори у новому випуску «Радіо на Дотик» розповів координатор проєкту «Адаптивний спорт для ветеранів у м. Запоріжжя» Микола Новотарський.

«Неможливого немає, якщо є бажання», – впевнений Микола Новотарський, координатор проєкту «Адаптивний спорт для ветеранів у м. Запоріжжя». Ця ініціатива, яку реалізує ГО «Степ» за підтримки ПРООН, критично важлива для громади.

На кінець 2025 року у Запоріжжі проживає 13 тисяч ветеранів, а в області ця цифра сягає 60 тисяч. *Проєкт забезпечує системний підхід через дві складові:*

– фізична: облаштування інклюзивних залів, навчання тренерів та корегування навантажень.

– соціальна: адвокація, психологічна підтримка та формування гідного ставлення суспільства до захисників.

«Спорт – це про тіло, а менталка без нього не існує», – наголошує гість. Підсумки облаштування простору та навчання фахівців очікуємо вже у лютому 2026 року.

Дивіться у новому випуску «Радіо на Дотик» про: адаптивний спорт як інструмент абілітації та реабілітації; як працюватиме проєкт та де навчатимуть тренерів; чому важливо поєднувати фізичні тренування з комунікацією та психологією.

В гостях у студії: координатор проєкту від ГО «СТЕП» Микола Новотарський (*ГО Інформаційно-аналітичний центр «Громадський Простір»* (<https://www.prostir.ua/?news=yak-u-zaporizhzh-stvoryuyut-umovy-dlya-vidnovlennya-veteranivok-cherez-adaptyvnyj-sport>)). – 2026. – 11.05).

ЗАРУБІЖНІ ЗМІ

Діджеїнг як терапія для українських ветеранів

«Music is my remedy»: how DJing is helping Ukraine's war veterans with their recovery.

The article explores the EnterDJ program at Superhumans Center, where Ukrainian war veterans use DJing and electronic music as part of their rehabilitation. Through music therapy, participants cope with phantom pain, depression, and psychological trauma caused by severe injuries and amputations. Veterans featured in the story describe how music helps them regain confidence, reconnect with society,

and find new purpose after the war. The creators of the initiative emphasize that music has become a powerful tool for emotional healing and recovery.

Author: Darcie Imbert

«Музика – мої ліки»: як діджеїнг допомагає українським ветеранам війни одужувати.

Автор: Дарсі Імберт

У матеріалі йдеться про програму EnterDJ у реабілітаційному центрі Superhumans Center, де українські ветерани війни проходять музичну терапію через діджеїнг. Учасники програми вчаться міксувати музику, що допомагає їм боротися з фантомним болем, депресією та психологічними травмами після поранень і ампутацій. Герої матеріалу діляться історіями відновлення, повернення до соціального життя та нових сенсів через музику. Автори проєкту наголошують, що музика стала для багатьох ветеранів способом емоційного зцілення й підтримки.

At the Superhumans centre in Ukraine, the EnterDJ music therapy programme teaches war-wounded soldiers how to mix, rehabilitating them with dance music and providing purpose and opportunities to perform.

In Ukraine, sound carries a different weight: the cautionary blurt of sirens, Shahed drones humming overhead, the concussive thwack of air defence interception and the subsequent explosion. But as well as the sounds of war, which continue three and a half years into Russia's full-scale invasion, music still plays, clubs remain open during the day (closing well before the midnight curfew), and electronic dance music remains an intrinsic part of many Ukrainian lives.

Kyiv's iconic clubs, such as K41, became bomb shelters before transforming into frontline fundraisers. Parties doubling up as cleanup operations are held at strike sites. New venues such as Abo Records – the first of many creative spaces to set up shop in an abandoned liquor factory – have emerged as gathering points where you might share a cigarette with a sniper or combat medic as easily as with a DJ. But the rehabilitative power of dance music is most evident at the Superhumans centre, near Lviv in the west of Ukraine. Here, the most critically war-wounded are treated with prosthetics and reconstructive surgery, and psychological support is given to children and adults affected by the war. And within the range of treatment is music therapy.

Howard Buffett, the son of Warren Buffett and one of the centre's chief funders, suggested forming a Superhumans band, so the centre teamed up with music charity Victory Beats, which was set up one year into the war to provide veterans with relaxation and a nonverbal outlet for emotional expression.

«We were working with a 25-year-old soldier with severe brain damage and limited use of his hand», the charity's founder, Volodymyr Nedohoda, remembers. «We started with a [sound-based] relaxation session designed to calm the nervous system, but stopped almost immediately because the low frequency triggered pain. When he started to feel better, he asked for a DJ console».

If I go two days without playing music, that's when the phantom pains and bad thoughts start

Roman Cherkas

Having witnessed the efficacy of electronic music as therapy firsthand, Nedohoda and Vlad Fisun – a DJ and former editor-in-chief of Playboy Ukraine – partnered to create the EnterDJ programme, which teaches veterans the basics of mixing. All that users require is a laptop, headphones and an internet connection; some tune in from home, others show up to a dedicated space in the Superhumans centre. «Immersed completely in the process, playing track by track without paying attention to low or high frequencies, the soldier started to use his injured hand», Nedohoda says. The patient remained with EnterDJ for the duration of his stay at Superhumans, and Nedohoda saw him perform a DJ set a year later: «He still has health issues but remains passionate about DJing».

Speaking with the same stoicism that underpins most of my conversations with Ukrainians, another veteran, Oleksandr, tells me about the incident that led him to Superhumans and EnterDJ. «I was serving in Poltava when a missile destroyed my leg», he says. «I remember everything about it. The blast, phoning my commander to say I was alive, realising I'd have to drive an automatic car, worrying about the blood in my car after the evacuation». He laughs at the absurdity, and continues. «In hospital, I lost nearly all my blood and had to be resuscitated. I woke up knowing my leg was gone, but thankful the rest of my body and brain were OK. That's most important».

For Oleksandr, EnterDJ became a daily routine, «to get some good moments if the day was hard, or to celebrate if I gained something in rehabilitation». Within six months, he was performing alongside the Lviv Philharmonic Orchestra, using a Midi controller to layer sounds over a composition written with British composer Nigel Osborne.

Oleksandr had started off using singing bowls in a sound therapy session. «Then I saw the DJ console and it reminded me of my school days, trying to mix music on a laptop». Before being fitted with a prosthetic leg, EnterDJ «helped distract me from the trauma and rehabbing», he says, holding his kind gaze steady. «I now listen more deeply, breaking music into parts for mixing, and even composing. We have composed ambient music for therapeutic purposes; I added electronic effects to live classical instruments. The audience relaxed deeply; some even fell asleep. So we met our goal». Most recently, Oleksandr played for Prince Harry on a visit to Kyiv.

EnterDJ's students are encouraged to find their own DJ style. They are able to pull tracks from a catalogue of music donated by record labels across the world, including Lyon's Hard Fist, Sao Paulo's Tropicana, and Lisbon's Disco Extendes, as well as Ukrainian labels such as Mystictrax, 2064, Regulardisco, and Trance Pandemic.

Roman Cherkas, who served in the Third Tank brigade in eastern Ukraine, has gravitated towards drum'n'bass. He joined the EnterDJ programme after months of surgeries, prosthetics and rehabilitation at the centre, after losing both of his lower limbs in a mortar strike. He speaks to me on a call from his home, ready with a drum'n'bass mix. «Right now, I still don't feel mobile, I can't move around normally. Music has become energy for me, life energy», he says. «If I go two days without listening or playing, that's when the phantom pains, bad thoughts, and even depression start. For me, music is a normal task, my remedy».

After six months in the programme, Roman performed in Lviv at a showcase by one of the world's leading drum'n'bass labels, Hospital Records. He speaks slowly and thoughtfully about how music shifts his headspace. He becomes completely absorbed by it, sometimes sitting in his chair mixing for six-hour stretches. «I tried working with psychologists but it didn't work for me. You have to consciously switch your brain on and imagine lifting your legs, which is very difficult. With music, it's the opposite, it switches my mind automatically and makes me feel better».

Olga Rudneva, chief executive of Superhumans, is proud of how veterans who pass through Superhumans are performing on big stages, but underlines what she finds most important about the program: «Positive healing effects for patients; reduced phantom pain; positive mood and more socialisation».

However, the EnterDJ programme is used not just by injured veterans but by children and adults across Ukraine, and its creators highlight its broader power. Chief executive Yevhen Skrypnyk introduced techno to his hometown of Sloviansk in eastern Donbas with Shum Rave («shum» meaning noise in Ukrainian), a party with the purpose to rebuild the city and its culture after liberation from Russian occupation back in 2014. «We all grew up too early», he says. «We know what it means for a friend to die in the war, or what it means to wait for your friend in captivity. I've been in the events industry for more than 10 years, but it was never just about the party; it's about how we could connect people and destroy stereotypes. In Ukraine, we are fighting for our lives, and for our culture».

Andreas Boesch, partnership curator at EnterDJ, agrees, saying that music and culture are the best means Ukraine has to fight against Russian propaganda. «It's an international language, it can be

understood everywhere, by everyone. You can try and convince people of everything that's happening here, but it's hard to touch them in a big way because they're so far away and it can be difficult to understand. But with music, you can pass on greatness» (*The Guardian* (<https://www.theguardian.com/music/2025/nov/04/ukraine-war-veterans-enterdj-music-therapy-superhumans-centre>). – 2025. – 4.01).

Політика покинутості американських ветеранів в Україні

American Veterans Fighting in Ukraine Struggle with the Politics of Abandonment.

The article examines the experiences of American military veterans who volunteered to fight for Ukraine and now feel increasingly abandoned by the political climate in the United States. Amid declining U.S. support for Kyiv and shifting political rhetoric, many describe feelings of betrayal, isolation, and fears of another «Afghanistan-style» withdrawal. The veterans featured in the story recount combat experiences, the loss of fellow fighters, and growing hostility from parts of American society because of their decision to defend Ukraine. The piece also raises broader questions about America's moral responsibility toward those who continue supporting Ukraine at great personal risk.

Author: Katie Livingstone

Американські ветерани, які воюють в Україні, стикаються з політикою покинутості.

Автор: Кеті Лівінгстон

У матеріалі йдеться про американських ветеранів, які після служби у війську США добровільно воюють на боці України та дедалі гостріше відчують політичну й суспільну ізоляцію у себе вдома. На тлі скорочення американської підтримки України та зміни політичної риторики вони говорять про почуття зради, втрату довіри й страх повторення «афганського сценарію». Герої матеріалу діляться досвідом фронту, втрат побратимів і тиску з боку частини американського суспільства через їхню участь у війні. Автори також порушують тему моральної відповідальності США перед тими, хто продовжує підтримувати Україну ціною власного життя.

Hundreds of Americans have fought in Ukraine since Russia's full-scale invasion began. At least 50 have been killed, 40 of whom were former U.S. service members.

«Skunk» found himself pinned down in a trench, outnumbered and under relentless close-range fire. It was Christmas Eve 2024, and the 38-year-old U.S. Air Force veteran was serving with a unit in Eastern Ukraine as that country goes into its fourth year of repelling Russia's full-scale invasion. He didn't speak Ukrainian or Russian, and it had been 15 years since he'd served in the U.S. military, but he felt compelled to try to help defend an ally.

He'd arrived in Ukraine only two months before, shortly after submitting his 2024 election ballot. It was the first time he had voted in his life and, recalling a sense of better times during President Donald Trump's first term, he cast his ballot to return him to office. He cheered when he found out he'd picked the winner.

But when he turned his head in that trench in the hours before Christmas, a round tore through his thermal vision goggles and ripped into his face.

«It blew up in my eye», Skunk said, pointing to the scars over his right eyelid. He spoke to Military.com via a video interview earlier this month from Iuzium – a formerly occupied area in the Kharkiv region that was liberated in 2023 but that remains on the front line under constant attack. Like other troops fighting in this war, Skunk asked to be referred to by his nom de guerre, a wartime nickname, for fear of his family being targeted by Russia.

The bullet shattered his collarbone and clavicle. Two others in his unit were killed on the same mission: One dismembered by a shell, another captured by the Russians and executed a day later, he was told.

It was while he was recovering from his wounds last month that what he considered to be his worthy sacrifice was being called into question by the president he had voted for.

Seeing Trump label Zelenskyy – a wartime leader Skunk was risking his life for – as a dictator felt like a gut punch. Hearing him dismiss Ukraine's will to continue defending itself felt even worse.

«Fear went through me», he said.

It made him reconsider the American flag patches he's worn proudly on his uniform while fighting in Ukraine.

«Maybe it's time to take off this fng flag, sitting next to the Ukrainian one», he said. «I have a northern Illinois accent – I'd rather people think I am Canadian».

Hundreds of Americans have fought in Ukraine since Russia's full-scale invasion began. At least 50 have been killed, 40 of whom were former U.S. service members. Military.com talked to half a dozen American veterans who have fought for Ukraine and are currently in the country about how their perspectives have changed since Trump took office.

For some foreign fighters, the battlefield in Ukraine is only one front in a larger war for justice and freedom. But watching Washington's political infighting from the trenches has led their faith in America's righteousness – once unquestioned – to begin slipping away.

For Skunk, this realization has stung, but it has also sharpened his resolve to support Ukraine. Whatever was happening in the U.S., he knew what he had sworn an oath to almost 20 years before. And he wasn't done fighting for it, even if it's changed his relationship with American democracy.

«I am never going to vote again».

«They hope I come home as ashes in a box»

While the sudden diplomatic crisis between the Ukrainian and U.S. governments was unfolding in Washington, foreign fighters have been feeling the fallout, along with their Ukrainian brothers in arms. «Tiger», a 39-year-old former Marine from Michigan fighting and training troops in Ukraine since early 2022, said earlier this month that he was also appalled by the dispute between the U.S. president and Zelenskyy. He supported Trump in the last election, too.

«Honestly, it made me sick to see officials in the U.S. government act that way», he told Military.com by video while with his unit on the eastern front. Tiger has received awards from the Armed Forces of Ukraine for his service and is wanted by the Kremlin for the «crime» of fighting against Russian forces. He has lost dozens of friends over the last three years – including several American veterans – as he helped hold the line in Bakhmut, Zaporizhzhia and, most recently, Pokrovske.

He was preparing for a risky mission to retrieve the body of a fallen brother — another American veteran and volunteer fighter who was killed on a mission weeks before. Russian forces had overrun the area, Tiger explained, dooming previous retrieval efforts. Now, his cheeks flushed in anger as he watched what he described as the White House's lack of respect toward the sacrifices already made by his friend and countless others killed in Ukraine.

«If you were behind closed doors, not in the public eye, and wanted to behave that way, that's different», he said. «But to do that in front of millions of people, and berate [Zelenskyy], a man who's only trying to save his country, it was not only foolish, it was fng disgusting».

President Donald Trump, right, meets with Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy in the Oval Office at the White House

In the weeks following the White House spat, Trump temporarily froze military aid and intelligence-sharing with Ukraine – leaving troops like Skunk and Tiger even more exposed on the front lines. Russia launched hundreds of drones and missiles across the border during that period, with one attack in Dobropillia, near where Tiger was stationed in the Donetsk region, resulting in 14 deaths and dozens of injuries, according to The Guardian.

America's stepping back from its support of Ukraine means that Tiger now has to defend himself both on and off the front, he said. He has seen an increase in hate mail and death threats from Russians and self-described MAGA Republicans in the U.S. since he began publicly criticizing Trump's approach to ending the war in Ukraine.

«I get harassed all the time», he said. «Guys that say I'm a traitor, and if I ever come back to the States, they'll kill me. Telling me they hope I die here. ... They hope I come home as ashes in a box».

For some veterans, America's alliance with Russia is inherently nonsensical.

«The thing I find most distressing is that you have some voices within the U.S. and in positions of power that can't seem to come to the realization that Russia – no matter what it says – is diametrically opposed to the American way of life», said «Mexico», a former Marine from Washington, D.C., and veteran of the war in Afghanistan currently living in Kyiv.

The 34-year-old first fought with the International Legion for about six months in 2022 before he transitioned to trying to build partnerships between Ukrainian and American companies.

He linked the dangers presented by the current situation in Ukraine to the consequences of the failed 2021 withdrawal of U.S. troops from Afghanistan. Several of the veterans who spoke with Military.com for this article referenced the botched retreat as a nightmare scenario that they feared could repeat itself in Ukraine if Trump were to permanently sever support for the country.

«On a personal level, I will not suffer the humiliation of Afghanistan again. I lost friends there», Mexico said, briefly recalling the first time he «had seen a man ripped to pieces» in front of him. «I will not abandon another country, not one more time».

Resolved to Keep Fighting

But the higher risk and diplomatic acrobatics have only reinforced Tiger's, and other American veterans, determination to fight for Ukraine's future. And they say Ukrainians aren't going to quit either, especially those who have family members trapped behind Russian lines.

«I wouldn't just hand over my family and call it a day because some f---ing rat bastard politicians told me to», Tiger said. «I'm going to continue to fight until I can get my aunt and uncle back, or my f---ing sister. They're not going to stop».

Tiger had fought in Iraq and with the Peshmerga in Kurdistan before arriving in Ukraine, but said that this war is unlike any he has ever experienced – both in terms of brutality and ideological clarity.

«A huge thing I've seen here, personally on the front line, is the heart that [Ukrainians] have», he said. It could be difficult to work with undisciplined and uncommitted soldiers in the Middle East, but things were different here. «Every time I've instructed, 99 % of the students were ears open, eyeballs watching. ... They want to learn».

Skunk, who had never seen combat before coming to Ukraine, had a simpler way of putting it. «This is pretty much World War I on steroids», he said, only partially kidding. Humor has been a secret weapon for Ukrainians, wielded by exhausted soldiers who crack jokes at even the darkest moments to keep from breaking. Now, the punch line is the U.S.

«Hey, American – what»? Skunk said he's often asked these days, usually with a smirk or a shrug, like they're half-joking. Mostly. «They know I do not represent [the U.S. government] as a show. I represent [the U.S.] as a free country».

Tiger said the calculus of whether the U.S. should continue wholeheartedly supporting Ukraine should be even clearer, for civilians and politicians alike. «I didn't like [Biden]. I don't like f---ing Trump. I don't like Harris. I don't like any of the f---ing presidents I've had in my lifetime», he said. «But that doesn't mean if they do something that's right, I have to oppose it, right? I understand what's right».

For the hundreds of thousands of Ukrainians still enduring in bunkers and trenches across the front lines of Ukraine, the high politics of Kyiv, Washington and Moscow can seem like a world away with little impact on their day-to-day lives.

After all, the bombs have yet to stop falling.

«They're like, fit. ... We will do this on our own if we have to». Skunk recalled his Ukrainian buddies telling him after Zelenskyy's last trip to the U.S. «And every single one of them will find die fighting if they have to. That's the way the mentality of it is» (*Military.com* (<https://www.military.com/daily-news/2025/03/31/american-veterans-fighting-ukraine-struggle-politics-of-abandonment.html>). – 2025. – 31.03).

НАУКОВИЙ ПОГЛЯД

Анотований бібліографічний список наукових статей (2021р.)

Коленіченко Т. І. **Науково-методологічні підходи соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни.** *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки.* 2021. Вип. 14–15 (170–171). С. 70–74. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5938780>

Анотація: Статтю присвячено аналізу науково-методологічних підходів соціальної реінтеграції, що дозволить дослідити поняття «соціальна реінтеграція» з метою комплексного розуміння даного поняття у роботі з ветеранами гібридної війни. Методологія базується на підходах конструктивізму, який дозволяє визначити соціальну реальність як набір суб'єктивних оцінок (ветеран гібридної війни створює свою соціальну реальність своїми суб'єктивними оцінками і в нього вибудовується набір характеристик, які впливають на процес його соціальної реінтеграції в сучасний соціум), системному підході (застосовується з метою аналізу реінтеграції як складної системи, структурні компоненти якої перебувають у взаємодії й утворюють її цілісність), екосистемного підходу та базових положеннях педагогічної науки, що відображає взаємозв'язок методологічних підходів до вивчення процесу соціальної реінтеграції.

Климус Т., Козак М., Тюріна Т. **Соціально-психологічна підтримка студентів-ветеранів у закладах вищої освіти.** *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 2021. Том 1. № 1 (100). С. 104–114. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-104-114>

Анотація: У статті розглянуто питання інклюзивної освіти студентів-ветеранів у закладах вищої школи, виклики, з якими зустрічаються студенти-ветерани у навчальному процесі. Навчати ветерана означає мати когось, хто може бути старшим за вас, більш досвідченим та обізнаним за вас у багатьох відношеннях, але, тим не менше, він повинен засвоїти ту саму інформацію, яку викладач подає решті студентів. Також виявлено, що студенти-ветерани зустрічаються з труднощами, пов'язаними із переходом від військового стилю технічного навчання та ієрархічної організаційної структури до університетського навчального середовища, яке не завжди адаптоване до потреб студента-ветерана.

Визначено основні стигми, пов'язані із навчанням студентів-ветеранів та їхня дестигматизація. Розглянуто основні стратегії універсального дизайну з розроблення навчальної програми в закладі вищої освіти. Вивчено тему апробації навчальної програми як пілотного проекту до моменту імплементації її на курсах.

Політики та практики вшанування пам'яті загиблих військових у російсько-українській війні на Сході України (міждисциплінарне дослідження) / дослідницька команда: Т. Марценюк, В. Осмак, В. Івасик, А. Пашкіна, В. Олійник Київ : [б. в.], 2021. [38] с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/21152>

Анотація: Міждисциплінарне дослідження політик та практик вшанування пам'яті загиблих військових у російсько-українській війні на Сході України виконувалося протягом літа 2021 року.

Текст дослідження складається із трьох розділів — історико-культурологічного, соціологічного і юридичного. Загалом дослідження включає дві частини: кабінетну та польову (емпіричну). Кабінетна частина передбачала огляд фахових (наукових) вітчизняних і міжнародних досліджень; інформації у ЗМІ; статистичної інформації, законодавчої бази тощо. Емпірична частина дослідження виконана з використанням якісних і кількісних соціологічних методів.

Голованова І. А. **Аналіз думки лікарів та пацієнтів – учасників АТО щодо необхідності психологічної реабілітації.** *Вісник проблем біології і медицини.* 2021. Вип. 1 (159). С. 351–354. <https://doi.org/10.29254/2077-4214-2021-1-159-351-354>

Анотація: Бойові дії викликають у її учасників цілу низку проблем пов'язаних із їхнім психосоціальним станом. Саме тому в таких випадках дуже важливим виступає забезпечення учасників АТО психологічною допомогою задля відновлення їх психічного здоров'я.

Було проведено анкетування лікарів, які працюють в госпіталі, що надають медичну допомогу учасникам АТО. В дослідженні було розглянуте відношення пацієнтів, як тих, хто приймає психологічну допомогу, та медичного персоналу – тих хто надає, до цього превентивного заходу. Як основний інструмент збору соціально-психологічної інформації було використано метод опитування у вигляді стандартизованого (формалізованого) інтерв'ю. Аналіз думки лікарів госпіталю, були в 100% випадків ствердними щодо необхідності психологічної підтримки учасників АТО, які проходили реабілітацію в госпіталі. Ветерани з бойовим стажем в 14 разів частіше, ніж з мирним запевняли в необхідності роботи психолога з родинами.

Журавльов М., Мулява В. (2021). **Організація військово-соціальної роботи у збройних силах України: основні проблеми становлення та удосконалення в сучасних умовах.** *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія,* (1 (44), 72–79. [https://doi.org/10.24144/2523-4498.1\(44\).2021.232455](https://doi.org/10.24144/2523-4498.1(44).2021.232455)

Анотація: У даній статті обґрунтовується ідея про те, що в сучасних умовах при відсічі збройній агресії на сході України ефективність бойової діяльності у визначальній мірі залежить від організації та вдосконалення військово-соціальної роботи у ЗС України, тобто від створення сприятливих соціальних та правових умов діяльності, всебічного задоволення потреб особового складу. Тому в статті спочатку розглядаються питання щодо сучасного розуміння сутності та завдань організації військово-соціальної роботи у ЗС України (далі – ВСР). Розкриті основні елементи її системи – суб'єкти ВСР в контексті їх становлення при розбудові ЗС України, об'єкти, напрями та заходи реалізації покладених завдань. Значна увага приділена аналізу основних проблем в історії становлення нормативно-правової бази військово-соціальної роботи. Далі в статті зроблена спроба розкрити актуальні проблеми становлення, організації та здійснення ВСР в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.

Тарновська І.В., Власова В.П. **Активізація підприємницької ініціативи як спосіб забезпечення зайнятості ветеранів АТО/ООС: українська практика та світовий досвід.** *Проблеми економіки.* 2021. № 4. С. 203-210. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-203-210>

Анотація: Мета роботи - дослідження вітчизняного та світового досвіду активізації підприємницької ініціативи ветеранів військових конфліктів і формування на його основі схеми активізації підприємницької ініціативи ветеранів АТО/ООС. Обґрунтовано, що працевлаштування ветеранів бойових дій в усьому світі є складним завданням. Досліджено досвід інтеграції учасників бойових дій до цивільного життя через активізацію підприємницької ініціативи в країнах, які брали участь у різних військових конфліктах, зокрема, США, Великій Британії, Данії, Нідерландів та Хорватії. Дослідження показало, що в Україні існують регіональні, міжнародні й урядові програми, спрямовані на адаптацію ветеранів до мирного життя. Більшість таких

програм ставлять перед собою комплексні завдання, а саме: організувати фізичну реабілітацію та активізувати підприємницьку діяльність ветеранів. Проте, стан реалізації в регіонах цих програм різний.

Визначено специфічні чинники, які сприяють активізації підприємницької ініціативи ветеранів АТО/ООС та вказано, який позитивний результат буде отримано в результаті такої активізації. Головним позитивним чинником є комплексний підхід до сприяння ветеранському бізнесу, який розкривається у продуманій цілісній довгостроковій політиці. Підхід містить такі елементи, як навчання підприємництву, різноманітні джерела фінансової підтримки, менторський супровід протягом реалізації всього бізнес-проєкту ветеранів АТО/ООС.

Гриб О., Сівчук П. **Програми психологічної реабілітації в контексті державної підтримки ветеранів АТО/ООС.** *Соціально-економічні проблеми і держава.* 2021. Вип. 2 (25). С. 708-714. <https://doi.org/10.33108/sepd2022.02.708>

Анотація: Стаття присвячена особливостям психологічної реабілітації ветеранів АТО/ООС, викликам, що стоять перед державою у процесі повернення учасників бойових дій до мирного життя. Під час теоретичного аналізу досліджень у сфері психологічної реабілітації ветеранів АТО/ООС у контексті державної підтримки відзначено, що єдиної програми не було розроблено. Метою роботи є визначення окремих напрямів діяльності державних структур та міжнародних громадських організацій щодо надання психологічної допомоги ветеранам АТО/ООС.

Христенко В. **Засоби психологічного впливу на воїнів в зоні бойових дій: український досвід.** *Disaster and crisis psychology problems.* 2021. № 2(2). С. 87-96. <https://doi.org/10.52363/dscrp-2021.2.8>

Анотація: У статті розглядається один з напрямків інформаційних операцій, які проводяться Російською Федерацією проти України, - це психологічний вплив на особовий склад силових структур: ЗС України та інших збройних формувань і правоохоронних органів, які задіяні в АТО/ООС на сході України. Проаналізовано використання військової техніки радіоелектронної боротьби для здійснення психологічного впливу на особистість військового на полі бою. Використовуються засоби встановлення перешкод для унеможливлення трансляції українського телебачення. Також для розсилки смс повідомлень використовується військової комплекс радіоелектронної боротьби виробництва РФ РБ-341В «Леєр-3», призначений для проведення РЕБ у мережах сотового зв'язку стандарту GSM.

Блавт О. **Інноваційні педагогічні підходи у розвитку інклюзивного середовища для студентів ветеранів війни засобами адаптивної фізичної культури.** *Інноватика у вихованні.* 2021. 1(14). С. 24-34. <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i14.395>

Анотація: У статті розглянуто питання розвитку інклюзивного середовища для ветеранів війни у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження обумовлена значними проблемами щодо збереження здоров'я ветеранів війни у державному масштабі, зумовленої бойовими діями на сході країни. Мета дослідження – виявлення інноваційних педагогічних підходів у розвитку інклюзивного середовища для ветеранів війни у закладах вищої освіти засобами адаптивної фізичної культури. Установлено, що одним із найважливіших завдань адаптивної фізичної культури у вищій школі залишається забезпечення високого рівня здоров'я, працездатності, функціональних можливостей і фізичної підготовленості студентів-ветеранів війни. Виявлено напрями інноваційних педагогічних підходів у розвитку інклюзивного середовища для студентів-ветеранів війни у закладах вищої освіти засобами адаптивної фізичної культури. Вони передбачають поліпшення фізичного простору закладу вищої освіти, забезпечення спеціальними технічними та навчально-методичними засобами фізичного виховання, облаштування для

проведення корекційно-розвиткових і реабілітаційних занять; удосконалення кадрового забезпечення: підвищення рівня професійної компетентності педагогів; розроблення навчальних програм з урахуванням потреб студентів-ветеранів війни, організації групових і колективних адаптивної фізичної культури, використання гнучких стратегій і методів адаптивної фізичної культури, їх корекційного спрямування та здоров'я збережувальної спрямованості.

Кальниш В. В., Зайцев Д. В. **Психофізіологічні особливості трансформації функціонального стану на тлі хронічного стомлення комбатантів у реабілітаційному періоді з урахуванням їхніх особистісних якостей.** *Ukrainian Journal of Occupational Health*. 2021. Т. 17, № 4. С. 225–234. <https://doi.org/10.33573/ujoh2021.04.225>

Анотація: Особистісні якості можуть корелювати з проявами емоційного вигорання та професійного стресу. Виявлення подібних закономірностей дозволяє суттєво покращити якість професійного відбору та реабілітаційного прогнозу. Мета дослідження – встановити вплив профілю особистості на успішність реабілітаційного процесу ветеранів Антитерористичної операції/Операції Об'єднаних сил) (АТО/ООС). Матеріали та методи дослідження. 68 військовослужбовців, чоловіків віком ($32 \pm 5,6$) років, учасників АТО/ООС, які отримували комплексну медико-психологічну реабілітацію. До та після реабілітації вимірювались артеріальний тиск і частота серцевих скорочень. Під час реабілітації проводилось опитування за тестами Р. Кеттелла і СОПАС-8.

Інформаційно-реферативний бюлетень

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПОТРЕБИ
ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ
/ моніторинг інформаційного поля /**

№ 8 (1-15 травня) 2026

Укладачі:

Карашук Оксана Миколаївна

Іванов Денис Олегович

Комп'ютерна верстка Н. Крапиви